

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Zintegrowana strategia rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów - projekt

Lokalne Badania Społeczne dla Gminy Brwinów, Miasta Milanówek i Miasta Podkowa Leśna

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Spis treści:

1. Streszczenie (s. 4)

2. Wprowadzenie (s. 8)

2.1. Cel opracowania dokumentu (s. 8)

2.2. Metodologia opracowywania dokumentu (s. 9)

2.3. Czym jest Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów (s. 12)

3. Diagnoza społeczna (s. 15)

3.1. Ludność i powierzchnia obszaru PTO (s. 15)

3.2. Sytuacja mieszkaniowa i infrastruktura techniczna (s. 19)

3.3. Edukacja (s. 22)

3.4. Ochrona zdrowia (s. 30)

3.5. Życie kulturalne i oferta spędzania wolnego czasu (s. 32)

3.6. Lokalny rynek pracy (s. 44)

3.7. Przedsiębiorczość (s. 48)

3.8. Sytuacja ekonomiczna gmin obszaru PTO (s. 51)

3.9. Bezpieczeństwo publiczne (s. 54)

3.10. Analiza problemów społecznych, pomoc społeczna i korzystanie ze wsparcia (s. 62)

3.11. Ocena jakości życia i działalności władz lokalnych, poczucie tożsamości lokalnej (s. 79)

3.12. Ocena stopnia integracji społecznej i kapitału społecznego (s. 88)

4. Analiza strategiczna z uwzględnieniem metody SWOT (s. 102)

5. Cele, kierunki działań oraz wskaźniki ich realizacji (s. 113)

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

6. Proponowane działania służące realizacji celów (s. 124)

7. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu i województwa (s. 138)

8. Wdrażanie i monitoring, szacowany budżet i potencjalne źródła finansowania (s. 140)

8.1. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja strategii (s. 140)

8.2. Szacowany Budżet (s.146)

8.3. Źródła finansowania (s. 148)

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

1. Streszczenie

Celem opracowania „Zintegrowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” jest określenie ram lokalnej polityki społecznej, z uwzględnieniem pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, budownictwa socjalnego, edukacji publicznej, ochrony zdrowia, integracji i aktywności społecznej mieszkańców. Dokument został opracowany na podstawie kilkuetapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań.

Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów jest obszarem funkcjonalnym, który charakteryzuje się pewną specyfiką i odrębnością. Wspólne cechy tego obszaru obejmują nie tylko kwestie przestrzenne, czy infrastrukturalne, ale również – a może przede wszystkim – dziedzictwo historyczne i kulturowe, a także walory przyrodniczo-krajobrazowe. Na koniec roku 2014 obszar PTO zamieszkiwało ponad 45 tys. osób, co stanowiło przeszło 0,8 proc. mieszkańców województwa mazowieckiego. Wyraźnie widać, że liczba ludności badanego terytorium zwiększa się w kolejnych latach, na co wpływa dodatnie saldo migracji oraz przyrost naturalny. Obszar PTO charakteryzuje się relatywnie niskim udziałem ludności w wieku produkcyjnym i zarazem wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym (na tle wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych). Do cech charakterystycznych obszaru PTO należą również m.in. bliskie sąsiedztwo Warszawy, relatywnie wysoki poziom rozwoju ekonomicznego, niskie wskaźniki bezrobocia, niewystarczający poziom spójności społecznej (podział na „starych” i „nowych” mieszkańców, rozwarstwienie dochodów), a także rozwinięte życie kulturalne.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Do wspólnych cech gmin obszaru PTO można również zaliczyć **silne poczucie tożsamości lokalnej i relatywnie wysoki** – jak na polskie warunki - **kapitał społeczny**. Zdecydowana większość badanych mieszkańców obszaru PTO deklaruje poczucie związku ze swoją gminą. 83 proc. badanych wiąże przyszłość - własną i swojej rodziny - z aktualnie zamieszkiwaną gminą. Przeszło połowa uczestników pomiaru deklaruje, że tacy ludzie, jak oni mają wpływ na to, co dzieje się w ich gminach. Niemal co trzeci mieszkaniec obszaru PTO podziela pogląd, że „*większości ludzi można zaufać*”, co można uznać za relatywnie wysoki wynik, biorąc pod uwagę wskaźniki ogólnopolskie. Blisko 70 proc. badanych mieszkańców obszaru PTO ocenia swoje relacje z sąsiadami jako zadowalające. 63 proc. badanych podejmowało przynajmniej jedną z form aktywności obywatelskiej. Najczęściej występujące przejawy zaangażowania to korzystanie z czynnego prawa wyborczego, udział w spotkaniach z przedstawicielami samorządu terytorialnego, a także popieranie inicjatyw społecznych w sprawach lokalnych. $\frac{3}{4}$ badanych mieszkańców obszaru PTO czytało lub przeglądało jakąkolwiek gazetę lokalną (o zasięgu gminnym lub powiatowym) w okresie ostatniego roku. Przeszło 7 na 10 badanych deklaruje uczestnictwo w ostatnich wyborach lokalnych, które odbyły się jesienią roku 2014. Rzeczywista frekwencja w wyborach samorządowych na obszarze PTO jest nieco niższa od deklarowanej, lecz relatywnie wysoka na tle regionu i kraju. 7 proc. ankietowanych mieszkańców obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów deklaruje działalność w przynajmniej jednej organizacji pozarządowej, przy czym wskaźnik ten jest nieco niższy od analogicznych danych ogólnopolskich. Podczas badań jakościowych większość respondentów podzielała natomiast opinię, że ich społeczności lokalne są ponadprzeciętnie aktywne społecznie. We wszystkich gminach obszaru PTO deklarowano wysoki poziom aktywności, którego przejawami są np. wysoka frekwencja wyborcza, duża liczba prężnie działających organizacji pozarządowych, a także inicjatyw nieformalnych. Respondenci z Milanówka i Podkowy Leśnej wspominają

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

o dłuższej historii i etosie zaangażowania na rzecz dobra wspólnego, natomiast osoby reprezentujące gminę Brwinów zauważają rozwój tego rodzaju aktywności w okresie ostatnich kilku lub kilkunastu lat.

Na podstawie przeprowadzonej analizy opracowana została operacyjna część dokumentu. Jako cel główny przyjęto „Budowę Zintegrowanego Systemu Rozwiązywania Problemów Społecznych na obszarze PTO w celu poprawy jakości życia mieszkańców”. Wyodrębnione zostały również następujące cele strategiczne:

OBSZAR: SENIORZY I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

CEL STRATEGICZNY 1

Budowa i rozwój systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia

OBSZAR: BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ

CEL STRATEGICZNY 2

Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

OBSZAR: UZALEŻNIENIA, PRZEMOC W RODZINIE

CEL STRATEGICZNY 3

Wspieranie osób oraz rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy

Projekt: „**Podwarszawskie Trójiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

OBSZAR: RODZINA

CEL STRATEGICZNY 4

Wzmacnianie rodzin, wspieranie dzieci i młodzieży w kształceniu i rozwoju oraz podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego i publicznego na obszarze PTO

OBSZAR: KAPITAŁ SPOŁECZNY I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

CEL STRATEGICZNY 5

Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

OBSZAR: POMOC SPOŁECZNA

CEL STRATEGICZNY 6

Usprawnienie systemu pomocy społecznej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

2. Wprowadzenie

2.1. Cel opracowania dokumentu

Celem opracowania „Zintegrowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” jest określenie ram lokalnej polityki społecznej, z uwzględnieniem pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, budownictwa socjalnego, edukacji publicznej, ochrony zdrowia, integracji i aktywności społecznej mieszkańców. Dokument powstał w oparciu o materiał źródłowy, zebrany podczas przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych. Strategia została przygotowana w perspektywie czasowej do roku 2020 i obejmuje szeroko rozumianą politykę społeczną na obszarze PTO, a więc w gminie Brwinów, Milanówku i Podkowie Leśnej. Opracowanie zawiera część diagnostyczną, w której zamieszczona została pogłębiona analiza sytuacji społecznej obszaru PTO. Tam, gdzie było to uzasadnione i możliwe, dane dla gmin obszaru PTO przedstawione zostały w ujęciu porównawczym, na tle wskaźników regionalnych i ogólnopolskich. W drugiej, strategiczno-operacyjnej części dokumentu omówione zostały główne problemy obszaru PTO, analiza SWOT, a także zestawienie celów ogólnych i szczegółowych wraz z przyporządkowanymi do nich wskaźnikami pomiaru. W Strategii zamieszczone zostały również założenia dotyczące monitoringu i ewaluacji jej wdrażania, a także określono potencjalne źródła finansowania zaplanowanych działań.

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

2.2. Metodologia opracowywania dokumentu

„Zintegrowana strategia rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” została opracowana na podstawie kilkuetapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań. Pierwsze prace nad założeniami dokumentu zostały zrealizowane podczas cyklu warsztatów, przeprowadzonych w pierwszej połowie roku 2015. Kompleksową diagnozę możliwości współpracy i perspektyw rozwojowych obszaru PTO zawiera dokument „Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów”¹.

Kolejnym etapem była realizacja **dużych, przekrojowych badań społecznych obszaru PTO**. Pomiar opinii mieszkańców Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów został zrealizowany w formie **cyklu badawczego**, polegającego na zastosowaniu **różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych** (ilościowych i jakościowych), zgodnie z zasadą **triangulacji metodologicznej**. Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy i, w konsekwencji, przyczyniło się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji z badań. **Badania ilościowe** pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych opisujących sytuację społeczną obszaru PTO za pomocą liczb, procentów i wskaźników. Z kolei **badania jakościowe** zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”).

¹„Wspólne Kierunki Rozwoju Gmin Obszaru Funkcjonalnego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów”, dokument zawierający syntezę informacji zebranych podczas warsztatów strategicznych przeprowadzonych 17 i 24 kwietnia 2015 r. oraz 8 maja w Podkowie Leśnej, Milanówku i Brwinowie, moderowanych przez Grzegorza Dziarskiego i Mirosława Olczaka. Opracowanie uwzględnia również wnioski z warsztatów diagnostycznych, przeprowadzonych 7 kwietnia 2015 r.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Zrealizowany cykl badawczy składał się z następujących elementów:

- Analiza danych zastanych (desk research);
- Badanie ilościowe;
- Badanie jakościowe.

Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych (desk research) jest metodą, która została zastosowana w początkowej fazie badania i posłużyła m.in. integracji oraz syntezie dostępnych informacji, związanych z przedmiotem badań. W tym celu skorzystano z dostępnych źródeł informacji: danych statystycznych (np. Bank Danych Lokalnych i inne źródła GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca, Państwowa Komisja Wyborcza, System Informacji Oświatowej MEN, powiatowe i wojewódzki urząd pracy), dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i innych podobnych opracowań. Tę część Analizy Danych Zastanych należy potraktować jako etap przygotowawczy, który dostarczył tzw. tła badawczego i przyczynił się do skonstruowania optymalnych narzędzi badawczych (PAPI, FGI). Tam gdzie to możliwe dane gmin z obszaru PTO (Brwinów, Milanówek, Podkowa Leśna) były analizowane w szerszym ujęciu – na tle analogicznych wskaźników dla województwa mazowieckiego i ogólnopolskich.

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Badanie ilościowe

Kwestionariuszowe badania techniką PAPI (Paper and Pen Interview) zostały przeprowadzone na próbie N=1581 osób. Zrealizowana została próba losowa, reprezentatywna dla populacji mieszkańców obszaru PTO (Brwinów, Milanówek, Podkowa Leśna) w wieku 15+. Była to próba adresowa, losowana techniką random route (tzw. ustalonej ścieżki). Ze względu na lokalny charakter badania dokonano niezależnego warstwowania każdej gminy na rejony statystyczne. Udział wylosowanych adresów w rejonie statystycznym odpowiada liczbie mieszkań w danym rejonie statystycznym w stosunku do liczby wszystkich mieszkań w gminie. W ramach rejonu statystycznego dokonano losowania prostego mieszkań z rozkładu równomiernego bez zwracania. Operatem losowania była baza adresowa TERYT, prowadzona przez GUS. Ankieterzy odwiedzali co drugie gospodarstwo domowe, licząc od wylosowanego punktu startowego. W każdym gospodarstwie w badaniu wzięła udział 1 osoba. Pomiar został przeprowadzony w ramach tzw. wiązek realizacyjnych, odpowiadających liczbie wylosowanych punktów startowych. Średni czas trwania wywiadu nie przekroczył 40 minut. Zrealizowana próba odzwierciedla strukturę badanej populacji ze względu na płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania (gmina, podział miasto/wieś). Badanie ilościowe zostało zrealizowane w sierpniu i wrześniu roku 2015.

Badanie jakościowe

W ramach cyklu badawczego przeprowadzone zostały również 3 Zogniskowane Wywiady Grupowe (FGI), po 1 w każdej z gmin obszaru PTO (Brwinów, Milanówek, Podkowa

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Leśna). Badanie jakościowe posłużyło uzupełnieniu i pogłębieniu informacji z wcześniejszych badań ilościowych. Zogniskowane Wywiady Grupowe (FGI) polegały na przeprowadzeniu przez 2 moderatorów dyskusji z zaproszonymi wcześniej respondentami. Każdy z wywiadów trwał ok. 140-150 minut. Dyskusja została przeprowadzona według opracowanego wcześniej scenariusza, czasami zawierającego także dosłowną treść pytań, a jej przebieg był rejestrowany (obraz i dźwięk). W każdym ze spotkań grupowych wzięło udział 8-11 respondentów reprezentujących zarówno środowiska JST (nie więcej niż 3 osoby), jak i NGO. Wywiady zostały zrealizowane we wrześniu 2015 roku².

Na podstawie zrealizowanych badań przygotowana została propozycja „Zintegrowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów”. Następnie projekt dokumentu został skonsultowany z lokalnymi ekspertami w dziedzinie polityki społecznej, a także z mieszkańcami.

2.3. Czym jest Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów

11 czerwca roku 2010 burmistrzowie gminy Brwinów, miasta Milanówek i miasta Podkowa Leśna podpisali porozumienie o powołaniu Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów. Umowa przewidywała współpracę na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców poprzez wspólne działania w takich sferach życia, jak gospodarka komunalna, kultura, sport, turystyka, oświata, bezpieczeństwo publiczne, profilaktyka społeczna, ochrona środowiska naturalnego i pozyskiwanie funduszy zewnętrznych. Warto

² „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

zaznaczyć, że porozumienie było konsekwencją wcześniejszej współpracy zainteresowanych JST, zainicjowanej w roku 2006 przez wspólne wydarzenia kulturalne³.

Równoprawnymi właścicielami marki „PTO” są trzy wspomniane jednostki samorządu terytorialnego, które mogą udzielać zgody na jej wykorzystywanie innym podmiotom (np. przedsiębiorcom lub organizacjom pozarządowym). „...Znak słowno-graficzny Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów został prawnie zastrzeżony 15 czerwca 2011 roku w Urzędzie Patentowym (...) Logo może się pojawiać zarówno na materiałach drukowanych do celów informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych, biznesowych, jak i podczas imprez oraz wydarzeń lokalnych i ponadlokalnych. Regulamin używania znaku PTO dostępny jest w każdym z trzech Urzędów Gmin...”⁴.

Prace nad przygotowaniem niniejszej Strategii prowadzone były w ramach projektu „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”, dofinansowanego z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. „Celami Projektu są podwyższenie jakości życia mieszkańców oraz budowa mechanizmów Partnerstwa w zakresie wspólnego rozwiązywania problemów, wykraczających poza obszar pojedynczej gminy. Oczekiwany rezultatem jest opracowanie dokumentów strategicznych określających optymalne kierunki rozwoju obszaru funkcjonalnego, dokumentacji projektowej najbardziej kluczowych kwestii dot. rozwiązania problemów wodno-melioracyjnych (w tym inwentaryzacji urządzeń wodnych i kompleksowego uregulowania gospodarki wodnej), na rzecz zwiększenia intermodalności połączeń komunikacyjnych oraz

³ Źródło: <http://www.trojmiasto-ogrodow.eu/>

⁴ Broszura „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów. Sąsiedzka Współpraca Mieszkańców i Partnerstwo Samorządów”, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”, Podkowa Leśna, 2013

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

poprawy dostępności do Warszawy i głównych tras krajowych (w tym na terenie stref inwestycyjno-mieszaniowych oraz sieci ścieżek rowerowych), rewitalizacji kluczowych terenów zielonych oraz rozwiązania kluczowych problemów i usług społecznych (w tym cmentarza, przedszkola, szkoły, stref rekreacji i innych) oraz docelowo wzmocnienie instytucjonalne Partnerstwa, w tym poprzez udział licznych partnerów społecznych...”⁵.

W najprostszym ujęciu Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów jest obszarem funkcjonalnym, który charakteryzuje się pewną specyfiką i odrębnością. Wspólne cechy tego obszaru obejmują nie tylko kwestie przestrzenne, czy infrastrukturalne, ale również – a może przede wszystkim – dziedzictwo historyczne i kulturowe, a także walory przyrodniczo-krajobrazowe. *„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów to przykład obszaru funkcjonalnego złożonego z sąsiadujących, niewielkich ośrodków miejskich o przenikającej się zabudowie, głównie jednorodzinnej oraz otaczających je terenów wiejskich położonych na skraju dwóch powiatów: pruszkowskiego i grodziskiego, w południowo-zachodnim paśmie Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego...”⁶.*

⁵ Źródło: <http://www.trojmiasto-ogrodow.eu/>

⁶ Broszura „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów. Sąsiedzka Współpraca Mieszkańców i Partnerstwo Samorządów”, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”, Podkowa Leśna, 2013

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

3. Diagnoza społeczna

3.1. Ludność i powierzchnia obszaru PTO

Tabela 1. Stan ludności na obszarze PTO⁷

Jednostki terytorialne	stan ludności na 31.12.2005 r.	stan ludności na 31.12.2008	stan ludności na 31.12.2011	stan ludności na 31.12.2014	zmiana w latach 2005-2014
gmina Brwinów	21401	22154	24010	25110	+17,3%
Brwinów-miasto	11889	12131	12900	13178	+10,8%
Brwinów-wieś	9512	10023	11110	11932	+25,4%
Milanówek	15572	15858	16349	16353	+5%
Podkowa Leśna	3797	3836	3926	3845	+1,2%
Obszar PTO	40770	41848	44285	45308	+11,1%

Tabela 2. Przyrost naturalny i saldo migracji na obszarze PTO⁸

Jednostki terytorialne	przyrost naturalny w 2013	saldo migracji ogółem w 2013
gmina Brwinów	27	389
Milanówek	-23	71
Podkowa Leśna	-18	8
Obszar PTO	5	240

⁷Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁸Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Na koniec roku 2014 obszar PTO zamieszkiwało ponad 45 tys. osób, co stanowiło przeszło 0,8 proc. mieszkańców województwa mazowieckiego. Wyraźnie widać, że liczba ludności badanego terytorium zwiększa się w kolejnych latach (wzrost o przeszło 11 proc. w latach 2005-2014), na co wpływa dodatnie saldo migracji oraz przyrost naturalny. Największy wzrost – w liczbach bezwzględnych - odnotowany został w gminie Brwinów, zwłaszcza na obszarach wiejskich, które są rejonem osiedlania się nowych mieszkańców i rozwoju zabudowy jednorodzinnej. Jediną gminą, w której liczba mieszkańców utrzymuje się na podobnym poziomie jest Podkowa Leśna. Co ciekawe, w latach 2011-2014 odnotowano niewielki spadek liczby ludności w tym mieście.

Tabela 3. Powierzchnia, gęstość zaludnienia oraz powierzchnia obszarów chronionych – obszar PTO na tle województwa mazowieckiego i kraju⁹

jednostki terytorialne	powierzchnia w km kw.	gęstość zaludnienia w roku 2013 (liczba osób na 1 km kw.)
gmina Brwinów	69	363
Brwinów miasto	10	1305
Brwinów wieś	59	202
Milanówek	13	1217
Podkowa Leśna	10	380
Obszar PTO	92	492
województwo mazowieckie	35558	150
Polska	312679	123

Obszar PTO zajmuje ok. 92 km kw., co stanowi przeszło 0,25 proc. powierzchni województwa mazowieckiego. Wskaźnik gęstości zaludnienia jest wysoki na tle regionu i zarazem wyższy od średniej ogólnopolskiej. Największą gęstość zaludnienia odnotowano

⁹Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

w miastach: Brwinów i Milanówek. Warto dodać, że relatywnie niski wskaźnik gęstości zaludnienia w Podkowie Leśnej wynika z przynależności dużych kompleksów leśnych do tej jednostki terytorialnej (Las Młochowski, który stanowi blisko 60 proc. powierzchni gminy). Najniższy poziom gęstości zaludnienia odnotowano na wiejskich obszarach gminy Brwinów, choć warto zaznaczyć, że wskaźnik ten jest wyższy niż średnie dla regionu i kraju.

Tabela 4. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem (w proc.)¹⁰

Jednostki terytorialne	2005	2008	2011	2014
gmina Brwinów	19,2	18,1	19	19,4
Brwinów miasto	19,1	18,4	18,6	18,9
Brwinów wieś	19,3	17,8	19,5	19,9
Milanówek	18,8	18,6	17,6	17,8
Podkowa Leśna	18,7	17,6	18,5	17,9
Obszar PTO	19	18,2	18,4	18,7
województwo mazowieckie	19,7	18,8	18,6	18,5
Polska	20,6	19,3	18,5	18

Tabela 5. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem (w proc.)¹¹

Jednostki terytorialne	2005	2008	2011	2014
gmina Brwinów	63,5	63,9	63,1	61,6
Brwinów miasto	63,3	63,1	62,4	60,9
Brwinów wieś	63,6	64,9	64	62,4
Milanówek	63,1	62,9	63,2	61
Podkowa Leśna	61,8	61,4	58,7	56,5
Obszar PTO	63,2	63,3	62,7	60,9
województwo mazowieckie	63,5	63,8	63,3	62
Polska	64	64,5	64,2	63

¹⁰Źródło: jak wyżej

¹¹Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 6. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (w proc.)¹²

Jednostki terytorialne	2005	2008	2011	2014
gmina Brwinów	17,3	18	17,9	19
Brwinów miasto	17,6	18,5	19	20,2
Brwinów wieś	17	17,3	16,5	17,8
Milanówek	18,1	18,5	19,3	21,3
Podkowa Leśna	19,5	20,9	22,8	25,5
Obszar PTO	17,8	18,5	18,8	20,4
województwo mazowieckie	16,8	17,4	18,1	19,5
Polska	15,4	16,2	17,3	19

Obszar PTO charakteryzuje się relatywnie niskim udziałem ludności w wieku produkcyjnym i zarazem wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym (na tle wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych). Co istotne, obydwie te zjawiska charakteryzują się pewną dynamiką: udział osób w wieku produkcyjnym spada, natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie zwiększa się w latach 2005-2014. Na tle pozostałych JST wyróżnia się populacja mieszkańców Podkowy Leśnej, o szczególnie niskim udziale osób w wieku produkcyjnym (56,5 proc. w roku 2014) i wysokim odsetku ludności w wieku poprodukcyjnym (25,5 proc. w roku 2014). Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na specyficzną strukturę demograficzną terenów wiejskich gminy Brwinów, na których zamieszkuje szczególnie liczna grupa osób w wieku przedprodukcyjnym przy relatywnie niskim udziale ludności w wieku poprodukcyjnym. Powyższa obserwacja z pewnością wiąże się ze wspomnianą charakterystyką tego obszaru, który posiada cechy „sypialni” dużego miasta. Jak można przypuszczać, wśród osób

¹²Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

nabywających nieruchomości i osiedlających się na tym terenie przeważają ludzie w relatywnie młodym lub średnim wieku, w tym rodziny z dziećmi.

3.2. Sytuacja mieszkaniowa i infrastruktura techniczna

Sytuacja mieszkaniowa

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w gminach należących do obszaru PTO w latach 2012-2014¹³

Liczba mieszkań w poszczególnych gminach			
Jednostki terytorialne	rok 2012	rok 2013	rok 2014
gmina Brwinów	8783	8889	8971
Milanówek	6201	6247	6287
Podkowa Leśna	1492	1495	1501
Liczba budynków mieszkalnych w poszczególnych gminach			
Jednostki terytorialne	rok 2012	rok 2013	rok 2014
gmina Brwinów	6453	6548	6626
Milanówek	3948	3994	4032
Podkowa Leśna	1347	1349	1354

Poniżej zamieszczamy fragmenty dokumentów strategicznych gminy Brwinów i Milanówka, w których poruszany jest wątek lokalnej polityki mieszkaniowej. Warto zaznaczyć, że w analogicznych opracowaniach dla Podkowy Leśnej tego rodzaju kwestie nie zostały omówione.

Gmina Brwinów:

„Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. W zabudowie gminy dominują budynki jednorodzinne typu willowego. Według danych GUS, w latach 2010-2012 liczba mieszkań w gminie Brwinów zwiększała

¹³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

się z roku na rok (z 8.606 w 2010 r. do 8.783 w 2012 r.). Z kolei z danych Urzędu Gminy Brwinów wynika, że w latach 2011-2013 liczba mieszkań będących w zasobach gminy była na tym samym poziomie (po 113). Wśród nich było 21 mieszkań socjalnych. W latach 2011-2013 łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (...) wynosiła 4.195 m², natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania liczyła 31,3 m² (na 1 osobę przypadało 12,87 m²). W 2012 roku gmina zakupiła budynek wielorodzinny we wsi Moszna z przeznaczeniem na mieszkania socjalne, (...) przewidziano tam 59 lokali. W 2013 roku wykonano częściowy remont obiektu wydzielając 39 mieszkań socjalnych, do których w 2014 roku wprowadzili się pierwsi lokatorzy, w pierwszej kolejności osoby eksmitowane...”¹⁴.

Milanówek:

„Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych. W latach 2007-2009 liczba mieszkań w mieście Milanówku rosła w każdym kolejnym roku (z 5.825 w 2007 r. do 6.103 w 2009 r.). Zwiększa się tym samym liczba izb (z 22.958 w 2007 r. do 24.193 w 2009 r.) i powierzchnia użytkowa mieszkań (z 479.753 m² w 2007 r. do 508.751 m² w 2009 r.). Nieznacznie wzrosła także przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (z 82,4 m² w 2007 r. do 83,4 m² w 2009 r.) i przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (z 30,3 m² w 2007 r. do 31,7 m² w 2009 r.). W przypadku mieszkań komunalnych, pozostających w zasobach mieszkaniowych miasta, ich liczba w latach 2007-2009 zmniejszyła się (ze 188 w 2007 r. do 141 w 2009 r.). Spadek liczby izb (z 423 w 2007 r. do 390 w 2009 r.) oznaczał

¹⁴ Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2008-2013

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

zmniejszenie powierzchni użytkowej mieszkań (z 6.596 m² w 2007 r. do 5.240 m² w 2009 r.). Niewielki wzrost odnotowano w przypadku wielkości przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (z 35,08 m² w 2007 r. do 37,16 m² w 2009 r.), z kolei przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę zmniejszyła się (z 16,05 m² w 2007 r. do 12,75 m² w 2009 r.)...¹⁵.

Infrastruktura techniczna

W tym miejscu warto przywołać wyniki badania opinii mieszkańców na temat warunków życia i jakości usług publicznych z roku 2014, przeprowadzonego dla Urzędu Miasta Podkowa Leśna, Urzędu Gminy Brwinów oraz Stowarzyszenia LGD „Zielone Sąsiedztwo”. W ramach wspomnianego sondażu uzyskane zostały następujące rezultaty dotyczące transportu i komunikacji publicznej:

- pozytywna ocena dostępności transportu zbiorowego: 82 proc. wśród badanych w Podkowie Leśnej, niemal 48 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena jakości transportu zbiorowego: przeszło 58 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 29 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena jakości infrastruktury drogowej: ponad 7 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 4 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena przepustowości głównych tras komunikacyjnych w godzinach szczytu: przeszło 36 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 10 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności tras rowerowych: ponad 22 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 12 proc. w Brwinowie,

¹⁵ Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- pozytywna ocena bezpieczeństwa na drogach: niemal 33 proc. w Podkowie Leśnej, niespełna 20 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena sposobu utrzymania dróg publicznych w zimie: prawie 29 proc. w Podkowie Leśnej, niemal 22 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena jakości chodników: prawie 17 proc. w Podkowie Leśnej, 24 proc. w Brwinowie¹⁶.

3.3. Edukacja

Tabela 8. Liczba placówek oświatowych i liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, dane za rok szkolny 2013/2014¹⁷

jednostki terytorialne	szkoły podstawowe	uczniowie szkół podstawowych	gimnazja	uczniowie gimnazjów	szkoły ponad gimnazjalne	uczniowie szkół ponad gimnazjalnych
gmina Brwinów	5	1315	5	528	1	126
Brwinów miasto	3	846	3	349	1	126
Brwinów wieś	2	469	2	179	0	0
Milanówek	5	1119	3	542	5	795
Podkowa Leśna	2	509	2	233	1	47
Obszar PTO	12	2943	10	1303	7	968

¹⁶ „Opinie mieszkańców Gminy Brwinów i Podkowa Leśna nt. warunków życia i jakości usług publicznych”, Raport z badań, 2014 r. Uwaga metodologiczna: podstawą procentowania dla cytowanych powyżej wskaźników nie zawsze są wszyscy uczestnicy badania. W niektórych przypadkach są to ich wyselekcjonowane grupy, które udzielały odpowiedzi na poszczególne pytania (tzw. „filtrowanie respondentów”). Z obliczeń wyłączone zostały braki danych oraz odpowiedzi „ucieczkowe” (typu „nie wiem/trudno powiedzieć”).

¹⁷ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obrazują liczbę placówek edukacyjnych, a także liczbę uczniów, w podziale na rodzaj szkoły. W roku szkolnym 2013/2014 na obszarze PTO funkcjonowało 12 szkół podstawowych, 10 gimnazjów, a także 7 szkół ponadgimnazjalnych. Liczba uczniów w szkołach podstawowych wynosiła 2 943, natomiast w gimnazjalnych – 1 303. Najwięcej uczniów szkół podstawowych pobierało naukę w gminie Brwinów. Z kolei najwięcej uczniów szkół gimnazjalnych i – zwłaszcza - ponadgimnazjalnych odnotowano w Milanówku. Co istotne, we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych na obszarze PTO uczyło się 968 osób, co należy uznać za dość niski rezultat. Dodajmy, że w gminach Brwinów i Podkowa Leśna funkcjonuje po jednej placówce ponadgimnazjalnej. Zapewne część młodych absolwentów gimnazjów z tych gmin korzysta z oferty edukacyjnej Milanówka. Prezentowane dane pokazują również, że wielu młodych ludzi zamieszkujących badane terytorium po ukończeniu szkoły podstawowej lub gimnazjum kontynuuje naukę w placówkach warszawskich.

Tabela 9. Liczba żłobków (dane za rok 2013) i placówek wychowania przedszkolnego (dane za rok szkolny 2013/2014) oraz liczba dzieci uczęszczających do tych placówek¹⁸

jednostki terytorialne	żłobki i kluby dziecięce	dzieci uczęszczające do żłobków i klubów dziecięcych	placówki wychowania przedszkolnego	dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego
gmina Brwinów	3	29	19	831
Brwinów miasto	1	10	brak danych	brak danych
Brwinów wieś	2	19	brak danych	brak danych
Milanówek	0	0	9	733
Podkowa Leśna	1	22	5	194
Obszar PTO	4	51	33	1758

¹⁸ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Dane zamieszczone w powyższej tabeli pokazują, że na obszarze PTO słabo rozwinięta jest sieć żłobków i klubów dziecięcych. W roku 2013 w trzech badanych gminach funkcjonowały zaledwie 4 tego rodzaju placówki, do których uczęszczało 51 podopiecznych. Co istotne, zdecydowana większość z nich korzysta z oferty placówek zlokalizowanych na terenie gminy Brwinów. Dodajmy, że w Milanówku nie ma jakichkolwiek żłobków, ani klubów dziecięcych.

Zdecydowanie lepszy – choć z pewnością daleki od ideału – jest dostęp mieszkańców do placówek wychowania przedszkolnego (33 podmioty, 1 758 dzieci w roku szkolnym 2013/2014). Należy zwrócić uwagę na duże różnice między poszczególnymi gminami. Zdecydowanym liderem pod względem liczby placówek i odbiorców jest gmina Brwinów (19 podmiotów, 831 dzieci), zaś na ostatnim miejscu znalazła się najmniejsza spośród porównywanych JST – Podkowa Leśna (5 podmiotów, 194 dzieci).

W cytowanym już badaniu społecznym z roku 2014 mieszkańcy sformułowali następujące oceny dotyczące poziomu wybranych obszarów życia i usług społecznych:

- pozytywna ocena jakości nauczania w szkołach podstawowych: prawie 58 proc. w grupie ankietowanych mieszkańców Podkowy Leśnej, ponad 49 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena jakości nauczania w szkołach gimnazjalnych: prawie 52 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 45 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena jakości nauczania w szkołach średnich: ponad 61 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 27 proc. w Brwinowie,

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- pozytywna ocena dostępności przedszkoli: ponad 56 proc. w Podkowie Leśnej, prawie 19 proc. w Brwinowie¹⁹.

W poniższych tabelach zamieszczamy listę placówek edukacyjnych na obszarze PTO, przygotowaną na podstawie Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabela 10. Przedszkola i punkty przedszkolne na obszarze PTO²⁰

Nazwa szkoły, placówki	Ulica	Kod pocztowy	Telefon	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Samorządowe Przedszkole nr 1 w Brwinowie	Lilpopa 4	05-840 Brwinów	227295947	197	8
Samorządowe Przedszkole nr 3 w Brwinowie	Słoneczna 6	05-840 Brwinów	227296381	96	4
Samorządowe Przedszkole w Otrębusach	Wiejska 1a	05-805 Otrębusy	227585556	40	2
Językowe Przedszkole Niepubliczne w Brwinowie	Żwirowa 17	05-840 Brwinów	221296001		
Niepubliczne Przedszkole "Koziołki" w Kaniach	Piłsudskiego 28	05-805 Kanie	515275420		
Niepubliczne Przedszkole Integracyjne Sióstr Rodziny Maryi w Brwinowie	Szkolna 18	05-840 Brwinów	227295821		
Niepubliczne Przedszkole Kids Montessori Magdalena Witkowska w Brwinowie	Magnolii 1	05-840 Brwinów	604974474		
Niepubliczne Przedszkole Magiczna Kraina w Brwinowie	Borkowa 27	05-840 Brwinów	666354912		

¹⁹ „Opinie mieszkańców Gminy Brwinów i Podkowa Leśna nt. warunków życia i jakości usług publicznych”, Raport z badań, 2014 r. Uwaga metodologiczna: podstawą procentowania dla cytowanych powyżej wskaźników nie zawsze są wszyscy uczestnicy badania. W niektórych przypadkach są to ich wyselekcjonowane grupy, które udzielały odpowiedzi na poszczególne pytania (tzw. „filtrowanie respondentów”). Z obliczeń wyłączone zostały braki danych oraz odpowiedzi „ucieczkowe” (typu „nie wiem/trudno powiedzieć”).

²⁰ Źródło: System Informacji Oświatowej MEN, dane na 30.09.2014 r.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Niepubliczne Przedszkole Tuptuś w Brwinowie	Dworska 5	05-840 Brwinów	601989473		
Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP im. bł. Edmunda Bojanowskiego w Otrębusach	Słowackiego 5	05-805 Otrębusy	227585550		
Krasnalkowo Punkt Przedszkolny w Brwinowie	Grudowska 9a	05-840 Brwinów			
Niepubliczny Punkt Przedszkolny SŁONECZKO Katarzyna Ziumecka w Brwinowie	Kościuszki 8	05-840 Brwinów	603213333		
Niepubliczny Punkt Przedszkolny Żółwki w Żółwinie	Nadarzyńska 63B	05-807 Podkowa Leśna	605076639		
Punkt Przedszkolny "Raz Dwa Trzy" w Kaniach	Słoneczna 19A	05-805 Otrębusy	508154867		
Punkt Przedszkolny "Wiosenna" w Brwinowie	Wiosenna 19	05-840 Brwinów	227293174		
Punkt Przedszkolny Franiówka im. św. Franciszka z Asyżu w Owczarni	Książenicka 96d	05-807 Podkowa Leśna			
Punkt przedszkolny Wesoły Słonik w Parzniewie	Działkowa 67	05-808 Pruszków			
Przedszkole nr 1 w Milanówku	Fiderkiewicza 43	05-822 Milanówek	227583592	390	17
Europejskie Przedszkole Niepubliczne "Kasperek" w Milanówku	Brwinowska 2D	05-822 Milanówek	504171112		
Prywatne Szkolne Przedszkole w Milanówku	Brzozowa 1	05-822 Milanówek	227249793		
Przedszkole im. Misia Uszatka w Milanówku	Kr. Jadwigi 21/2	05-822 Milanówek	696007369		
Przedszkole Na Wiejskiej w Milanówku	Wiejska 4	05-822 Milanówek	509991412		
Przedszkole Niepubliczne Sióstr Urszulanek SJK im. św. Urszuli Ledóchowskiej w Milanówku	Mickiewicza 11	05-822 Milanówek	227247131		
T.P.I.S.S.P. Przedszkole Społeczne w Milanówku	Wspólna 18	05-822 Milanówek	227558088		
Truskawkowe Przedszkole w Milanówku	Warszawska 52	05-822 Milanówek	227246077		

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Miejskie Przedszkole Krasnal Hałabała w Podkowie Leśnej	Miejska 7	05-807 Podkowa Leśna	227589546	114	5
Montessoriańscy Odkrywczy Anna Szyszka w Podkowie Leśnej	Borsucza 17	05-807 Podkowa Leśna	606129930		
Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Na Akacjowej" w Podkowie Leśnej	Akacjowa 8	05-807 Podkowa Leśna	607070797		
Klub Rodzinny Ihaha w Podkowie Leśnej	Bluszczowa 1	05-807 Podkowa Leśna	227300797		

Tabela 11. Szkoły podstawowe na obszarze PTO²¹

Nazwa szkoły, placówki	Ulica	Kod pocztowy	Telefon	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Niepubliczna Szkoła Podstawowa FAMILIA w Brwinowie	Szkolna 18	05-840 Brwinów	227295821		
Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna im. ks. Arcybiskupa Zygmunta Szczęsnego Felińskiego w Brwinowie	Szkolna 18	05-840 Brwinów	227296302		
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Brwinowie	Piłsudskiego 11	05-840 Brwinów	227295960	592	28
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Iwaszkiewicza w Brwinowie	Żwirowa 16	05-840 Brwinów	227295771	606	27
Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Puchalskiego w Otrębusach	Piaseckiego 2	05-805 Otrębusy	227585810	430	21
Szkoła Podstawowa im. 11 Listopada w Żółwinie	Szkolna 39	05-807 Podkowa Leśna	227589397	214	12
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Armii Krajowej w Milanówku	Literacka 20	05-822 Milanówek	227583485	385	18

²¹ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Integracyjna Społeczna Szkoła Podstawowa nr 18 im. gen. bryg. A. E. Fieldorfa w Milanówku	Spacerowa 3	05-822 Milanówek	227583244		
Nowa Prywatna Szkoła Podstawowa w Milanówku	Brzozowa 1	05-822 Milanówek	227249793		
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Milanówku	Królewska 69	05-822 Milanówek	227583524	383	17
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Fryderyka Chopina w Milanówku	Żabie Oczko 1	05-822 Milanówek	227583460	307	16
Szkoła Podstawowa nr 2 im. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Podkowie Leśnej	Modrzewiowa 41	05-807 Podkowa Leśna	227291281		
Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Warszawy w Podkowie Leśnej	Jana Pawła II 20	05-807 Podkowa Leśna	227589567	323	14

Tabela 12. Gimnazja na obszarze PTO²²

Nazwa szkoły, placówki	Ulica	Kod pocztowy	Telefon	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Niepubliczne Gimnazjum Specjalne w Brwinowie	Konopnickiej 1	05-840 Brwinów	227295900		
Gimnazjum Nr 1 im. Żołnierzy Zrzeszenia "Wolność i Niezawisłość" w Brwinowie	Piłsudskiego 11	05-840 Brwinów	227295960	156	7
Gimnazjum nr 2 im. Żołnierzy Armii Krajowej w Brwinowie	Żwirowa 16	05-840 Brwinów	227295771	185	9
Gimnazjum w Otrębusach	Piaseckiego 2	05-805 Otrębusy	227585810	136	7
Gimnazjum w Żółwinie im. Jana Pawła II	Szkolna 39	05-807 Podkowa Leśna	227589397	75	4
Gimnazjum nr 2 im. św. Hieronima w Podkowie Leśnej	Modrzewiowa 41	05-807 Podkowa Leśna	227291281		
Publiczne Gimnazjum w Podkowie Leśnej	Jana Pawła II 20	05-807 Podkowa Leśna	227589567	136	6

²² Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Gimnazjum nr 3 im. Fryderyka Chopina w Milanówku	Żabie Oczko 1	05-822 Milanówek	227583460	199	10
Gimnazjum Nr 1 w Milanówku	Królewska 69	05-822 Milanówek	227583524	167	8
Gimnazjum Społeczne Milanowskiego Towarzystwa Edukacyjnego w Milanówku	Brzozowa 1	05-822 Milanówek	227583402		

Tabela 13. Szkoły ponadgimnazjalne na obszarze PTO²³

Nazwa szkoły, placówki	Ulica	Kod pocztowy	Telefon	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Liceum Ogólnokształcące im. Jarosława Iwaszkiewicza w Brwinowie	Żwirowa 16	05-840 Brwinów	227296347	103	5
Społeczne Liceum Ogólnokształcące Nr 5 w Milanówku	Fiderkiewicza 41	05-822 Milanówek	227583692		
Liceum Ogólnokształcące w Milanówku	Wójtowska 3	05-822 Milanówek	227583316	18	1
Technikum w Milanówku	Wójtowska 3	05-822 Milanówek	227583316	201	12
Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Milanówku	Wójtowska 3	05-822 Milanówek	227583316	0	0
Liceum Ogólnokształcące w Milanówku	Piasta 14	05-822 Milanówek	227583344	257	9
Podkowańskie LO nr 60 w Podkowie Leśnej	Wiewiórek 2/4	05-807 Podkowa Leśna	227291080		

²³ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 14. Pozostałe placówki edukacyjne na obszarze PTO

Nazwa szkoły, placówki	Ulica	Kod pocztowy	Telefon
Medyczna Szkoła Policealna w Podkowie Leśnej	Modrzewiowa 45	05-807 Podkowa Leśna	227589051
Medyczna Szkoła Policealna dla Dorosłych w Podkowie Leśnej	Modrzewiowa 45	05-807 Podkowa Leśna	227589051
Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie	Pszczelińska 99	05-840 Brwinów	227297302
Specjalny Niepubliczny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Brwinowie	Szkolna 18	05-840 Brwinów	227295821
Centrum Rozwoju Kompetencji w Otrębusach	Kępińska 90	05-805 Otrębusy	226497121
Niepubliczna Placówka Funkcjonowania Społecznego i Rehabilitacji Zawodowej Dorosłych Osób Niepełnosprawnych w Otrębusach	Kępińska 90	05-805 Otrębusy	227294004

3.4. Ochrona zdrowia

Tabela 15. Liczba przychodni zdrowia i liczba mieszkańców na jedną przychodnię, dane za rok 2013²⁴

jednostki terytorialne	liczba przychodni	liczba osób przypadających na 1 przychodnię
gmina Brwinów	7	3539
Milanówek	6	2735
Podkowa Leśna	2	1935
Obszar PTO	15	3108
województwo mazowieckie	2544	2090
Polska	19529	1971

²⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

W roku 2013 na obszarze PTO funkcjonowało 15 ośrodków zdrowia. Poziom nasycenia badanego terytorium placówkami służby zdrowia jest niższy (3 108 osób na 1 ośrodek) w porównaniu do danych regionalnych i ogólnopolskich (odpowiednio – 2 090 i 1 971 osób na 1 placówkę). Gminy należące do obszaru PTO znacząco różnią się pod względem liczby osób, przypadających na 1 przychodnię. Najkorzystniej pod tym względem wypada Podkowa Leśna, natomiast najtrudniejszy dostęp do służby zdrowia mają mieszkańcy gminy Brwinów.

W cytowanym już badaniu społecznym z roku 2014 mieszkańcy sformułowali następujące oceny dotyczące poziomu wybranych obszarów życia i usług społecznych:

- pozytywna ocena dostępu do lekarzy specjalistów: prawie 23 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 9 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena funkcjonowania aptek: ponad 93 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 75 proc. w Brwinowie²⁵.

Poniższa tabela zawiera zestawienie placówek ochrony zdrowia, funkcjonujących na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów.

²⁵ „Opinie mieszkańców Gminy Brwinów i Podkowa Leśna nt. warunków życia i jakości usług publicznych”, Raport z badań, 2014 r. Uwaga metodologiczna: podstawą procentowania dla cytowanych powyżej wskaźników nie zawsze są wszyscy uczestnicy badania. W niektórych przypadkach są to ich wyselekcjonowane grupy, które udzielały odpowiedzi na poszczególne pytania (tzw. „filtrowanie respondentów”). Z obliczeń wyłączone zostały braki danych oraz odpowiedzi „ucieczkowe” (typu „nie wiem/trudno powiedzieć”).

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 16. Ośrodki zdrowia na obszarze PTO²⁶

Nazwa jednostki	adres	telefon
NZOZ „Lecznica Rodzinna Alfa”	Brwinów, ul. Powstańców Warszawy 8	22 729 57 69
NZOZ „Ośrodek Zdrowia”	Brwinów, ul. Peronowa 4 b	22 729 63 61
Zakład Opieki Medycznej „Vita-Med”	Otrębusy, ul. Wiejska 1	22 758 55 44
NZOZ „BASIS”, filia w Owczarni	Owczarnia, ul. Kazimierzowska 33 d	22 729 15 01
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MILANMED Przychodnia Lekarska	Milanówek, ul. Niezapominajki 10	502 422 274
Przychodnia NZOZ AWEMED	Milanówek, ul. Piasta 30	22 758 31 05, 22 758 35 41
Przychodnia NZOZ BIOVENA	Milanówek, Mickiewicza 1	22 724 90 90
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „BASIS”	Podkowa Leśna, ul. Błońska 46/48	22 758 92 65
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Lecznica Lekarzy Specjalistów SIGMA	Podkowa Leśna, ul. Główna 30	22 758 98 58
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDICUS”	Podkowa Leśna, ul. Jelenia 30A	22 729 10 65

3.5. Życie kulturalne i oferta spędzania wolnego czasu

Życie kulturalne w gminach obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów animowane jest przez instytucje samorządowe, a więc ośrodki kultury, biblioteki publiczne, muzea. W sferze kultury aktywnie działają również lokalne organizacje pozarządowe.

gmina Brwinów

Bogatą ofertę kulturalną oferuje swoim mieszkańcom również gmina Brwinów. Najważniejszymi instytucjami prowadzącymi tego rodzaju działalność są: Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna im. Wacława Wernera w Brwinowie.

²⁶ Źródło: strony internetowe gmin obszaru PTO

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

„Gminny Ośrodek Kultury jest organizatorem i koordynatorem imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych. Podstawową działalnością statutową jest prowadzenie edukacji kulturalno-artystycznej, co jest realizowane poprzez organizowanie zajęć stałych, kół zainteresowań i wdrażanie projektów zawierających w sobie elementy edukacyjne. Działalność GOK-u w Brwinowie wzbogaca oferta Świetlicy w Otrębusach i Owczarni. (...) Biblioteka Publiczna w Brwinowie zajmuje się zaspokajaniem potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców oraz gromadzeniem materiałów dotyczących regionu. Dysponuje zróżnicowanym i bogatym księgozbiorem, na który składa się blisko 40 tys. woluminów oraz ponad 1.000 książek mówionych. W 2013 roku Biblioteka posiadała 4.223 zarejestrowanych czytelników. W roku tym placówka podjęła 157 działań szeroko promujących czytelnictwo i kulturę, w których wzięło udział 3.196 osób, a Dyskusyjny Klub Książki odbył 10 spotkań. Z bezpłatnego, komputerowego kursu języka angielskiego organizowanego przez Bibliotekę skorzystały 32 osoby. Biblioteka jest także organizatorem, adresowanych do najmłodszych mieszkańców gminy, „Wieczorów z bajką”. Teren gminy Brwinów obfituje w zasoby o charakterze kulturalnym. Zwraca uwagę mnogość zabytkowych willi i prywatnych galerii artystycznych, a bogata oferta różnorodnych wydarzeń kulturalnych i artystycznych, które stanowią interesującą propozycję zarówno dla mieszkańców, jak i turystów jest szczególnym atutem gminy. W miejscowości Otrębusy mieści się siedziba światowej sławy Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca Mazowsze. Zespół korzysta zarówno z zabytkowej siedziby, jak i z nowoczesnego centrum folklorystycznego - „Matecznika Mazowsze”, które rozpoczęło działalność w 2009 roku. Matecznik działa na polu artystyczno-koncertowym, edukacyjno-szkoleniowym i promocyjnym, umacniając więzi młodego pokolenia z kulturą polską, aktywizując region i społeczność lokalną. Dysponuje sceną i salą widowiskową na 580 miejsc. (...) Do atrakcji

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

gminy należą również znajdujące się w Otrębusach muzea: Muzeum Sztuki Ludowej prof. Mariana Pokropka zawierające bogatą kolekcję zabytków współczesnej sztuki ludowej, przeważnie o tematyce sakralnej, historyczno-patriotycznej i obrzędowej oraz unikalne Muzeum Motoryzacji i Techniki, w którym znajduje się około 300 zabytkowych pojazdów. W Owczarni znajduje się ogród odlanych z brązu rzeźb monumentalnych autorstwa meksykańskiego artysty Juana Soriano. W gminie, co roku, odbywają się liczne imprezy kulturalne. Należą do nich m.in.: Brwinowska Wiosna Artystyczna, Festiwal Otwarte Ogrody czy Europejskie Dni Dziedzictwa...”²⁷.

Obszerny opis oferty w zakresie spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież znajdujemy również w innych dokumentach strategicznych i programowych obszaru PTO. Tego rodzaju informacje zostały zaczerpnięte m.in. z badań ankietowych, zrealizowanych w gminie Brwinów: „...szukając z kolei przyczyn negatywnych zjawisk społecznych wśród dzieci i młodzieży w problemach występujących w środowisku lokalnym, badani szczególną uwagę zwrócili na brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych (24,6 proc.), brak perspektyw po zakończeniu edukacji (18,8 proc.) oraz ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych (17,2 proc.). Odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się dzieci i młodzież w gminie mogłoby być zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku; 13,6 proc.), organizowanie miejsc spotkań (9,4 proc.), zwiększenie liczby patroli w miejscach publicznych w gminie (9,3 proc.), budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych (8,8 proc.), rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych (8,6 proc.) oraz wpływanie na dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy (8,1 proc.)”²⁸. W gminie Brwinów ofertę spędzania wolnego czasu zapewnia przede

²⁷ Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych gminy Brwinów na lata 2014-2020

²⁸ „Program Wspierania Rodziny Gminy Brwinów na lata 2015-2017”

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

wszystkim Gminny Ośrodek Kultury, a także Biblioteka Publiczna im. Wacława Wernera w Brwinowie. „Ośrodek Kultury oferuje mieszkańcom gminy Brwinów w każdym wieku zajęcia stałe, w tym zajęcia plastyczne, wokalne i taneczne (taniec ludowy, zumba, balet klasyczny, tańce etniczne), językowe oraz warsztaty fotograficzne. Ważnym elementem jest edukacja muzyczna dla wszystkich grup wiekowych – zespoły wokalne, gra na instrumentach takich, jak pianino, keyboard, gitara elektryczna, klasyczna, saksofon, perkusja. W ofercie GOK-u znajdują się także wycieczki krajoznawcze organizowane dla całych rodzin, dzieci, młodzieży i emerytów. (...) Działalność GOK-u w Brwinowie wzbogaca oferta Świetlicy w Otrębusach i Owczarni, gdzie organizowane są te same zajęcia, które znajdują się w puli całego Ośrodka (...) Ofertę dla najmłodszych (2-5-latków) wyczerpuje Mała Akademia Umiejętności realizująca dla dzieci 3 bloki tematyczne: muzykę z rytmiką i laboratorium twórczego rozwoju. W niektórych zajęciach artystycznych mogą brać udział rodzice wraz z dziećmi”²⁹. Instytucją działającą na rzecz organizacji czasu wolnego dla młodzieży jest również Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie. „W latach 2011-2013 przy ŚOSP funkcjonowało także koło wolontariatu, w którym aktywnie działało od 30 do 15 wolontariuszy. W tym czasie Ośrodek organizował również kolonie profilaktyczno-terapeutyczne dla dzieci (w 2011 r. wzięło w nich udział 19 dzieci, rok później 71, a w 2013 r. 75) oraz był organizatorem szeregu imprez integracyjnych dla mieszkańców gminy”³⁰. Oferta spędzania czasu wolnego w dużym stopniu jest również związana z możliwościami uprawiania sportu: „Gminny Ośrodek Kultury w Brwinowie zajmuje się również upowszechnianiem i rozwojem kultury fizycznej oraz koordynowaniem działań sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy. Znaczny wkład w popularyzację kultury

²⁹ „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2014-2020”

³⁰ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

fizycznej w gminie mają także: Brwinowski Klub Sportowy „Naprzód” i Klub Sportowy „Tennis Life” z Brwinowa, Ludowy Klub Sportowy „Wolta” z Żółwina, Uczniowski Klub Sportowy Zespołu Szkół w Otrębusach, oraz inne kluby i drużyny. W 2013 roku gmina Brwinów po raz trzeci została uhonorowana tytułem „Sportowa Gmina” przyznawanym przez Polski Klub Infrastruktury Sportowej³¹. Do innych podmiotów prowadzących działalność sportową należą: Klub Sportowy „Pantera”, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Uczniowski Klub Sportowy „Kobra Brwinów”, UKS „Otrębusy”, KS „Czerwone Smoki”, „Pa-Ta-Taj” i „Szarża” z Kań. „Gmina od lat inwestuje w infrastrukturę sportową. Przy gminnych szkołach działają wielofunkcyjne nowoczesne kompleksy boisk szkolnych. W 2012 roku oddano do użytku nowoczesne boisko „Orlik 2012” w Żółwinie, a rok później przy udziale środków unijnych powstało boisko w Parzniewie. Rozwojowi kultury fizycznej wśród najmłodszych mieszkańców sprzyja budowa placów zabaw na terenie gminy...”³².

Milanówek

„Milanowskie Centrum Kultury, które wiezie prym w życiu kulturalnym mieszkańców gminy zajmuje się organizacją i współorganizacją wydarzeń na terenie miasta. MCK zajmuje się upowszechnianiem kultury, czyli popularyzowaniem m.in. takich elementów jak: literatura, malarstwo, rysunek, architektura, obyczajowość, zajmują się również Biblioteka Publiczna, Biblioteka Parafialna przy Parafii św. Jadwigi Śląskiej, stowarzyszenia oraz prywatne placówki kulturalne. Milanowskie Centrum Kultury to instytucja kreująca życie kulturalne i krzewiąca ruch artystyczny. Głównym celem działalności MCK jest edukacja dzieci i młodzieży oraz upowszechnianie kultury i sztuki,

³¹ Źródło: jak wyżej

³² Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

zarówno profesjonalnej jak i amatorskiej, w projektach i programach o zasięgu lokalnym, miejskim, wojewódzkim i ogólnopolskim. Służy mieszkańcom w rozwijaniu ciekawości świata, twórczej wyobraźni i zaspokajaniu naturalnej potrzeby aktywności. Różnorodne formy aktywności artystycznej: wystawy, koncerty, festiwale, imprezy plenerowe, warsztaty, przeglądy, a także wieczorki, bale i zabawy, pokazy, spotkania - są wyrazem zaangażowania w tworzenie atrakcyjnego, nowoczesnego ośrodka dostępnego szerokiemu i zróżnicowanemu gronu odbiorców oraz przyjaznemu twórcom i artystom...”³³.

Działalność Milanowskiego Centrum Kultury obejmuje następujące programy:

- ✓ Literacko – to projekty oparte na prezentacji i promocji literatury – wieczory poetyckie, promocje książek, spotkania autorskie, koncerty poezji śpiewanej;
- ✓ Kulturalnie – wydarzenia artystyczne o charakterze lokalnym i ponadlokalnym: koncerty, festiwale, spektakle, imprezy plenerowe, warsztaty;
- ✓ Twórczo – program realizujący i wspierający artystyczne działania lokalnych twórców – wernisaże, spektakle.

Ciekawą inicjatywą Milanowskiego Centrum Kultury jest projekt „Milanowianki”, którego celem jest przywrócenie pamięci o kobietach ważnych dla lokalnej historii.

Zadaniem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Milanówku jest dbanie o zaspokajanie potrzeb intelektualnych i edukacyjnych mieszkańców Milanówka. Biblioteka, oprócz podstawowej działalności statutowej, wypełnia funkcję popularyzacyjną czytelnictwa

³³ Źródło: <http://www.mckmilanowek.pl/mck/item/2-mck-kilka-slow-o-nas>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

w środowisku lokalnym. Odbywa się to poprzez liczne spotkania z autorami, wydawcami, organizację lekcji bibliotecznych dla dzieci i młodzieży, konkursy czytelnicze i recytatorskie.

W mieście Milanówek przeprowadzona została diagnoza sytuacji młodzieży, w ramach której zrealizowano badania ankietowe: *„Badania pozwoliły zdiagnozować otoczenie uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informacje na temat działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. (...) Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali na konieczność zagospodarowania czasu wolnego (tworzenie miejsc, w których młodzież mogłaby rozwijać zainteresowania, dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych, wyjazdów do teatru i muzeum), krytycznie odnosząc się do oferty miasta kierowanej do młodzieży (...) Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali m.in. na możliwość rozwijania wolontariatu wśród młodzieży gimnazjalnej, zapewniania uczniom alternatywnych form spędzania czasu wolnego (poprzez prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, promowanie sportu) oraz odpowiedniej opieki psychologiczno-pedagogicznej. (...) W sprawie organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w mieście, łącznie połowa respondentów wyraziła pozytywne opinie, uznając ją za bardzo dobrą, dobrą lub dostateczną. Odmiennego zdania było jednak 40% ankietowanych (...) Według ankietowanych dzieci i młodzież natrafiają w mieście na następujące bariery: ograniczona liczba alternatywnych form i – co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego, ograniczony dostęp do infrastruktury sportowej, bariery finansowe wynikające z bezrobocia i niskich zarobków rodziców”³⁴.*

Młodzi mieszkańcy Milanówka mogą korzystać m.in. z oferty kulturalnej: *W ramach Milanowskiego Centrum Kultury działają różne sekcje i kluby zainteresowań m.in.: Sekcja*

³⁴ „Program Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną Miasta Milanówka na lata 2010-2015”

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Teatralna, Sekcja Plastyczna, Sekcja Muzyczna, Sekcja Strzelecka, Szkołka Tenisowa, Szkołka Szachowa, (...), Klub Przedszkolaka, Klub Szachowy, Towarzyski Klub Brydżowy, (...), Klub Poetycki „Ars Poetica”. Głównym celem działalności Centrum jest edukacja oraz krzewienie ruchu artystycznego wśród dzieci i młodzieży. Realizacja powyższego odbywa się poprzez różnorodne formy aktywności artystycznej: koncerty, wystawy, festiwale, imprezy plenerowe. Do cyklicznych propozycji MCK należą Poranki Teatralne dla najmłodszych, Galeria Artystyczna „Letnisko”, Koncerty Muzyczne, Galeria Historyczna Miasta – Salonik”³⁵. W mieście nie brakuje również infrastruktury sportowej i podmiotów prowadzących działalność w obszarze sportu: „Na terenie Milanówka działalnością sportową i rekreacyjną zajmują się: Milanowskie Centrum Kultury, Klub Sportowy - KS “MILAN” z 5 sekcjami piłki nożnej, Uczniowskie Kluby Sportowe: UKS 1 przy Zespole Szkół Gminnych nr 1, przy ul. Królewska 69 z sekcją piłki siatkowej oraz UKS 3 przy Zespole Szkół Gminnych nr 3, Żabie Oczko 1 z sekcją łyżwiarstwa szybkiego (młodzi łyżwiarze z UKS przy Zespole Szkół Gminnych nr 3, zdobywają medale na Mistrzostwach Polski i Europy), koszykówki. Ponadto w mieście funkcjonują sekcje: wspinaczkowa, strzelectwo pneumatyczne, lekkoatletyczna, tenisa ziemnego, aerobik, callanetics, gimnastyki na kręgosłup, judo, karate, joga, brydż sportowy. (...) Do najważniejszych komunalnych obiektów sportowych należą: Miejska Hala Sportowa nr 1 przy Zespole Szkół Gminnych nr 3 wybudowana w 2002 r., Miejska Hala Sportowa nr 2 przy Zespole Szkół Gminnych nr 1 wybudowana w 2006 r., stadion sportowy na Turczynku, modernizowany od 1999 r., w skład którego wchodzi: boisko główne o nawierzchni z trawy naturalnej, boisko boczne z nawierzchnią z trawy naturalnej, boisko pełnowymiarowe ze sztuczną nawierzchnią, kąpielisko miejskie odkryte, wybudowane w 1970 r., boisko typu „Orlik”, korty tenisowe

³⁵„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

przy Milanowskim Centrum Kultury, działające od 1928 r., boiska do piłki koszykowej przy ul. Fiderkiewicza i Sportowej”³⁶.

Podkowa Leśna

Jak możemy przeczytać na oficjalnej stronie internetowej Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich, „...w Podkowie Leśnej głównym inicjatorem życia kulturalnego mieszkańców jest Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich, które jest miejscem spotkań mieszkańców i inkubatorem inicjatyw społecznych w dziedzinie kultury, a także realizacji tzw. kultury wysokiej poprzez koncerty muzyczne i prezentacje artystyczne na wysokim poziomie wykonawczym. Starannie budowany program własny, wystawy, jak również koncerty, spotkania i debaty edukacyjne, konferencje, wydarzenia artystyczne są wspierane przez informację adresowaną do wielu grup społecznych i wiekowych. Centrum przedstawia znaczące zjawiska z dziedziny sztuk wizualnych, filmu, teatru i muzyki, a także wspiera i promuje lokalnych twórców. Trwałym elementem programu są projekty edukacyjne związane ze współczesną kulturą artystyczną, realizowane w formie warsztatów, spotkań, dyskusji, inicjatyw popularyzatorskich. Oferta edukacyjna dla dzieci i młodzieży, w tym oferta wychowania przez sztukę, oparta jest na nowoczesnych formach edukacji wykorzystujących nowe technologie i sztukę najnowszą. Częścią działalności programowej jest edukacja praktyczna, skierowana przede wszystkim do młodzieży i ludzi starszych, rozwijana za pomocą nowoczesnych narzędzi i współpracy specjalistów różnych dziedzin. W Pałacyku odbywają się wykłady, zajęcia i spotkania Uniwersytetu Otwartego Pokolenia - wspólnej inicjatywy Stowarzyszenia Związków Podkowieńców i Towarzystwa Przyjaciół Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna. Program imprez i wydarzeń artystycznych jest tworzony we

³⁶„Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Milanówka na lata 2004-2020 (aktualizacja)”

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

współpracy z instytucjami kultury, oświaty, organizacjami społecznymi i zakładami kontynuację sprawdzonych i wartościowych inicjatyw budujących świadomość historii oraz tradycji miejsca (m.in. Festiwal Otwarte Ogrody), także na ich bazie wypracowanie międzynarodowego programu dla CKiO w Podkowie Leśnej, jako promotora idei miast-ogrodu. Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich świadczy usługi zarówno dla mieszkańców miasta i okolic, jak i dla osób z terenu całego kraju, a także z zagranicy...”³⁷.

Najważniejszą imprezą kulturalną, którą koordynuje Centrum jest Festiwal „Otwarte Ogrody”. Pomysł Festiwalu był inicjatywą Magdaleny Prosińskiej i Łukasza Willmanna. Celem projektu jest ratowanie i promocja najcenniejszych zasobów kulturowych i naturalnych przedwojennych mazowieckich miast: ogrodów, uzdrowisk i letnisk. Festiwal stanowi platformę do wspólnego działania dla osób, organizacji pozarządowych, samorządu, i tych wszystkich instytucji, które działają na rzecz ochrony i rozwoju swoich miejscowości. Festiwal po raz pierwszy odbył się w Podkowie Leśnej w 2005 r. W 2006 r. do inicjatywy dołączył Milanówek i Brwinów. W 2007 r. Festiwal objął swoim zasięgiem Komorów i Sadybę. W 2008 r. do projektu przystąpiła Konstancin –Jeziorna i Włochy, w 2009 r. festiwal realizowany był również w Józefowie. Festiwal w 2015 r. gościł w 9 ośrodkach: Brwinowie, Józefowie, Komorowie, Konstancinie, Milanówku, Podkowie Leśnej, Sadybie, Zalesiu Dolnym, Włochach. Podczas festiwalu odbyło się kilkadziesiąt wydarzeń: koncerty, recitale, wystawy plastyczne i fotograficzne, pikniki, spektakle, pokazy filmowe, plenery malarskie.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Poli Gojawiczyńskiej skupia zarówno dorosłych czytelników, jak i najmłodszych. „*Księgozbiór Biblioteki podkowieńskiej ma charakter uniwersalny, to znaczy zawiera zarówno literaturę piękną, dzieła niebeletrystyczne oraz*

³⁷ Źródło: <http://www.ckiopodkowa.pl/o-nas>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

publikacje ze wszystkich dziedzin wiedzy przeznaczone dla odbiorców ze wszystkich grup wiekowych. Zbiory w tradycyjnej wersji papierowej liczyły na dzień 31.12.2014 r. 18 504 woluminy oraz 511 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych, w tym 507 książek mówionych na dyskach optycznych. Zbiory są systematycznie uzupełniane o nowości wydawnicze, wznowienia, niezbędne zakupy antykwaryczne oraz dary. W 2009 r. ze zbiorów biblioteki korzystało 1001 osób. Dzięki ogromnemu wkładowi pracy i zaangażowaniu całego zespołu, liczba czytelników systematycznie wzrasta. Odpowiednio w kolejnych latach: 2010 r. - 1086 osób, 2011 r. - 1313 osób, w 2012 r. - 1399 osób, w 2013 r. - 1558 osób, a w 2014 r. aktywnymi czytelnikami Biblioteki było 1556 osób...”³⁸.

Biblioteka współpracuje z Zespołem Szkół Samorządowych podczas wspólnych inicjatyw takich jak np. Konkurs literacki na najlepszy tekst fantasy (dla uczniów gimnazjum), konkurs na najlepszą recenzję książki fantasy (dla uczniów gimnazjum), bitwa na lektury „Opowiadanie - krótką opowieść i ciekawa podróż”. Ponadto biblioteka realizuje działania z tzw. biblioterapii: Klub pod Mądrym Smokiem – dla przedszkolaków, zajęcia biblioterapeutyczne z grupami ze Środowiskowego Domu Samopomocy Katolickiego Stowarzyszenia Niepełnosprawnych Archidiecezji Warszawskiej.

Tabela 17. Struktura zarejestrowanych aktywnych czytelników w 2014 r. według wieku³⁹

Przedziały wiekowe (lata)	Do 5	6-12	13-15	16-19	20-24	25-44	45-60	Powyżej 60	Ogółem
Liczba czytelników	44	168	91	134	115	436	346	222	1556
Udział procentowy	2,8%	10,8%	5,8%	8,6%	7,4%	28%	22,3%	14,3%	100%

³⁸ Źródło: Sprawozdanie merytoryczne MBP za rok 2014

³⁹ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Szczególnym miejscem na kulturalnej mapie Podkowy Leśnej jest Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku. W latach 1928-1980 był to dom Iwaszkiewiczów, a obecnie zgodnie z testamentem pisarza – muzeum. Dom zachował swój pierwotny klimat – zamożnego domu polskiego ze zbiorami malarstwa, z meblami i innymi przedmiotami. W Muzeum organizowane są cykle spotkań m.in.: „Dźwięk – Słowo – Obraz - Myśl”, „Akademia Myśli i Dźwięku”, Festiwal „Muzyczne Konfrontacje”. Muzeum prowadzi również działalność edukacyjno-upowszechnieniową, np. lekcje muzealne do wszystkich grup wiekowych. Ważnym wydarzeniem jest organizowany Konkurs recytatorski im. J. Iwaszkiewicza.

W cytowanym już badaniu społecznym z roku 2014 mieszkańcy sformułowali następujące oceny dotyczące poziomu wybranych obszarów życia i usług społecznych:

- pozytywna ocena dostępności placów zabaw: prawie 54 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 41 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności całorocznych świetlic dla dzieci lub młodzieży: ponad 41 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 21 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności zajęć pozalekcyjnych dla dzieci lub młodzieży: prawie 49 proc. w Podkowie Leśnej, niemal 34 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności różnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci lub młodzież: przeszło 37 proc. w Podkowie Leśnej, prawie 17 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena działalności domów kultury: prawie 66 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 39 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena działalności bibliotek: przeszło 84 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 54 proc. w Brwinowie,

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- pozytywna ocena możliwości udziału w imprezach sportowych jako widz: niemal 44 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 37 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena możliwości czynnego uprawiania sportu: prawie 53 proc. w Podkowie Leśnej, niemal 40 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena uczestnictwa w życiu kulturalnym jako widz: ponad 75 proc. w Podkowie Leśnej, przeszło 35 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena możliwości podejmowania działań artystycznych: przeszło 67 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 30 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena możliwości czynnego uczestnictwa w działaniach społecznych: prawie 64 proc. w Podkowie Leśnej, niemal 29 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności miejsc do spędzania czasu wolnego dla dorosłych: prawie 42 proc. w Podkowie Leśnej, ponad 16 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena dostępności miejsc rekreacyjnych: ponad 59 proc. w Podkowie Leśnej, niemal 32 proc. w Brwinowie.

3.6. Lokalny rynek pracy

Tabela 18. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010-2014, dane na ostatni dzień roku kalendarzowego (w proc.)⁴⁰

jednostki terytorialne	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	12,4	12,5	13,4	13,4	11,5
województwo mazowieckie	9,7	9,8	10,7	11,1	9,8
powiat grodziski	6,5	6,8	7,8	7,6	6,6
powiat pruszkowski	6,8	7,0	8,0	8,5	7,3

⁴⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dotyczących obszaru PTO, ani zestawienia wskaźników dla poszczególnych gmin. Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatów grodziskiego i pruszkowskiego na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. W obydwu wspomnianych powiatach stopa bezrobocia jest zdecydowanie niższa od wskaźników dla województwa mazowieckiego i Polski. Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Od roku 2010 obserwujemy systematyczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy, przy czym tendencja wzrostu poziomu bezrobocia zmienia się w roku 2013, zaś w kolejnym roku mamy do czynienia z wyraźną poprawą.

Tabela 19. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i pracujący na 1000 ludności, dane za rok 2013⁴¹

jednostki terytorialne	udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	pracujący na 1000 ludności ⁴²
gmina Brwinów	6%	126
Brwinów miasto	brak danych	105
Brwinów wieś	brak danych	149
Milanówek	4,6%	134
Podkowa Leśna	3,1%	172
Obszar PTO	5,2%	133
woj. mazowieckie	8,5%	272
Polska	8,8%	226

⁴¹Źródło: jak wyżej

⁴² Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze PTO jest znacznie niższy w porównaniu do analogicznych wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych. Najbardziej korzystną sytuację odnotowano w Podkowie Leśnej, zaś na tle pozostałych JST w gminie Brwinów udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest relatywnie wyższy. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców na obszarze PTO jest zdecydowanie niższa w porównaniu do wskaźników dla regionu i kraju. Spośród porównywanych jednostek terytorialnych najbardziej korzystnie wypada pod tym względem Podkowa Leśna. Dodajmy, że powyższe dane są niepełne, ponieważ nie obejmują osób zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach, a także pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Tabela 20. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminach należących do obszaru PTO, dane na dzień 31.12.2014 r.⁴³

jednostki terytorialne	liczba zarejestrowanych bezrobotnych
gmina Brwinów	769
Milanówek	410
Podkowa Leśna	72
Obszar PTO	1 251

Na koniec roku 2014 w trzech gminach obszaru PTO zarejestrowanych było 1 251 bezrobotnych. Największą liczbę osób pozostających bez zatrudnienia odnotowano w gminie Brwinów. Wymieniona jednostka jest gminą miejsko-wiejską, która – na tle pozostałych – wyróżnia się najliczniejszą populacją mieszkańców. Najmniejsza grupa zarejestrowanych bezrobotnych (w liczbach bezwzględnych) zamieszkuje w Podkowie Leśnej.

⁴³ Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grodzisku Mazowieckim, Powiatowy Urząd Pracy w Pruszkowie

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 21. Struktura bezrobotnych w powiatach: grodziskim i pruszkowskim, dane na dzień 31.12.2014 r.⁴⁴

jednostka terytorialna	powiat grodziski	powiat pruszkowski
bezrobotni zarejestrowani ogółem	2 163 osoby (100%)	4 701 osób (100%)
długotrwale bezrobotni	42,9%	54,2%
kobiety	51,8%	47,9%
bezrobotni powyżej 50. roku życia	33,4%	35,2%
bezrobotni do 25. roku życia	12,7%	8,6%
samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 18. roku życia	8,9%	8,2%
bezrobotni niepełnosprawni	5,9%	4,2%

Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w dwóch porównywanych powiatach jest nieco inna. Udział bezrobotnych długotrwale w tej populacji jest znacznie wyższy w powiecie pruszkowskim (przeszło 54 proc.) w porównaniu z grodziskim (niepełna 43 proc.). Kobiety stanowią 48-52 proc. tej zbiorowości. Istotną zmienną wpływającą na sytuację na rynku pracy jest wiek osób pozostających bez pracy. Bezrobotni do 25. roku życia stanowią 8-13 proc. bezrobotnych ogółem, natomiast osoby w wieku powyżej 50 lat: 33-35 proc. Około 8-9 proc. zarejestrowanych bezrobotnych to osoby samotne, wychowujące przynajmniej jedno niepełnoletnie dziecko, natomiast 4-6 proc. to osoby niepełnosprawne (najwyższy udział odnotowano w powiecie grodziskim).

Niektóre z wymienionych grup społecznych określane są mianem pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czy też defaworyzowanych. W tym miejscu warto doprecyzować pojęcie defaworyzacji. „Grupy wykluczone – inaczej grupy defaworyzowane,

⁴⁴ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy, czy też grupy problemowe na rynku pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. wtórnym (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwałe bezrobocie). Do niektórych grup wykluczonych zaliczamy całe grupy społeczne (np. młodzież), a czasem osoby borykające się z bardzo specyficznymi problemami (np. osoby opuszczające zakłady karne)...”⁴⁵.

3.7. Przedsiębiorczość

Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON łącznie oraz w podziale na wybrane sektory, dane za rok 2013⁴⁶

jednostki terytorialne	podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	w tym w sektorze: rolniczym	w tym w sektorze: przemysłowym	w tym w sektorze: budowlanym
gmina Brwinów	4020	50	459	439
Milanówek	2829	17	376	280
Podkowa Leśna	881	5	97	47
Obszar PTO	7730	72	932	766

Zdecydowanie najwięcej podmiotów gospodarki narodowej funkcjonuje w gminie Brwinów – 4 020, co stanowi 52 proc. wszystkich podmiotów działających na obszarze PTO.

⁴⁵ Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>

⁴⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Na kolejnych miejscach pod względem liczby przedsiębiorstw znalazły się gminy: Milanówek i Podkowa Leśna. 932 firmy funkcjonują w sektorze przemysłowym, co stanowi przeszło 12 proc. zbiorowości podmiotów gospodarczych badanego terytorium. Sektor rolniczy na obszarze PTO ma znaczenie peryferyjne i koncentruje się zwłaszcza na obszarze gminy Brwinów, w powierzchni której przeważają tereny wiejskie.

Tabela 23. Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności, dane za rok 2014⁴⁷

Jednostki terytorialne	podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności
gmina Brwinów	2610	127
Brwinów miasto	2620	126
Brwinów wieś	2600	129
Milanówek	2871	137
Podkowa Leśna	3985	171
Obszar PTO	2820	134
woj. mazowieckie	2246	93
Polska	1700	77

Najwięcej podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności funkcjonuje w Podkowie Leśnej. Warto zaznaczyć, że wskaźniki dla wszystkich gmin obszaru PTO są zdecydowanie wyższe w porównaniu do średnich dla województwa mazowieckiego oraz całego kraju. Kolejnym wskaźnikiem odzwierciedlającym poziom aktywności gospodarczej jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.

⁴⁷ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Po raz kolejny na pierwszym miejscu znalazła się Podkowa Leśna, zaś dwie pozostałe gminy również osiągają relatywnie wysokie parametry.

Jak pokazują powyższe dane, aktywność gospodarcza mieszkańców obszaru PTO jest relatywnie wysoka na tle województwa mazowieckiego, a także w porównaniu do wskaźników ogólnopolskich. Dotyczy to zarówno liczby podmiotów gospodarczych, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na liczbę ludności.

Przywoływany już w tym opracowaniu raport z badań społecznych na temat warunków życia i jakości usług publicznych z roku 2014 dostarcza również informacji na temat kwestii związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości:

- pozytywna ocena możliwości założenia własnego biznesu: niemal 34 proc. wśród mieszkańców Podkowy Leśnej, 25 proc. w Brwinowie,
- pozytywna ocena pomocy udzielanej przedsiębiorcom przez instytucje publiczne: ponad 13 proc. w Podkowie Leśnej, prawie 9 proc. w Brwinowie⁴⁸.

⁴⁸ „Opinie mieszkańców Gminy Brwinów i Podkowa Leśna nt. warunków życia i jakości usług publicznych”, Raport z badań, 2014 r. Uwaga metodologiczna: podstawą procentowania dla cytowanych powyżej wskaźników nie zawsze są wszyscy uczestnicy badania. W niektórych przypadkach są to ich wyselekcjonowane grupy, które udzielały odpowiedzi na poszczególne pytania (tzw. „filtrowanie respondentów”). Z obliczeń wyłączone zostały braki danych oraz odpowiedzi „ucieczkowe” (typu „nie wiem/trudno powiedzieć”).

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

3.8. Sytuacja ekonomiczna gmin obszaru PTO

Tabela 24. Dochody i wydatki budżetów gmin, dane za rok 2014⁴⁹

jednostki terytorialne	dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł w 2014 r.	wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł w 2014 r.	saldo dochodów i wydatków gminy na 1 mieszkańca w zł w 2014 r.
gmina Brwinów	3400,24	3599,58	-199,34
Milanówek	3856,30	3816,40	39,9
Podkowa Leśna	6577,92	6236,70	341,22
Obszar PTO	3834,51	3901,63	-67,12
woj. mazowieckie	5031,14	4995,65	35,49
Polska	3970,71	4020,68	-49,97

Jak pokazują prezentowane wyżej dane, gminy położone na obszarze PTO znajdują się w przeciętnej sytuacji ekonomicznej, porównując z danymi dla całego kraju. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na znaczące różnice między dochodami i wydatkami budżetów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Najwyższe wskaźniki (w ujęciu *per capita*) dochodów i wydatków, a także najbardziej dodatnie saldo dochodów w relacji do wydatków odnotowano w Podkowie Leśnej. Na drugim biegunie znajduje się gmina Brwinów, którą nieznacznie wyprzedza Milanówek.

⁴⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 25. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w podregionach: warszawskim zachodnim i warszawskim wschodnim na tle regionu i kraju⁵⁰

jednostka terytorialna	Rok	na 1 mieszkańca	
		w złotych	Polska = 100
województwo mazowieckie	2010	59217	158,7
	2011	63776	158,2
	2012	66755	159,2
podregion warszawski zachodni	2010	45714	122,5
	2011	50399	125,0
	2012	52637	125,5

Informacje na temat PKB gromadzone są w ujęciu regionalnym, a także na poziomie podregionów. Co istotne, ze względu na sposób zbierania danych przez instytucje statystyki publicznej gminy należące do obszaru PTO przyporządkowane zostały do podregionu warszawskiego zachodniego, który obejmuje powiaty: grodziski, grójecki, piaseczyński, pruszkowski, sochaczewski, warszawski zachodni i żyrardowski. Ponieważ nie ma możliwości podania precyzyjnych danych dotyczących obszaru PTO, prezentowane wskaźniki można potraktować jako przybliżone miary poziomu rozwoju gospodarczego danej jednostki terytorialnej.

Przede wszystkim należy zaznaczyć, że województwo mazowieckie osiąga najwyższą wartość PKB na głowę mieszkańca spośród wszystkich regionów kraju, przy czym parametry te są „zawyżane” przez bogatą Warszawę. Podregion warszawski zachodni ma wskaźniki, których wartości przewyższają średnią ogólnopolską, a jednocześnie niższe od regionalnych. W związku z powyższym z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że poziom rozwoju gospodarczego obszaru PTO jest ponadprzeciętnie wysoki w skali kraju, lecz nie dorównuje wysokiej średniej dla województwa mazowieckiego.

⁵⁰ Główny Urząd Statystyczny

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Analizując liczne opracowania warto zwrócić uwagę na pewną charakterystyczną cechę obszaru PTO, związaną z sytuacją ekonomiczną miejscowej ludności. Chodzi tu mianowicie o kwestię dużego zróżnicowania dochodów w powiązaniu z wysokimi kosztami utrzymania i niską jakością miejsc pracy, dostępnych na poziomie lokalnym. Obszerny opis tego zjawiska można odnaleźć w Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”. „...Zarówno w analizie SWOT, jak i w dalszej części niniejszej analizy, zwrócono uwagę, że większym problemem jest rozwarstwienie dochodowe i obiektywnie niskie dochody części mieszkańców, niż liczba osób formalnie bezrobotnych. Przy wysokich kosztach życia na tym terenie bardzo znacząco obniża to jakość życia części mieszkańców i powoduje ryzyko ich społecznego wykluczenia. (...) Obraz ten dopełnia informacja, że 73 proc. mieszkańców Podkowy i 70 proc. Brwinowa osiąga w ciągu roku dochody, które są przedmiotem opodatkowania (wg danych Urzędów Skarbowych za rok 2006, analiza SRGG). Spośród nich dochody ze świadczeń pomocy społecznej osiąga jedynie 9,3 proc. (1404 osoby) w Brwinowie i 8% (233 osoby) w Podkowie, a więc nie jest to grupa duża. Należy jednak pamiętać, że wymogi formalne, aby być beneficjentem pomocy społecznej są bardzo ostre i często sztuczne, stąd liczba osób żyjących w stanie realnego ubóstwa może być większa. Należy do tej grupy kierować działania aktywizujące i integracyjne oraz wspomagać w rozwoju przedsiębiorczości (...) liczba podatników w III progu podatkowym wzrosła dwukrotnie w ciągu ostatnich 6 lat (tj. w latach 2000-2006 – przyp. aut.). W chwili obecnej do grupy tej zalicza się 9 proc. mieszkańców Podkowy i odpowiednio 4 proc. mieszkańców Brwinowa. Uzyskują oni odpowiednio 63 proc. i 34 proc. dochodów wszystkich mieszkańców miasta. Osoby te odprowadzają do Urzędów Skarbowych odpowiednio 79 proc. i 54 proc. ogólnej kwoty podatków zebranych na terenie swoich gmin. Blisko 40 proc. tej kwoty jest dochodem

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

budżetów gmin. Sytuacja ta ma dwie konsekwencje. W sensie społecznym jest dowodem na ogromną polaryzację dochodów mieszkańców, która utrudni integrację mieszkańców. Dla gmin konsekwencje są równie poważne: ich budżety, szczególnie Podkowy Leśnej, są w dużym stopniu zależne od tego źródła (...) Taka dysproporcja, istniejąca również w największych polskich miastach i np. w Sopocie, wynika u nas z bliskiego sąsiedztwa stolicy i obecności mieszkańców, których zarobki znacznie przekraczają średnią krajową (...) niewielka ilość lokalnych zakładów produkcyjnych i usługowych zatrudniających personel powoduje, że większość mieszkańców pracuje lub ma źródło utrzymania poza obszarem naszej LGD, co oznacza, że wpływ lokalnej polityki gospodarczej na zarobki osób o najwyższych dochodach jest niewielki, ale może on dotyczyć osób o niskich dochodach...”⁵¹.

3.9. Bezpieczeństwo publiczne

Tabela 26. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców w 2014 r.⁵²

Jednostki terytorialne	ogółem	kryminalne	gospodarcze	drogowe	przeciwko życiu i zdrowiu	przeciwko mieniu
powiat grodziski	19,31	13,74	2,18	2,56	0,36	9,67
powiat pruszkowski	18,73	13,15	3,14	1,81	0,32	11,46
woj. mazowieckie	22,09	16,09	3,13	2,21	0,43	12,96
Polska	22,72	15,54	4,16	2,23	0,55	11,61

⁵¹ Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielone Sąsiedztwo”, Brwinów - Podkowa Leśna, październik 2013 (dokument obejmuje obszar gminy Brwinów i miasta Podkowa Leśna, nie dotyczy natomiast Milanówka, który dołączył do obszaru LGD we wrześniu 2014 roku)

⁵² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

W powyższej tabeli zamieszczone zostały dane obrazujące liczbę przestępstw w przeliczeniu na populację. Co istotne, tego rodzaju informacje są gromadzone przez instytucje statystyki publicznej z dokładnością do poziomu powiatu. Wyraźnie widać, że – w większości przypadków - wskaźniki przestępczości w powiatach grodziskim i pruszkowskim są relatywnie niskie na tle regionu, a także kraju. Dotyczy to zarówno ogólnej liczby przestępstw, a także przestępstw kryminalnych oraz przeciwko życiu i zdrowiu. Od tej reguły są również pewne odstępstwa – na uwagę zasługuje przede wszystkim wysoki wskaźnik liczby przestępstw drogowych na 1 000 mieszkańców w powiecie grodziskim, wyższy niż w województwie mazowieckim i całym kraju. Dodajmy, że w świetle prezentowanych danych statystycznych poziom bezpieczeństwa drogowego w powiecie pruszkowskim jest zdecydowanie wyższy. Odmienną sytuację obserwujemy natomiast w przypadku przestępstw gospodarczych oraz przeciwko mieniu – relatywnie niskie wskaźniki zostały odnotowane w powiecie grodziskim, natomiast znacznie więcej tego rodzaju wydarzeń w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców miało miejsce w powiecie pruszkowskim.

W analizowanych dokumentach programowych i strategicznych obszaru PTO zamieszczone zostały informacje obrazujące stan bezpieczeństwa. „Według danych Pionu Kryminalnego Komisariatu Policji w Brwinowie, w 2013 roku na terenie gminy Brwinów stwierdzono ogółem 368 przestępstw (tj. o 68 mniej w porównaniu z rokiem poprzednim), w tym 280 o charakterze kryminalnym (o 73 mniej niż w 2012 r.). Wśród odnotowanych przestępstw dominowały kradzieże cudzej rzeczy (107 przypadków) oraz kradzieże z włamaniem (75 przypadków)”⁵³. W roku 2014 i 2015 odnotowano – odpowiednio – 268 i 269 przestępstw, w tym 216 i 180 przestępstw o charakterze kryminalnym⁵⁴.

⁵³ „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2014-2020”

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Nieco inne dane z tego obszaru dotyczą Milanówka: „...według danych Komisariatu Policji w Milanówku, w 2009 roku stwierdzono łącznie 258 przestępstw, z czego 152 o charakterze kryminalnym. 11 ze wskazanych przestępstw popełniły osoby nieletnie. Wśród zaistniałych zdarzeń dominowały kradzieże mienia (41), a w dalszej kolejności uszkodzenia mienia (19), kradzieże z włamaniem (19) oraz przestępstwa narkotykowe (17) (...) wykryto sprawców 113 przestępstw. Jako najbardziej dokuczliwe społecznie i występujące najczęściej wskazać należy przestępstwa przeciwko mieniu. Stanowiły one łącznie ze wszystkich zdarzeń 119 czynów. Ponadto w roku 2009 odnotowano łącznie 69 przestępstw w zakresie ruchu drogowego, spośród których 65 dotyczyło kierowania w stanie nietrzeźwości”⁵⁴. W roku 2011, 2012 i 2013 liczba przestępstw stwierdzonych na terenie miasta Milanówek wyniosła: 265, 263 i 223⁵⁶.

Jak wynika z dostępnych danych, „...rozmiar i struktura przestępczości w Podkowie Leśnej od wielu lat utrzymuje się na podobnym poziomie. W roku 2009 zanotowano łącznie 55 przestępstw, a w roku kolejnym, 2010 – 47. Wykrywalność w 2009 roku wynosiła 55,4%, w 2010 roku 42,6%. (...) Za najniebezpieczniejsze rejony miasta uważa się: okolice wszystkich 3 stacji kolejki WKD, teren dawnego MOK-u i przylegającą część Parku Miejskiego, a także Park Przyjaźni Polsko-Węgierskiej – ogólnie centrum miasta, Al. Lipową od strony sklepu oraz niezagospodarowane działki prywatne na ul. Reymonta. Zjawisko występowania narkotyków odnotowywane jest z kolei w okolicy szkoły, terenu MOK oraz

⁵⁴ Prezentacja z Debaty Społecznej, poświęconej poprawie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Brwinów, 4.11.2015 r.

⁵⁵ „Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

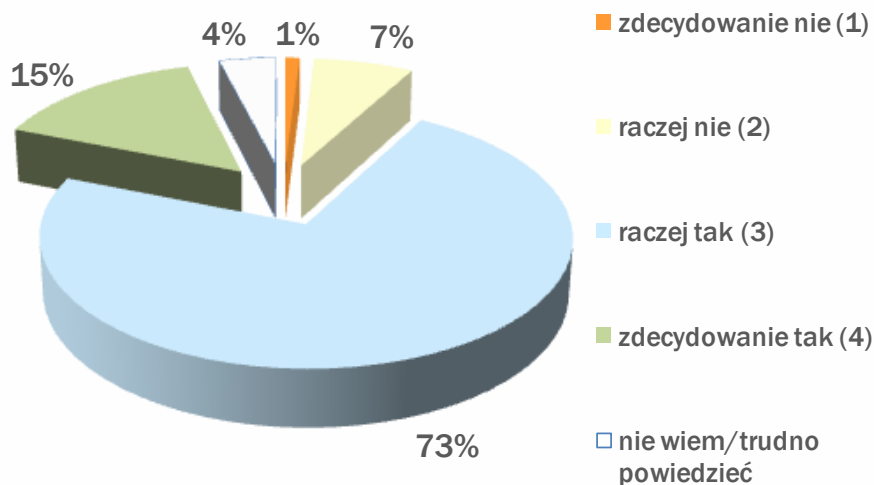
⁵⁶ Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim, za: „Strategia rozwoju powiatu grodziskiego na lata 2014-2020. Innowacyjny powiat”.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

kolejki WKD⁵⁷. W roku 2011, 2012 i 2013 liczba przestępstw stwierdzonych na terenie Podkowy Leśnej wyniosła: 66, 93 i 123⁵⁸.

W sondażu LBS z roku 2015 kwestii bezpieczeństwa poświęcono dość obszerny blok pytań. Poniżej prezentujemy wybrane wyniki wspomnianego projektu badawczego.

Wykres 27. Poczucie bezpieczeństwa w swojej gminie⁵⁹

Prawie 90 proc. badanych mieszkańców obszaru PTO czuje się bezpiecznie w swoich gminach. Co istotne, respondenci najczęściej udzielali umiarkowanych odpowiedzi

⁵⁷ „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta ogrodu Podkowa Leśna na lata 2013-2025 (aktualizacja)”

⁵⁸ Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Grodzisku Mazowieckim, za: „Strategia rozwoju powiatu grodziskiego na lata 2014-2020. Innowacyjny powiat”.

⁵⁹ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

– dodatnich lub ujemnych. Średnia równa 3,07 jest zbliżona do środkowej kategorii odpowiedzi w pięciostopniowej skali. Najniższy poziom poczucia bezpieczeństwa odnotowano w Podkowie Leśnej - 77 proc. ankietowanych mieszkańców miasta czuje się bezpiecznie, zaś w pozostałych gminach – po 89 proc. Bardziej bezpiecznie czują się osoby zamieszkujące na obszarach wiejskich (91 proc.) w porównaniu z mieszkańcami miast (87 proc.). 10 proc. w grupie najstarszych uczestników pomiaru nie czuje się bezpiecznie w swoich gminach. Wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa współwystępuje z pozytywną jakością życia oraz działalnością lokalnych samorządów.

Wykres 28. Rodzaje przestępstw, których obawiają się respondenci⁶⁰

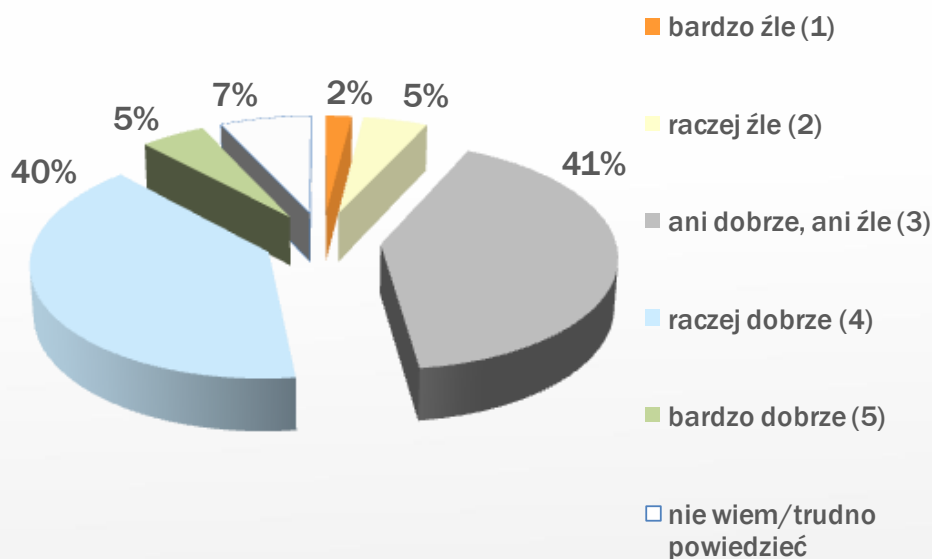
Niebezpiecznych zachowań kierowców w największym stopniu obawiają się mieszkańcy Brwinowa (43 proc.), a następnie Podkowie Leśnej i Milanówka (41 i 30 proc.),

⁶⁰ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

mieszkańcy wsi (46 proc.) w porównaniu do osób zamieszkujących w miastach (35 proc.), osoby z wykształceniem średnim (40 proc.), respondenci krytycznie oceniający jakość życia w swoich gminach (51 proc.), ankietowani o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym powyżej 5 000 zł miesięcznie (45 proc.), a także osoby zamieszkujące w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (40 proc.). Z kolei na chuligańskie wybryki i wandalizm zwracają uwagę mieszkańcy wsi (43 proc.) na tle osób zamieszkujących w miastach (36 proc.), jak również respondenci o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym powyżej 5 000 zł miesięcznie (44 proc.). Trzecim z wymienionych rodzajów przestępstw jest spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, przy czym zmienne demograficzne nie wpływają na rozpowszechnienie tego przekonania.

Wykres 29. Ocena pracy policji⁶¹

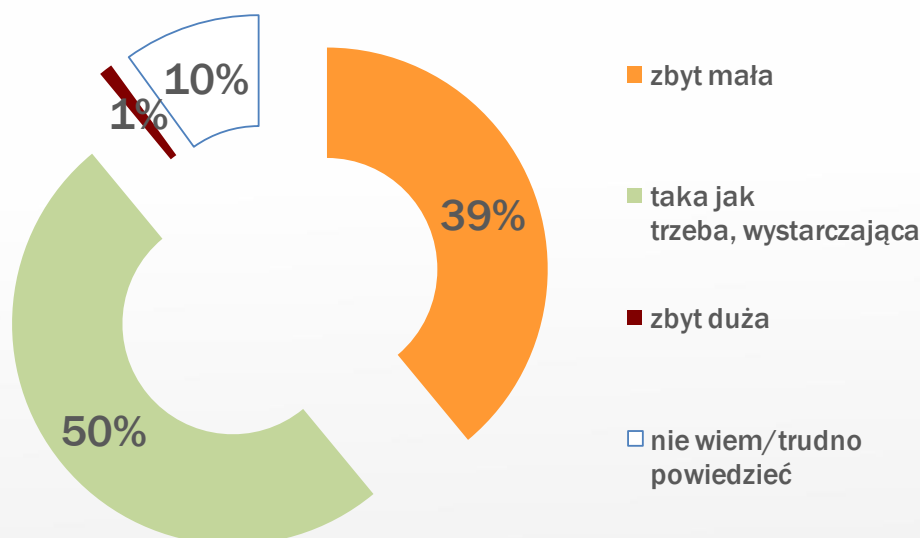

⁶¹ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Mniej niż połowa badanych pozytywnie ocenia pracę miejscowej policji. Średnia w skali 1-5 wynosi 3,43. Spośród wyodrębnionych grup wieku ocena jest najwyższa w grupie wiekowej 20-29 lat (52 proc. ocen dodatnich), zaś najniższa – wśród respondentów w wieku 60 lat i starszych (39 proc.). Na tle pozostałych uczestników pomiaru najbardziej krytyczni są mieszkańcy Podkowy Leśnej (40 proc. ocen pozytywnych i aż 15 proc. ocen negatywnych), zaś najbardziej pochlebnie działalność policji oceniają osoby zamieszkujące w gminie Brwinów (47 proc. ocen pozytywnych i 6 proc. ocen negatywnych). Ocena jest wyższa wśród respondentów zamieszkujących na obszarach wiejskich (53 proc. ocen pozytywnych) w porównaniu z mieszkańcami miast (42 proc.).

Wykres 30. Ocena liczby patroli policyjnych⁶²

⁶² Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

O tym, że liczba patroli w okolicy miejsca zamieszkania powinna być większa najczęściej przekonani są respondenci w wieku 30 lat i starsi, mieszkańcy Podkowy Leśnej (51 proc.) i Milanówka (44 proc.) w porównaniu z osobami zamieszkującymi w gminie Brwinów (34 proc.). Tego rodzaju opinię w dużym stopniu podzielają również osoby z wykształceniem zawodowym (45 proc.), ankietowani o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym w przedziale 1 501 - 3 000 zł miesięcznie (44 proc.). Ponadto pogląd, że w najbliższej okolicy jest zbyt mało patroli policyjnych współwystępuje z niską oceną poziomu życia, a także działalności miejscowych samorządów.

Kwestie bezpieczeństwa były również dyskutowane podczas Zogniskowanych Wywiadów Grupowych (FGI), zwłaszcza w Podkowie Leśnej. Wśród słabych stron życia w tej miejscowości wymieniano m.in. kwestię stanu bezpieczeństwa, który, zdaniem naszych rozmówców uległ pogorszeniu w okresie ostatnich kilku miesięcy (picie alkoholu w miejscach publicznych, awantury, wandalizm). Jako miejsce występowania tego rodzaju negatywnych zjawisk zidentyfikowano centrum miasta, zwłaszcza okolice stacji WKD i Urzędu Miasta⁶³.

⁶³ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

3.10. Analiza problemów społecznych, pomoc społeczna i korzystanie ze wsparcia

Wykres 31. Ranking lokalnych problemów społecznych⁶⁴

Respondenci mogli wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze – ich zdaniem – negatywne zjawiska społeczne w swoich gminach. Najczęściej wymieniano w tym kontekście **chorobę alkoholową**, przy czym wagę tego problemu dostrzegają przede wszystkim mieszkańcy Milanówka (36 proc.), Brwinowa (33 proc.), zaś w mniejszym stopniu

⁶⁴ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

osoby zamieszkujące w Podkowie Leśnej (17 proc.). Im niższe dochody badanych, tym częściej wskazują oni alkoholizm jako istotny problem społeczny. Relatywnie wysoki wynik odnotowano również w grupie ankietowanych, którzy korzystali z pomocy, oferowanej przez różne instytucje lub organizacje (43 proc.).

O kwestii zmian demograficznych i rosnącym udziale seniorów w populacji obszaru PTO wspominamy wielokrotnie w różnych miejscach tego opracowania. Wagę tego problemu dostrzegają przede wszystkim osoby w wieku 60 lub więcej lat (24 proc.), emeryci i renciści (25 proc.), mieszkańcy Brwinowa (23 proc.) częściej niż osoby zamieszkujące w Milanówku oraz Podkowie Leśnej (19 i 11 proc.), a także osoby zamieszkujące w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (25 proc.). Poziom dochodów gospodarstwa domowego sprzyja przypisywaniu istotnego znaczenia zjawisku zmian struktury demograficznej.

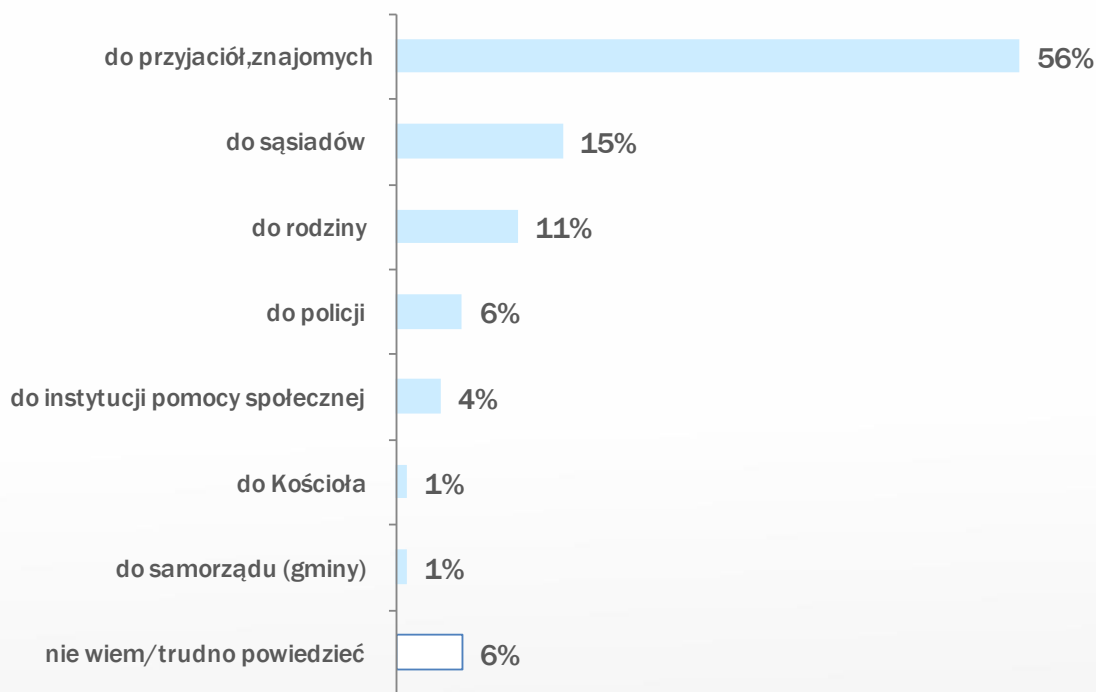
Na trzecim miejscu w powyższym rankingu znalazła się **pospolita przestępczość**. Ten problem najczęściej wskazywali trzydziestolatkowie (22 proc.), znacznie częściej mieszkańcy Podkowy Leśnej (30 proc.) niż osoby zamieszkujące w gminie Brwinów i Milanówku (18 i 13 proc.), mieszkańcy wsi (24 proc.) w porównaniu z osobami zamieszkującymi w miastach (15 proc.), rolnicy (41 proc.), ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym przekraczają 5 000 zł miesięcznie (25 proc.), a także osoby zamieszkujące w swoich gminach od urodzenia (21 proc.).

Zaskakująco niską pozycję w hierarchii lokalnych problemów społecznych zajmuje **bezrobocie i trudna sytuacja na rynku pracy**. W analogicznych badaniach, realizowanych w różnych regionach kraju zjawisko to najczęściej zajmuje pierwsze miejsce w rankingu. Dla przykładu – w roku 2014 połowa mieszkańców obszaru funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Między Wisłą a Kampinosem” (10 gmin: Czosnów, Błonie, Brochów, Izabelin, Kampinos, Leoncin, Leszno, Łomianki, Ożarów Mazowiecki i Stare Babice) wskazała

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

bezrobocie jako kluczowy problem społeczny⁶⁵. Zapewne świadczy to o relatywnie wysokim poziomie rozwoju obszaru PTO i nienajgorszej – jak na polskie warunki – sytuacji na lokalnym rynku pracy. Wagę tego zjawiska najczęściej dostrzegają respondenci w wieku 50-59 lat (24 proc.), respondenci z wykształceniem średnim (20 proc.), przedsiębiorcy (28 proc.), jak również ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym mieszczą się w przedziale 3 001 - 5 000 zł miesięcznie (23 proc.).

Wykres 32. Do kogo zwrócił(a)by się Pan(i) o pomoc w trudnej sytuacji życiowej?⁶⁶

⁶⁵ „Diagnoza społeczna obszaru działania LGD. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne dla Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, 2014 r.

⁶⁶ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Badani mieszkańcy obszaru PTO w trudnych sytuacjach życiowych zwróciliby się o pomoc do swoich przyjaciół lub znajomych, następnie – do sąsiadów, a także członków swojej rodziny. Co ciekawe, na pierwszych miejscach wymieniane są osoby, z którymi łączą naszych rozmówców relacje nieformalne, natomiast zdecydowanie rzadziej wskazywano instytucje, do których można zwrócić się o pomoc. Zaledwie 4 proc. ankietowanych wskazało jednostki organizacyjne pomocy społecznej, które – niejako z definicji – są powołane do podejmowania działań wspierających osoby lub rodziny z różnymi dysfunkcjami. W tym miejscu warto wspomnieć o jeszcze jednej istotnej obserwacji, której nie widać na powyższym wykresie - zaledwie jedna osoba wskazała organizacje społeczne jako podmioty, do których można zwrócić się o pomoc w trudnej sytuacji życiowej.

Tabela 33. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2013 r. (w proc.)⁶⁷

Jednostki terytorialne	procentowy udział w ludności ogółem
gmina Brwinów	5,2%
Milanówek	5,5%
Podkowa Leśna	4,1%
Obszar PTO	5,2%
województwo mazowieckie	7%
Polska	8,3%

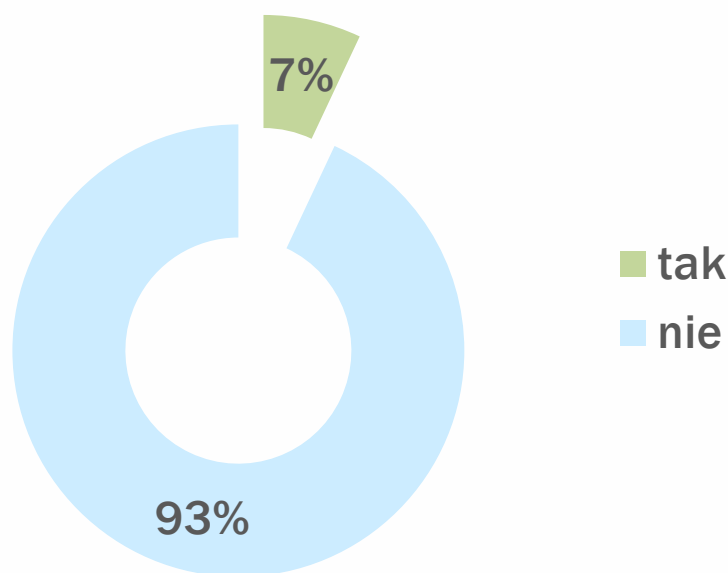
Udział klientów pomocy społecznej w strukturze ludności obszaru PTO jest znacząco niższy w porównaniu do danych regionalnych i ogólnokrajowych. Najmniej osób korzystających ze świadczeń z systemu pomocy społecznej jest w populacji mieszkańców Podkowy Leśnej.

⁶⁷Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Wykres 34. Korzystanie z pomocy oferowanej przez różne instytucje lub organizacje przez respondenta lub członka jego/jej rodziny⁶⁸

7 na 100 uczestników pomiaru korzystało z różnych form pomocy, oferowanych przez instytucje publiczne lub organizacje pozarządowe (osobiście lub ktoś z ich rodziny). Ze wsparcia najczęściej korzystali mieszkańcy Milanówka (11 proc.), osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym (13 proc.), osoby bezrobotne, a także gospodynie domowe (27 i 28 proc.), osoby żyjące z niepełnosprawnością (20 proc.), ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym nie przekraczają 1 500 zł miesięcznie (19 proc.), respondenci oceniający jakość życia i działalność samorządu w sposób neutralny lub ambiwalentny (9 i 10 proc.), a także czytelnicy lokalnej prasy (8 proc.).

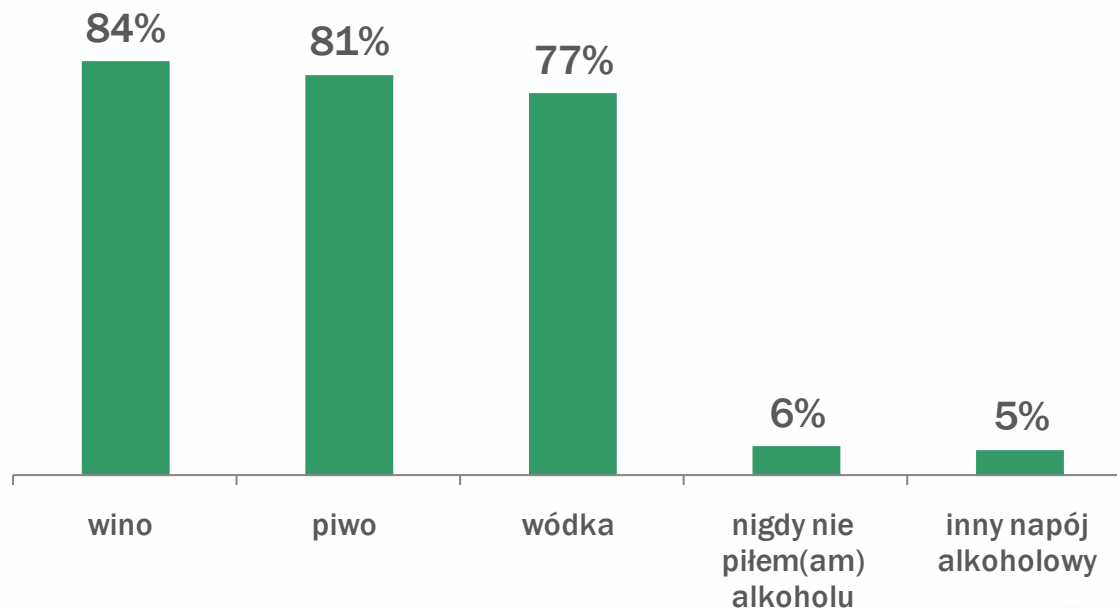
⁶⁸ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Używanie substancji psychoaktywnych

Wykres 35. Doświadczenia związane z używaniem alkoholu⁶⁹

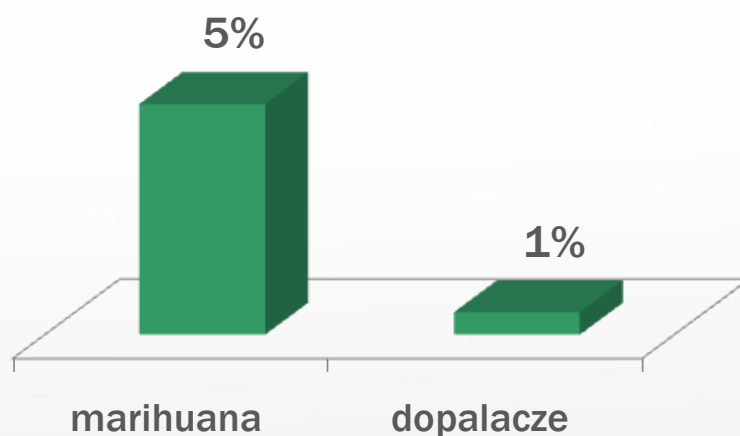
6 na 100 badanych deklaruje, że nigdy nie pili alkoholu – najczęściej są to najmłodszy uczestnicy pomiaru (23 proc.), mieszkańcy Podkowy Leśnej (11 proc.), respondenci z wykształceniem podstawowym (22 proc.), uczniowie i studenci (17 proc.), a także osoby mieszkające w swoich gminach od urodzenia (8 proc.). Picie wina jest domeną przede wszystkim osób w wieku 20-29 oraz 50-59 lat, badanych z wykształceniem średnim (88 proc.), posiadających stałą pracę (88 proc.), respondentów o najwyższym poziomie dochodów (90 proc.), jak również osób mieszkających w swoich gminach od co najmniej 9 lat, ale nie od urodzenia (89 proc.). Z kolei po piwo częściej sięgają mężczyźni (84 proc.)

⁶⁹ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

niż kobiety (78 proc.), zaś najwyższe udziały amatorów tego rodzaju alkoholu zostały odnotowane wśród badanych w wieku 20-29 lat (87 proc.), mieszkańców Milanówka (85 proc.), respondentów z wykształceniem średnim (86 proc.), posiadających stałą pracę (84 proc.), ankietowanych o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym w przedziale 3 001 - 5 000 zł miesięcznie (85 proc.), a także w grupie zamieszkujących w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (86 proc.). Wódkę preferują przede wszystkim mężczyźni (82 proc.) w porównaniu z kobietami (73 proc.), mieszkańcy Milanówka (81 proc.), respondenci z wykształceniem zawodowym i średnim (82 proc.), osoby posiadające stałą pracę (79 proc.), a także zamieszkujące w swoich gminach co najmniej od 9 lat, ale nie od urodzenia (82 proc.). Dodajmy, że średni, deklarowany wiek inicjacji alkoholowej na obszarze PTO wynosi nieco ponad 17 lat.

Wykres 36. Doświadczenia związane z używaniem narkotyków⁷⁰

Przynajmniej jednej z wymienionych w kwestionariuszu substancji psychoaktywnych używało 6 proc. ankietowanych mieszkańców obszaru PTO. Doświadczenia związane

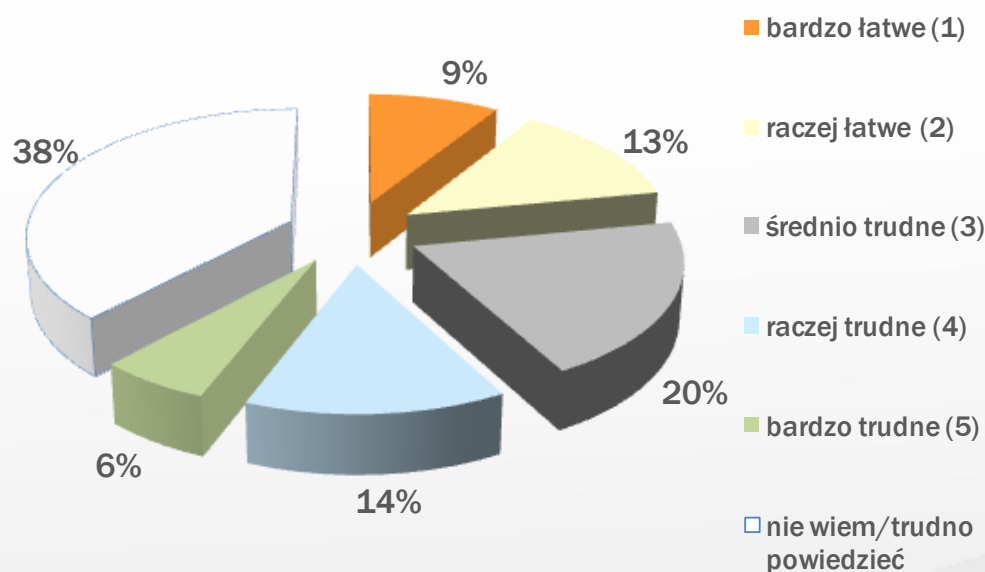
⁷⁰ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

w konsumpcją tzw. „miękkich narkotyków” najczęściej deklarują mężczyźni (7 proc.) w porównaniu z kobietami (4 proc.), osoby poniżej 30. roku życia (12 proc.), a także uczniowie i studenci (13 proc.). 1 na 100 badanych przyznaje się do używania „dopalaczy”, zaś pojedyncze osoby miały okazję spróbować „twardych narkotyków” (odsetki na poziomie znacznie niższym niż 1 proc.).

W tym miejscu warto zaznaczyć, że zasięg zjawiska używania substancji psychoaktywnych jest zagadnieniem trudnym do zbadania. Tego rodzaju pytania mogą być traktowane jako drażliwe przez część badanych, zatem niektórzy udzielają nie do końca szczerych odpowiedzi, co w naukach społecznych określane jest pojęciem „efektu ankietera”. Jak można przypuszczać, rzeczywista skala opisywanych tutaj zjawisk jest wyższa niż sugerowałyby prezentowane powyżej wskaźniki procentowe.

Wykres 37. Ocena trudności ze zdobyciem narkotyków⁷¹

⁷¹ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

22 proc. badanych uważa, że nie miałyby trudności z ewentualnym zdobyciem narkotyków. Ten pogląd najczęściej podzielają osoby w wieku 15-19 (42 proc.) oraz 20-29 lat (29 proc.), mieszkańcy Milanówka (28 proc.), uczniowie i studenci (39 proc.) oraz posiadający stałą pracę (24 proc.), jak również ankietowani o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym poniżej 1 500 zł miesięcznie (34 proc.). Analizując powyższe dane warto zwrócić szczególną uwagę na relatywnie wysoki wynik w najmłodszej grupie wiekowej, a także wśród uczących się lub studiujących respondentów, co z pewnością należy potraktować jako silny sygnał ostrzegawczy dla osób i instytucji odpowiedzialnych za profilaktykę uzależnień na obszarze PTO.

Analizując powyższe informacje warto zwrócić uwagę na fakt, że udział osób dotkniętych problemami społecznymi i korzystających ze wsparcia na obszarze PTO jest relatywnie niski (na tle wskaźników regionalnych i ogólnopolskich). Ta względnie korzystna sytuacja społeczno-ekonomiczna oznacza, że większość wymienionych problemów społecznych ma niewielki zasięg i dotyczy wąskich grup mieszkańców.

Jak już wspomnieliśmy, charakterystyczną cechą obszaru PTO jest znaczące zróżnicowanie struktury ludności, które – w pewnych okolicznościach – można interpretować w kategoriach problemu i zagrożenia dla spójności społecznej. Część badanych zauważa szereg negatywnych konsekwencji, związanych z rozpowszechnieniem tego zjawiska.

W świetle uzyskanych wyników szczególną uwagę należy zwrócić na zagadnienia, związane z funkcjonowaniem seniorów, którzy są „głównym klientem pomocy społecznej...”. Oferta usług społecznych skierowanych do tej grupy odbiorców oceniana jest jako zbyt uboga. Co niezmiernie istotne, tego rodzaju usługi powinny być, zdaniem naszych rozmówców, bezpłatne lub przystępne cenowo, ponieważ znacząca grupa seniorów to osoby

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

zagrożone ubóstwem. Szczególnym wyzwaniem dla miejscowych instytucji i organizacji jest dotarcie do tych seniorów, którzy dotychczas nie korzystali z jakiegokolwiek oferty, ponieważ pozostają „pozamykani w swoich domach”, przeżywając swoją starość w samotności. Respondenci wskazywali, że w związku z rosnącą liczbą seniorów istnieje potencjał rozwoju pewnych usług adresowanych do osób z tej grupy wiekowej. W tym kontekście najczęściej wymieniano usługi gospodarcze, takie jak prace porządkowe, sprzątanie, czy koszenie trawników.

Charakterystyka lokalnych problemów społecznych i omówienie szeroko rozumianego systemu wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej znajduje się również w dokumentach strategicznych i programowych gmin obszaru PTO.

gmina Brwinów:

W pierwszej kolejności prezentujemy wybrane dane obrazujące sytuację społeczną Brwinowa, w którym „...wzrasta liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej – z roku na rok wzrasta wysokość świadczeń socjalnych zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy, jaki i na 1 zasiłkobiorcę. Powody korzystania z pomocy społecznej: ubóstwo (63 proc.), długotrwała lub ciężka choroba (57 proc.), bezrobocie (42 proc.), niepełnosprawność (38 proc.), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (22 proc.), potrzeba ochrony macierzyństwa (14 proc.), alkoholizm (9 proc.), trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego (4 proc.), bezdomność (3 proc.), przemoc w rodzinie (1 proc.). Od kilku lat obserwuje się również wzrost liczby osób w podeszłym wieku, schorowanych lub niepełnosprawnych zmuszonych do korzystania z pomocy społecznej. Wzrasta również ilość interwencji w związku z nieprawidłową opieką nad dziećmi, przemocą w rodzinie w związku

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

z czym wzrasta również zapotrzebowanie na pomoc terapeutyczną, a nie tylko materialną”⁷².

Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie oferuje również wsparcie skierowane do rodzin: „...w ostatnich latach liczba osób objętych wsparciem utrzymuje się na podobnym poziomie (z 1.230 w 2011 r. poprzez 1.339 w 2013 r. do 1222 w roku 2014). Liczba ta nie przekracza 6 proc. ogółu mieszkańców gminy”⁷³. „Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia ŚOPS w latach 2011-2013 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny dotknięte ubóstwem, długotrwałą lub ciężką chorobą i bezrobociem. Liczne grono stanowiły również osoby zmagające się z niepełnosprawnością, wymagające ochrony macierzyństwa, głównie ze względu na wielodzietność, oraz mające trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego”⁷⁴.

Do istotnych problemów społecznych gminy należą uzależnienia: „Według danych szacunkowych opartych na wskaźnikach wypracowanych przez PARPA, co piąty mieszkaniec miasta uwikłany jest w jakiś sposób (osobiście, lub przez członków rodziny) w problem alkoholowy. Z wyliczeń wynika, że na terenie gminy Brwinów żyje ok. 387 osób uzależnionych od alkoholu (2 proc. dorosłej populacji), ok. 773 osób współuzależnionych (4 proc. dorosłej populacji), 967-1353 osób pijących szkodliwie alkohol (5-7 proc. dorosłej populacji), ok. 191 dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym (4 proc. populacji nieletniej) oraz ok. 642 ofiary (ok. 515 dorosłych i 127 dzieci) przemocy domowej w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym. (...) W latach 2011-2013 (...) liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadzała

⁷² „Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Brwinów na lata 2014-2020”

⁷³ „Program Wspierania Rodziny Gminy Brwinów na lata 2015-2017”

⁷⁴ „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2014-2020”

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

rozmowy zwiększała się z roku na rok (z 15 w 2011 r. do 98 w 2013 r.). W 2013 roku znacznie wzrosła również liczba osób, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące (z 57 w 2012 r. do 147 w 2013 r.)⁷⁵.

W gminie Brwinów podejmowane są również przedsięwzięcia na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. „Diagnoza problemu przemocy w gminie Brwinów została przeprowadzona w październiku 2011 r. w ramach projektu „Brwinów bez przemocy”. (...) Za najważniejsze problemy społeczne mieszkańcy uznali alkoholizm, ubóstwo oraz trudną sytuację na rynku pracy. Przemoc w rodzinie wśród 3 najważniejszych problemów gminy Brwinów wymienia 1 na 100 badanych. W kwestii skali występowania przemocy w gminie Brwinów od 13 do 43 proc. badanych deklaruje znajomość ofiar różnych rodzajów przemocy w rodzinie w swoim otoczeniu. Najczęściej respondenci deklarują znajomość ofiar przemocy fizycznej. 38 proc. badanych dostrzega w swoim otoczeniu zaniedbywane dzieci. (...) Zasięg i charakterystyka zjawiska przemocy na terenie gminy Brwinów są podobne, jak w sąsiednich jednostkach administracyjnych. Pozytywnym wyróżnikiem gminy Brwinów jest rozbudowany system pomocy i relatywnie bogata oferta pomocowa...⁷⁶. W ramach realizacji procedury Niebieskiej Karty „...do zespołu interdyscyplinarnego wpłynęło 49 „Niebieskich Kart”. Najwięcej kart sporządziła Policja (23), następnie ŚOPS (14), GKRPA (6) i oświata (6). Służba zdrowia nie sporządziła ani jednej karty. (...) 3 osobom zapewniono schronienie w specjalistycznym ośrodku wsparcia. W 4 przypadkach została zawiadomiona Prokuratura o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie. Ofiarami przemocy są przeważnie kobiety (41) niż mężczyźni (3). Sprawcami

⁷⁵ „Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w Gminie Brwinów na 2015 r.”

⁷⁶ „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w gminie Brwinów na lata 2014-2016”

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

przemocy częściej są mężczyźni (43), niż kobiety (8). W 4 rodzinach ofiarami przemocy były dzieci (8)”⁷⁷.

Istotnym zjawiskiem społecznym w gminie Brwinów jest również zwiększający się udział seniorów w populacji: „*W naszej gminie obserwujemy proces starzenia się społeczeństwa. W roku 2002 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 3070, a w roku 2013 – 4540. Ma to wpływ na liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych i kierowanych do stacjonarnych domów pomocy społecznej. Należy liczyć się jednak z nieuniknionym, stopniowym wzrostem kosztów i ilości osób, które muszą korzystać z opieki całodobowej. (...) ŚOPS stara się również wyjść naprzeciw potrzeb ludzi starszych poprzez pomoc wolontariuszy i organizowanie imprez okolicznościowych i integracyjnych np. takich jak zorganizowane dla 30 osób spotkanie wigilijne z udziałem dzieci ze świetlic i księdza oraz wycieczka do Kozłówek z okazji Dnia Seniora dla 40 osób. Przeszkodą w aktywizacji i rozwiązywaniu problemów osób starszych jest brak domu dziennego pobytu, gdzie seniorzy mogliby skorzystać z oferty animacyjnej oraz dożywiania i wsparcia psychicznego (...) W strukturze Gminnego Ośrodka Kultury działa Uniwersytet Każdego Wieku z ofertą dla starszych mieszkańców: zajęcia gimnastyczne, językowe, taneczne, informatyka, rękodzieło artystyczne (florystyka, dziewiarstwo)”⁷⁸.*

W analizowanych materiałach odnaleźć można również pewne informacje dotyczące niepełnosprawności: „*...w 2002 roku w gminie Brwinów mieszkało 2.331 osób niepełnosprawnych. (...) Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy wynosił 11,3 proc., a w ich strukturze wiekowej udział osób w wieku*

⁷⁷ Źródło: jak wyżej

⁷⁸ „Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2014”

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

produkcyjnym (1.099 osób), i poprodukcyjnym (1.097 osób) był zbliżony⁷⁹. „Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 8,7 proc. ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Dużo większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób starszych (...), wynosił on (...) 30,6 proc”⁸⁰.

Milanówek:

W tym miejscu prezentujemy informacje dotyczące korzystania z pomocy społecznej w Milanówku: „Liczba osób objętych pomocą społeczną w mieście w latach 2007-2009 ulegała wahaniom (od 1.269 osób w rodzinach w 2007 roku poprzez 1.024 w 2008 r. do 1.089 osób w rodzinach w 2009 roku). Tym samym zmieniał się udział beneficjentów systemu w ogóle ludności miasta (od 8 proc. w 2007 roku poprzez 6,5 proc. w 2008 r. do 6,8 proc. w 2009 roku) (...) Analizując powyższe dane, można pokusić się o stwierdzenie, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców miasta korzystających ze wsparcia OPS-u w 2009 roku stanowiły osoby starsze, często zmagające się problemem ubóstwa i niepełnosprawności. Wiąże się to ze świadczeniem wobec tej generacji przede wszystkim pomocy środowiskowej. (...) W latach 2007-2009 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w Milanówku było ubóstwo. (...) Kolejnym, pod względem częstości występowania, powodem przyznawania pomocy była niepełnosprawność potwierdzona orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności... (...) Ważną przyczyną udzielania pomocy było również prowadzące do ubóstwa bezrobocie. (...) Istotne przyczyny świadczenia pomocy społecznej w mieście stanowiły także problemy długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa

⁷⁹ „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Brwinów na lata 2014-2020”

⁸⁰ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

domowego”⁸¹. „Z pomocy ośrodka skorzystało w 2013 roku ogółem 241 rodzin, w których są osoby niepełnosprawne. (...) Drugą z najczęściej występujących dysfunkcji było bezrobocie (...) Kolejną znaczącą grupą osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej są osoby długotrwale lub ciężko chore”⁸².

Miejscowe instytucje oferują również wsparcie adresowane do rodzin: „...zasadniczą przyczyną przyznawania rodzinom pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanówku w latach 2006-2008 było ubóstwo. Liczba rodzin objętych wsparciem z tego powodu malała z roku na rok. W analizowanym okresie istotnymi powodami udzielenia pomocy były także: bezrobocie oraz niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba”⁸³.

Wśród negatywnych zjawisk społecznych istotne znaczenie mają problemy związane z uzależnieniami od substancji psychoaktywnych. „Wśród klientów ośrodka w 2013 r. problemy z nadużywaniem alkoholu występowały w 58 rodzinach. Problemy z uzależnieniem od narkotyków zdefiniowano w 5 rodzinach korzystających ze świadczeń. (...) Problem alkoholizmu mimo dobrej współpracy różnych służb na terenie miasta jest widoczny. Brak skutecznych procedur i profesjonalnych ośrodków diagnostyki i leczenia uzależnień jest jedną z przyczyn ograniczających możliwość niesienia skutecznej pomocy w związku z powyższym ważnym jest prowadzenie wczesnej profilaktyki szczególnie wobec młodzieży”⁸⁴. „Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. (...) Podstawowe działanie profilaktyczno-terapeutyczne realizowane jest przez Punkt

⁸¹„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

⁸²„Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku za 2013 rok”

⁸³ „Program Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną Miasta Milanówka na lata 2010-2015”

⁸⁴„Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku za 2013 rok”

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Konsultacyjno-Informacyjny dla osób Uzależnionych i ich Rodzin. W roku 2009 Punkt udzielił konsultacji 105 osobom, w tym: 61 osobom uzależnionym od alkoholu, 21 osobom uzależnionym od narkotyków i leków psychotropowych, 23 osobom współuzależnionym”⁸⁵.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa – podobnie jak w pozostałych gminach obszaru PTO - występuje również w Milanówku: *„Problem zapewnienia opieki dla ludzi starszych, samotnych narasta. Dotyczy to nie tylko osób korzystających z pomocy ośrodka, ale również rodzin o dobrej sytuacji materialnej. Ponadto zwiększa się ilość osób w wieku emerytalnym, co wymaga organizacji różnorodnych form wsparcia środowiskowego i z tego tytułu większego dofinansowywania przez miasto”⁸⁶. „Jedno z działań założonych w polityce społecznej na podstawie diagnozy, to: „Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez: usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki, ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych...”⁸⁷.*

Jak już wspomniano, jednym z istotnych zjawisk społecznych w Milanówku jest niepełnosprawność: *„...W 2002 roku w mieście Milanówku mieszkało 1.705 osób niepełnosprawnych (787 mężczyzn i 918 kobiet), w tym 1.338 osób niepełnosprawnych prawnie i 367 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności miasta wynosił 11,2 proc. (...) Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. W 2002 roku zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w mieście była bierna zawodowo (1.430 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych*

⁸⁵„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

⁸⁶„Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanówku za 2013 rok”

⁸⁷„Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

wynosił aż 83,9 proc. Aktywnych zawodowo było 270 osób dotkniętych niepełnosprawnością. Wśród nich dominowały osoby posiadające zatrudnienie (204 osoby)...”⁸⁸.

W analizowanych materiałach znajdują się również informacje dotyczące problemu bezdomności: „...bezdomność w Milanówku nie dotyczy dużej grupy osób. W latach 2007-2009 r. Ośrodek Pomocy Społecznej objął wsparciem odpowiednio 7, 9 i 11 osób bezdomnych. Pomoc przybierała głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek) oraz schronienia. Wśród tej grupy były osoby, które utraciły prawo do lokalu lub osoby po opuszczeniu zakładu karnego. Większość osób bezdomnych zmagала się z uzależnieniem alkoholowym i nie chciała podjąć leczenia...”⁸⁹.

Podkowa Leśna:

Najmniej rozbudowany zestaw danych zawierają dokumenty strategiczne i programowe gminy Podkowa Leśna. „Potrzeby z zakresu szeroko rozumianej pomocy społecznej są realizowane na terenie naszego miasta przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – o ile osoby potrzebujące spełniają kryteria wynikające z Ustawy o pomocy społecznej - oraz przez lokalne organizacje społeczne, z których największymi są: Polski Komitet Pomocy Społecznej i Caritas. (...) główne powody korzystania z pomocy socjalnej, a są nimi: 1. długotrwała choroba 2. niepełnosprawność 3. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na przestrzeni lat 2005-2011 ponad dwukrotnie zmalała ilość osób ubiegających się o pomoc z powodu pozostawania bez pracy, a także ubóstwa

⁸⁸ „Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Milanówka na lata 2011-2015”

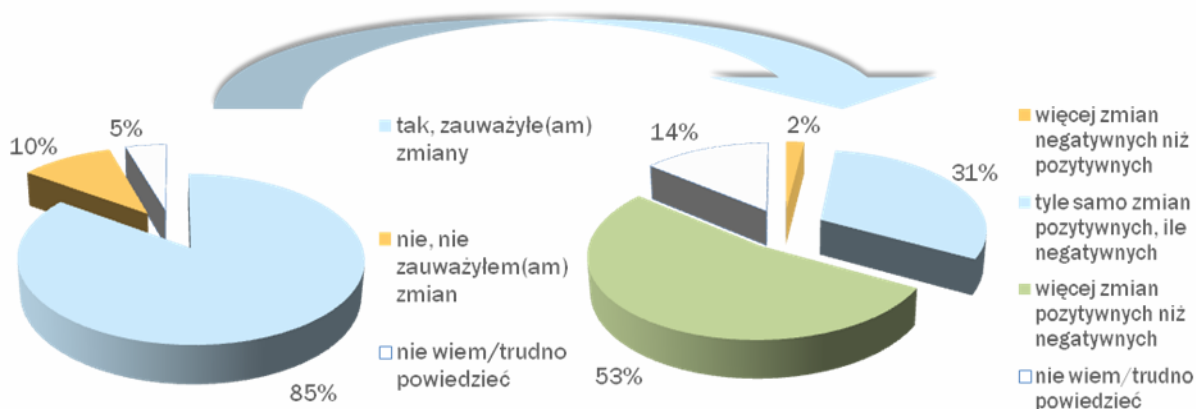
⁸⁹ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

i alkoholizmu. Incydentalne są przypadki zwracania się o pomoc z powodu narkomanii i bezdomności...”⁹⁰.

3.11. Ocena jakości życia i działalności władz lokalnych, poczucie tożsamości lokalnej

Wykres 38. Percepcja zmian w swojej gminie w okresie ostatnich kilku lat⁹¹

Na pytanie o zmiany odpowiadały osoby, które zamieszkują w swoich gminach nie krócej niż 4 lata. 85 proc. badanych z tej grupy zaobserwowało zmiany w swoich gminach w okresie ostatnich kilku lat. Osoby, które zadeklarowały, że zauważyły zmiany w swojej okolicy w okresie ostatnich kilku lat, odpowiadały na pytanie o kierunek tych przekształceń. W percepcji mieszkańców obszaru PTO zdecydowanie przeważają zmiany pozytywne (takiej odpowiedzi udzieliła przeszło połowa ankietowanych, którzy odpowiadali na to pytanie), natomiast krytyczną opinię w tej kwestii podzieliła 2 na 100 badanych z tej grupy.

⁹⁰ „Strategia zrównoważonego rozwoju miasta ogrodu Podkowa Leśna na lata 2013-2025 (aktualizacja)”

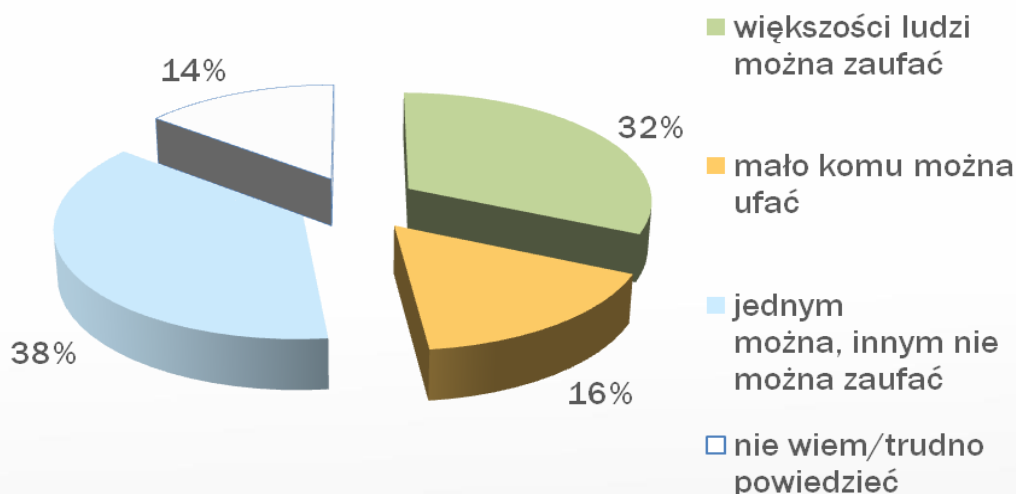
⁹¹ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Najbardziej pozytywne oceny zmian w swojej okolicy formułują respondenci w wieku 20-29 lat (61 proc.), mieszkańcy Podkowy Leśnej i Brwinowa (odpowiednio – 65 i 59 proc.) w porównaniu z badanymi z Milanówka (40 proc.), mieszkańcy wsi (62 proc.) na tle osób zamieszkujących w miastach (49 proc.), ankietowani z wykształceniem wyższym (64 proc.), głosujący w ostatnich wyborach samorządowych (55 proc.), a także osoby działające w organizacjach pozarządowych (62 proc.). Postrzeganiu zmian w swojej gminie jako pozytywnych sprzyja również poziom łącznych dochodów gospodarstwa domowego. Wszystkie wymienione wyżej różnice są istotne statystycznie na poziomie 95 proc.

Wykres 39. Sposób postrzegania relacji z Innymi⁹²

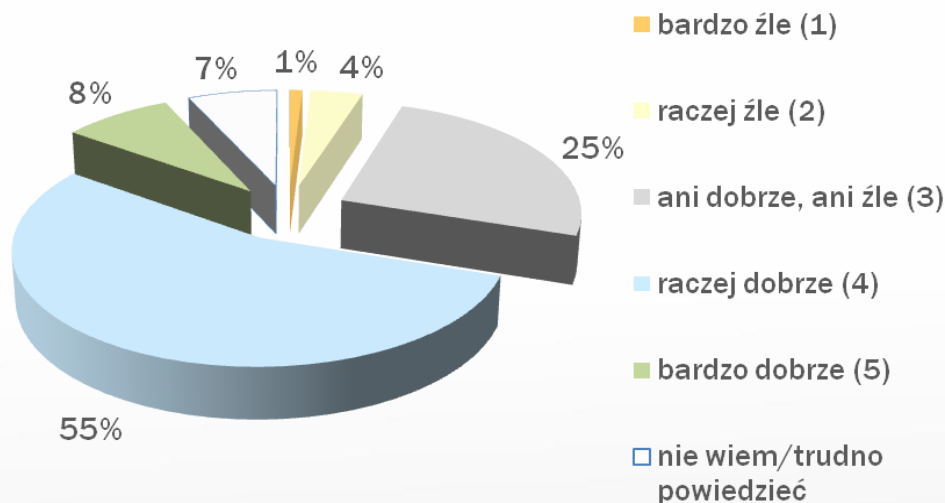
Jednym z istotnych komponentów kapitału społecznego jest zaufanie do innych, co znajduje odzwierciedlenie w wielu badaniach socjologicznych. Niemal co trzeci mieszkaniec obszaru PTO podziela pogląd, że „większości ludzi można zaufać”, co można uznać za relatywnie wysoki wynik, biorąc pod uwagę wskaźniki ogólnopolskie. Warto zaznaczyć, że

⁹² Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

niski poziom zaufania i – generalnie – kapitału społecznego jest charakterystyczną cechą polskiego społeczeństwa i zarazem jedną z istotnych barier rozwojowych naszego kraju⁹³. Wysoki poziom zaufania do innych najczęściej deklarują osoby w wieku 20-29 lat (38 proc.), mieszkańcy Podkowy Leśnej (40 proc.) na tle respondentów z gminy Brwinów i Milanówka (odpowiednio – 34 i 27 proc.), ankietowani, których miesięczne dochody w gospodarstwie domowym przekraczają 3 000 zł (37 proc.). Przekonanie, iż większości ludzi można zaufać współwystępuje z pozytywną oceną jakości życia, a także wysokim poziomem zadowolenia z działalności władz gmin położonych na obszarze PTO.

Wykres 40. Ogólna ocena działalności obecnych władz gminy⁹⁴

63 proc. badanych na obszarze PTO jest zadowolonych z działalności władz swoich gmin. Odmiennej opinii na ten temat ma 5 proc. ankietowanych. Średnia w skali 1-5 wynosi

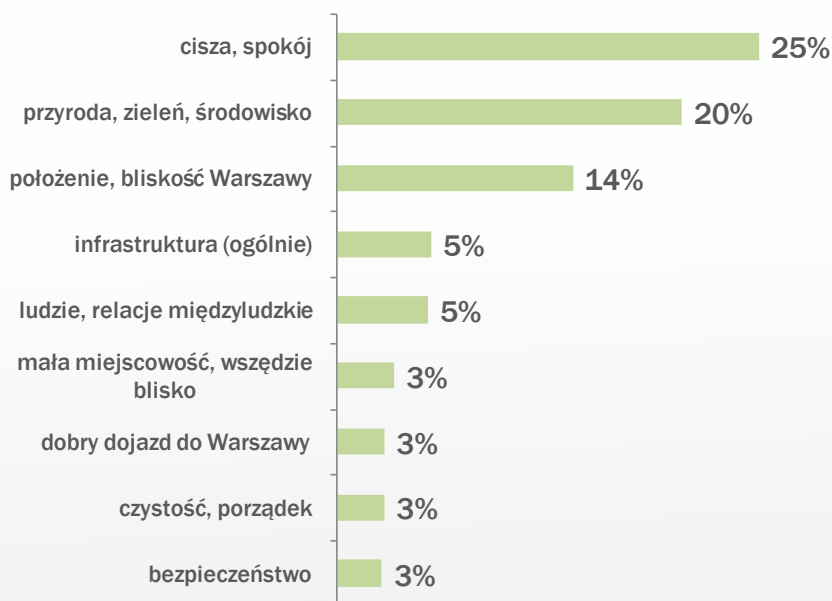
⁹³ Tego rodzaju konkluzję można odnaleźć w licznych analizach eksperckich i raportach z badań, jak np. „Diagnoza społeczna” prof. Janusza Czapińskiego.

⁹⁴ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

3,70, co oznacza opinię ułożoną między dwiema kategoriami oceny: 3 – „ani dobrze, ani źle” a 4 – „raczej dobrze”. Najbardziej pochlebne opinie formułują następujące grupy respondentów: mieszkańcy Podkowy Leśnej i Brwinowa (odpowiednio – 71 i 67 proc. ocen pozytywnych) w porównaniu z osobami zamieszkującymi w Milanówku (55 proc.), respondenci z wykształceniem wyższym (69 proc.), osoby pracujące na stałe lub dorywczo (67 i 72 proc.), ankietowani, których miesięczne dochody w gospodarstwie domowym przekraczają 3 000 zł (70 proc.), respondenci zamieszkujący w swoich gminach od urodzenia (67 proc.), czytelnicy lokalnej prasy (67 proc.), osoby głosujące w ostatnich wyborach samorządowych (68 proc.) i osoby aktywnie wspierające działalność „trzeciego sektora” (65 proc.).

Wykres 41. Mocne strony życia w gminach PTO (pytanie otwarte)⁹⁵

⁹⁵ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Do największych atutów obszaru PTO ankietowani zaliczają możliwość przebywania w ciszy i spokoju, a także korzystania z miejscowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Postrzeganą zaletą jest również lokalizacja blisko Warszawy. Warto podkreślić, że wielu mieszkańców badanego terytorium korzysta ze stołecznego rynku pracy, ale również oferty handlowej, kulturalnej, czy rozrywkowej.

Wykres 42. Słabe strony życia w gminach PTO (pytanie otwarte)⁹⁶

Powyższe informacje również zostały pozyskane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte. Zestawienie postrzeganych mankamentów życia na obszarze PTO pokazuje, jak dużą wagę mieszkańcy przywiązują do kwestii infrastruktury drogowej i transportu publicznego. 5 spośród 8 najczęściej występujących kategorii odpowiedzi jest związanych z komunikacją i transportem. 6 proc. badanych uważa, że w ich gminach brakuje

⁹⁶ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu – kulturalnej i rozrywkowej. Dodajmy, że 3 proc. dostrzega deficyt tego rodzaju możliwości w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Tabela 43. Postrzegane sukcesy i porażki władz gminy⁹⁷

	bezpieczeństwo mieszkańców	jakość obsługi klienta w urzędzie gminy/miasta	utrzymanie czystości i porządku	budowa i utrzymanie obiektów sportowych (hale, boiska, baseny)	budowa i utrzymanie szkół	pozyskiwanie dotacji z UE	promocja gminy/miasta	budowa i utrzymanie żłobków i przedszkoli	organizacja plenerowych imprez dla mieszkańców	budowa i utrzymanie obiektów kulturalnych	jakość i ceny usług komunalnych (woda, ścieki, ogrzewanie, śmieci)	współpraca z organizacjami pozarządowymi	remonty i utrzymanie budynków komunalnych i socjalnych	wspieranie pomocy społecznej	wspieranie ochrony zdrowia	komunikacja, transport publiczny	budowa, remonty i utrzymanie dróg	przyciąganie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy
ranking (sukces - porażka)	34%	32%	29%	23%	22%	16%	16%	15%	13%	12%	8%	7%	7%	6%	4%	0%	-3%	-7%
sukces	41%	38%	38%	33%	30%	24%	26%	25%	27%	24%	21%	11%	17%	12%	19%	21%	24%	15%
porażka	7%	5%	9%	10%	8%	8%	11%	10%	14%	13%	13%	4%	10%	7%	15%	21%	27%	22%
ani porażka, ani sukces	48%	46%	49%	46%	53%	45%	51%	54%	51%	52%	57%	48%	54%	50%	57%	51%	46%	47%
nie wiem/trudno powiedzieć	4%	11%	4%	11%	9%	23%	12%	11%	8%	11%	9%	37%	19%	31%	9%	7%	3%	16%

Respondentom zaprezentowano zestaw 18 kategorii - dziedzin lub sfer życia, za które mogą odpowiadać władze samorządowe. Uczestnicy badania oceniali, czy daną dziedzinę należy uznać za sukces, czy porażkę władz ich gminy (możliwe było również

⁹⁷ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

udzielenie odpowiedzi neutralnej lub ambiwalentnej). Prezentowane powyżej dane obejmują odsetki badanych, którzy interpretują daną dziedzinę jako sukces lub porażkę władz gminy, a także ranking (różnica między odsetkiem ocen pozytywnych a negatywnych, prezentowana w punktach procentowych).

Na podstawie wspomnianego rankingu wyraźnie widać, że najwyższe oceny mieszkańców zyskuje działalność samorządów związana z zapewnieniem bezpieczeństwa, obsługa klientów załatwiających sprawy w urzędach miast lub gmin, a także utrzymaniem czystości i porządku. Na kolejnych miejscach wymieniano budowę i utrzymanie obiektów sportowych, a także placówek oświatowych. Relatywnie niskie oceny sformułowano w odniesieniu do sfery związanej z komunikacją i transportem (oceniano jakość komunikacji publicznej, a także inwestycje oraz stan infrastruktury drogowej), a także przyciąganie inwestorów tworzących miejsca pracy (w dwóch przypadkach oceny negatywne przeważają nad pozytywnymi).

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Wykres 44. Priorytety inwestycyjne na obszarze PTO⁹⁸

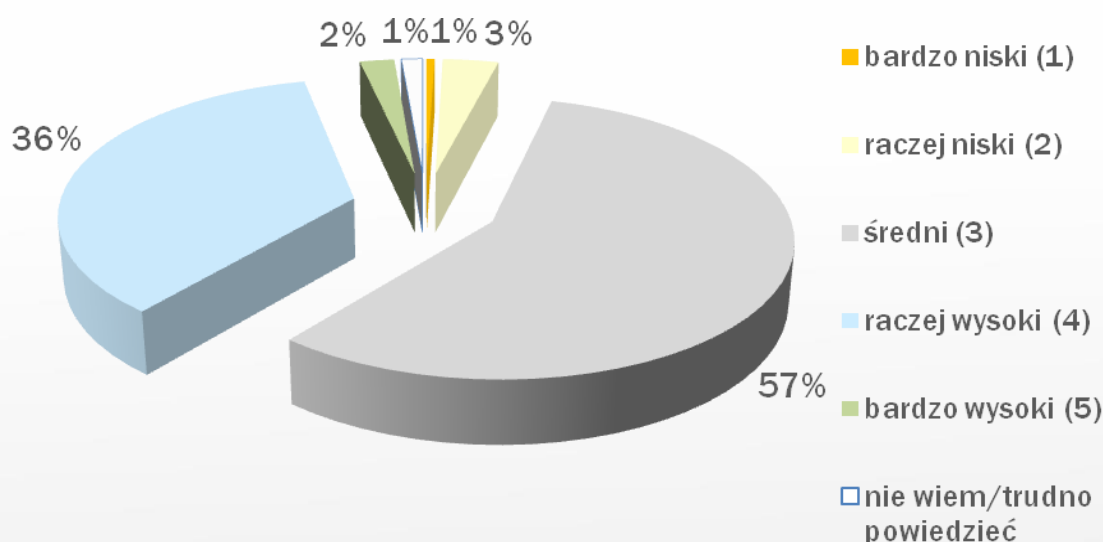
Badani mieszkańcy obszaru PTO wskazywali dziedziny, na które władze ich gmin powinny przeznaczać najwięcej środków finansowych. Respondenci mogli wymienić maksymalnie 3 priorytety inwestycyjne. Najczęściej wskazywanym priorytetem są inwestycje drogowe, a także remonty i utrzymanie istniejącej infrastruktury drogowej, jak również wspieranie transportu i komunikacji publicznej. Tę informację należy potraktować

⁹⁸ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

jako kolejny sygnał świadczący o wadze, jaką mieszkańcy przywiązują do kwestii związanych z możliwością przemieszczania się. Inwestycje drogowe częściej wskazują mężczyźni (61 proc.) niż kobiety (52 proc), ponadto najwyższe rezultaty odnotowano wśród mieszkańców Milanówka (63 proc.), ankietowanych, których dochody nie przekraczały 3 000 zł miesięcznie (63 proc.), jak również osób zamieszkujących w swoich gminach krócej niż 4 lata. Z kolei potrzeby inwestycji w komunikację zbiorową zauważają przede wszystkim mieszkańcy Podkowy Leśnej i Brwinowa (odpowiednio – 42 i 34 proc.), osoby zamieszkujące na obszarach wiejskich (38 proc.), respondenci o łącznych dochodach w gospodarstwie domowym pow. 5 000 zł miesięcznie (39 proc.), a także osoby zamieszkujące w swoich gminach od urodzenia (33 proc.).

Wykres 45. Ocena poziomu życia w gminie⁹⁹

⁹⁹ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Blisko 40 proc. badanych pozytywnie ocenia jakość życia w swoich gminach, natomiast odmienną opinię na ten temat formułuje 4 na 100 uczestników pomiaru. Średnia równa 3,36 oznacza notę nieco wyższą od środkowej kategorii w skali pięciostopniowej. Wyraźnie widać, że rozkład uzyskanych wyników jest w małym stopniu spolaryzowany (zdecydowana przewaga opinii umiarkowanych nad skrajnymi). Najwyższy poziom zadowolenia z jakości życia odnotowano w Podkowie Leśnej (60 proc. ocen pozytywnych) w porównaniu z Milanówkiem i gminą Brwinów (odpowiednio – 38 i 33 proc.), ponadto najwyższe oceny formułują respondenci z wykształceniem wyższym (45 proc.), osoby posiadające stałą pracę (42 proc.), a także ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym są wyższe niż 3 000 zł miesięcznie.

3.12. Ocena stopnia integracji społecznej i kapitału społecznego

Tabela 46. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców, dane za rok 2014¹⁰⁰

Jednostki terytorialne	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców
gmina Brwinów	27
Brwinów miasto	30
Brwinów wieś	25
Milanówek	34
Podkowa Leśna	78
Obszar PTO	34
województwo mazowieckie	41
Polska	33

¹⁰⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na populację obszaru PTO jest relatywnie niska w porównaniu do wskaźników regionalnych i zbliżona do parametrów ogólnopolskich. Po raz kolejny można mówić o dużych różnicach między poszczególnymi gminami. Największe nasycenie podmiotami reprezentującymi „trzeci sektor” odnotowano w Podkowie Leśnej, natomiast najmniej aktywni są mieszkańcy gminy Brwinów, przy czym wskaźnik ten „zanizają” osoby zamieszkujące na obszarach wiejskich. Dodajmy, że powyższe zestawienie odzwierciedla jedynie współczynnik liczby zarejestrowanych podmiotów w odniesieniu do populacji danej gminy, a nie realny poziom uczestnictwa w działalności „trzeciego sektora”.

Tabela 47. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych roku 2010 i 2014¹⁰¹

jednostki terytorialne	frekwencja w wyborach samorządowych, 21.11.2010 r.	frekwencja w wyborach samorządowych, 16.11.2014 r.
gmina Brwinów	55,19%	50,35%
Milanówek	50,31%	55,27%
Podkowa Leśna	63,66%	61,43%
Obszar PTO	54,15%	54,50%
woj. mazowieckie	50,96%	51,07%
Polska	47,31%	47,40%

Frekwencja w wyborach samorządowych na obszarze PTO jest relatywnie wysoka na tle wskaźników regionalnych i ogólnokrajowych. Dodajmy, że poziom uczestnictwa w głosowaniu na terytorium objętym badaniem jest zbliżony w roku 2010 i 2014. Szczególnie wysoką frekwencję odnotowano w Podkowie Leśnej. Z kolei największe różnice

¹⁰¹ Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

dotyczące liczby głosujących wystąpiły w gminach: Brwinów (spadek o niemal 5 punktów procentowych w latach 2010-2014) i Milanówek (wzrost o 5 pp.), co mogło być związane z aktualnymi wydarzeniami na lokalnej scenie politycznej.

Wykres 48. Podejmowanie różnych form aktywności społecznej¹⁰²

Najczęściej występujące przejawy zaangażowania to korzystanie z czynnego prawa wyborczego, udział w spotkaniach z przedstawicielami samorządu terytorialnego, a także

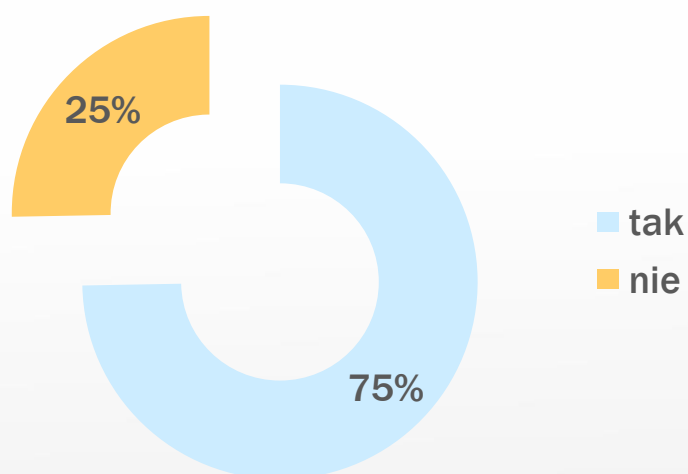
¹⁰² „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

popieranie inicjatyw społecznych w sprawach lokalnych. **63 proc. badanych podejmowało przynajmniej jedną z wymienionych form aktywności obywatelskiej.** Tego rodzaju zaangażowanie najczęściej deklarują osoby w wieku 60 lat lub starsze (70 proc.), mieszkańcy Milanówka (69 proc.), osoby prowadzące działalność gospodarczą (76 proc.), emeryci i renciści (68 proc.) i respondenci posiadający stałą pracę (67 proc.), osoby zamieszkujące w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (74 proc.), respondenci pozytywnie oceniający działalność władz swoich gmin (67 proc.), a także czytelnicy lokalnej prasy (73 proc.). Dodajmy, że zaangażowaniu w sprawy publiczne sprzyja wykształcenie badanych. Na uwagę zasługują również niskie wskaźniki aktywności wśród młodzieży, a także – co w dużym stopniu jest tożsame - uczniów i studentów.

Wykres 49. Czytelnictwo prasy lokalnej na obszarze PTO¹⁰³

¹⁰³ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

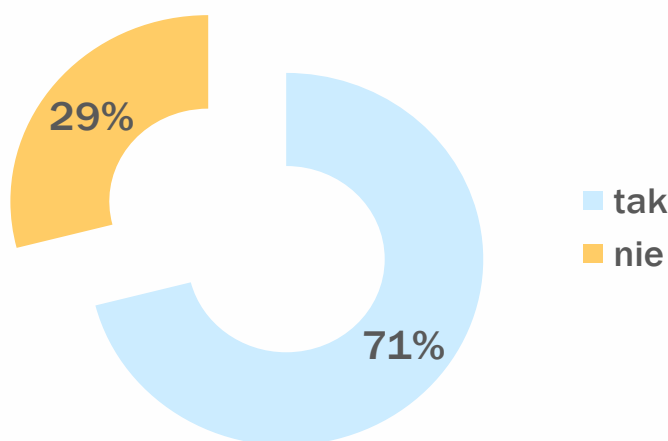
$\frac{3}{4}$ badanych mieszkańców obszaru PTO czytało lub przeglądało jakąkolwiek gazetę lokalną (o zasięgu gminnym lub powiatowym) w okresie ostatniego roku. Dodajmy, że w klasycznych badaniach kapitału społecznego właśnie konsumpcja lokalnych mediów jest uznawana za jeden z kluczowych wskaźników zaangażowania obywatelskiego¹⁰⁴. Miejscową prasę częściej czytają kobiety (77 proc.) niż mężczyźni (71 proc.). Z tego rodzaju mediów najczęściej korzystają osoby w wieku 40-49 lat (80 proc.), mieszkańcy Milanówka (86 proc.), ankietowani z wykształceniem średnim (77 proc.), osoby prowadzące działalność gospodarczą (86 proc.) oraz posiadające stałą pracę (77 proc.), ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym nie przekraczają 3 000 zł miesięcznie (81 proc.), osoby mieszkające w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (79 proc.), respondenci pozytywnie oceniający działalność władz samorządowych (79 proc.), głosujący w ostatnich wyborach samorządowych (88 proc.) i działacze miejscowych organizacji pozarządowych (90 proc.).

¹⁰⁴ Patrz: Robert D. Putnam

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Wykres 50. Głosowanie w ostatnich wyborach samorządowych Jesienią 2014 roku¹⁰⁵

Przeszło 7 na 10 badanych deklaruje, że wzięło udział w ostatnich wyborach lokalnych, które odbyły się jesienią roku 2014. Z czynnego prawa wyborczego najczęściej korzystają kobiety (74 proc.), osoby z wykształceniem co najmniej średnim (75 proc.), osoby prowadzące działalność gospodarczą (80 proc.) oraz posiadające stałą pracę (76 proc.), ankietowani, których łączne dochody w gospodarstwie domowym mieszczą się w przedziale 1 501 – 5 000 zł miesięcznie (75 proc.), osoby mieszkające w swoich gminach nie krócej niż 9 lat, ale nie od urodzenia (77 proc.), respondenci pozytywnie oceniający działalność władz samorządowych (76 proc.), czytelnicy lokalnej prasy (84 proc.) i działacze miejscowych organizacji „trzeciego sektora” (88 proc.).

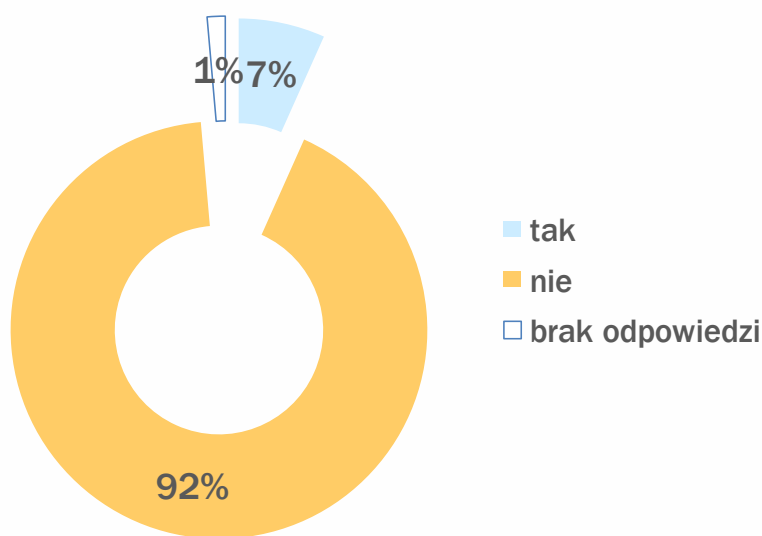
¹⁰⁵ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

W poszczególnych gminach obszaru PTO uzyskane zostały następujące wyniki: 78 proc. badanych mieszkańców Milanówka deklaruje, że wzięło udział w głosowaniu jesienią 2014 roku, w gminie Brwinów analogiczny wskaźnik wynosi 69 proc., natomiast w Podkowie Leśnej – 58 proc. Przypomnijmy, że faktyczna frekwencja wyborcza wyniosła – odpowiednio – 55,27 proc., 50,35 proc. i 61,43 proc. Oznacza to, że jedynie w przypadku Podkowy Leśnej uzyskany wynik jest zbliżony do stanu rzeczywistego, zaś w dwóch pozostałych jednostkach administracyjnych jest on wyraźnie „zawyżony”. W tym miejscu należy wspomnieć, że podobna sytuacja jest typowa dla pomiarów frekwencji wyborczej, która jest trudna do oszacowania ze względu na specyficzne postawy i zachowania obywatelskie Polaków. W większości badań socjologicznych deklarowany przez respondentów udział w głosowaniu jest zdecydowanie wyższy niż faktyczna frekwencja wyborcza. Innymi słowy, wyniki są „przeszacowane”, ponieważ znaczna część ankietowanych deklaruje udział w wyborach wbrew stanowi faktycznemu. Zazwyczaj ta różnica między deklarowaną a faktyczną frekwencją wyborczą wynosi około 20-25 punktów procentowych. Zapytani o udział w wyborach ankietowani odpowiadają, kierując się swoiście rozumianą „polityczną poprawnością”. Powszechnie przyjmowany wzorzec dobrego obywatela zakłada pewne minimum społecznej aktywności, a więc również korzystanie z czynnego prawa wyborczego. Z tego powodu część badanych nie do końca szczerze deklaruje udział w głosowaniu, co jest rezultatem występowania tzw. „efektu ankietera”.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Wykres 51. Członkostwo w organizacjach pozarządowych¹⁰⁶

7 proc. ankietowanych mieszkańców obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów deklaruje działalność w przynajmniej jednej organizacji pozarządowej. W tym miejscu warto dodać, że uzyskane wyniki są nieco niższe od danych ogólnopolskich. Dla porównania - według pomiarów Centrum Badania Opinii Społecznej w 2007 roku przynależność do organizacji społecznych deklarowało 11 proc. Polaków. Z kolei badania prowadzone przez Stowarzyszenie Klon/Jawor (także z 2007 roku) wskazują, że 13 proc. Polaków deklarowało członkostwo w organizacjach pozarządowych, grupach, ruchach społecznych lub religijnych.

Członkostwo w organizacjach zdecydowanie częściej deklarują mieszkańcy Podkowy Leśnej (13 proc.) w porównaniu z osobami zamieszkującymi w Milanówku oraz gminie

¹⁰⁶ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Brwinów (po 6 proc.). Działaczami NGO najczęściej są osoby w wieku 60 lub więcej lat (10 proc.), czytelnicy lokalnej prasy i głosujący w ostatnich wyborach samorządowych, które odbyły się jesienią roku 2014 (po 8 proc.).

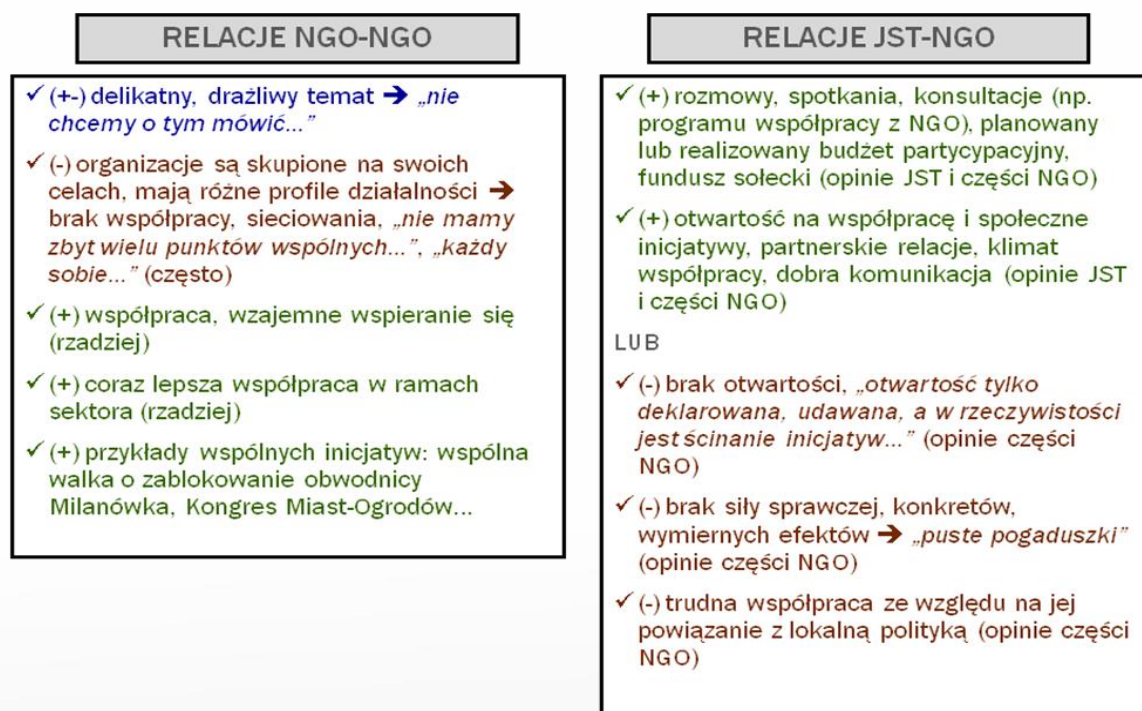
20 proc. badanych wymienia (w pytaniu otwartym, bez podanej kafeterii odpowiedzi) nazwę przynajmniej 1 organizacji pozarządowej – najwięcej w Milanówku (31 proc.) i Podkowie Leśnej (30 proc.), zaś zdecydowanie mniej w gminie Brwinów (10 proc.). Nazwy podmiotów reprezentujących trzeci sektor częściej kojarzą osoby zamieszkujące w miastach (23 proc.) w porównaniu z mieszkańcami obszarów wiejskich (9 proc.). Uzyskane wyniki są bardzo rozproszone – nazwy poszczególnych organizacji najczęściej wymieniało od kilku do kilkunastu osób, ponadto część badanych miała trudności z podaniem prawidłowych nazw niektórych podmiotów. Do najbardziej rozpoznawalnych organizacji na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów należą: Stowarzyszenie „Razem dla Milanówka” (3 proc.), dalej – Związek Harcerstwa Polskiego, Caritas, Ochotnicze Straże Pożarne, Uniwersytety Trzeciego Wieku, Fundacja Doroty Stalińskiej „Nadzieja” (po 2 proc.) i wreszcie – Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Liga Ochrony Przyrody, Towarzystwo Miłośników Milanówka, LGD „Zielone Sąsiedztwo”, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Towarzystwo Przyjaciół Brwinowa (po 1 proc.). Co niezmiernie istotne, powyższe odsetki odzwierciedlają poziom spontanicznej znajomości nazw wymienionych podmiotów. Dodajmy, że w grupie najbardziej rozpoznawalnych podmiotów znalazły się zarówno stowarzyszenia lub fundacje lokalne, a także miejscowe oddziały dużych organizacji o zasięgu ogólnopolskim, które prowadzą działalność skierowaną do mieszkańców obszaru PTO.

Kwestie aktywności społecznej i partycypacji omawiane były również podczas Zogniskowanych Wywiadów Grupowych. We wszystkich gminach obszaru PTO deklarowano wysoki poziom społecznej aktywności, którego przejawami są np. wysoka frekwencja

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

wyborcza, duża liczba organizacji pozarządowych, a także inicjatyw nieformalnych. Respondenci z Milanówka i Podkowy Leśnej wspominają o dłuższej tradycji, czy etosie tego rodzaju działalności, natomiast osoby reprezentujące gminę Brwinów zauważają rozwój tego rodzaju aktywności w okresie ostatnich kilku lub kilkunastu lat.

Rysunek 52. Relacje międzysektorowe oraz między podmiotami „trzeciego sektora”¹⁰⁷

Respondenci dość znacząco różnią się ze względu na sposób postrzegania relacji wewnątrz „trzeciego sektora”, a także między organizacjami pozarządowymi a jednostkami samorządu terytorialnego. Jako istotne bariery tego rodzaju współdziałania uczestnicy badania identyfikują m.in.: brak wewnętrznej spójności miejscowych NGO, lokalne

¹⁰⁷ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

uwarunkowania polityczne, a także niski poziom świadomości obywatelskiej mieszkańców. Jako dotychczas niezagospodarowane przez sektor pozarządowy nisze wymieniano działania skierowane do młodzieży (np. warsztaty, zajęcia pozalekcyjne), a także szeroko rozumianą edukację obywatelską.

Jak wynika z przeprowadzonych badań¹⁰⁸, obszar PTO jest miejscem intensywnej zabudowy, przyciągającym nowych mieszkańców, zwłaszcza warszawiaków, którzy nabywają nieruchomości na tym terenie. Ten podział na „starych” i „nowych” mieszkańców wydaje się być cechą charakterystyczną terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dużych aglomeracji miejskich („sypialnia Warszawy...”). Co istotne, respondenci gminy Brwinów postrzegają tę niejednorodność w kategoriach bogactwa, istotnego zasobu, czy potencjału rozwojowego (wyniki badań jakościowych). Innymi słowy, przeważa opinia, że osiedlanie się nowych mieszkańców w okolicy powoduje więcej skutków pozytywnych niż zagrożeń. Respondenci zauważają ich dodatni wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności („powiew świeżości...”, „oni zauważyli pewne zasoby, które były ukryte, których my już nie dostrzegaliśmy (...) odczarowali pewne miejsca, jak na przykład park...”). Z drugiej strony liczna grupa nowych mieszkańców pracuje i spędza czas wolny w Warszawie, zatem nie uczestniczy w życiu społecznym gminy. Jednocześnie wielu nowych mieszkańców korzysta z lokalnych usług publicznych, przyczyniając się w ten sposób do podniesienia ich jakości („oni mają konkretne oczekiwania...”, „nakręcają koniunkturę, są odbiorcami różnych usług...”). Podsumowując ten wątek, respondenci z gminy Brwinów postrzegają relacje „starych” i „nowych” mieszkańców w kategoriach współpracy

¹⁰⁸ „Opracowanie strategii współpracy w dziedzinie świadczenia usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów (tj. gmin Brwinów, Milanówek i Podkowa Leśna) oraz lepszego dostosowania usług w tym zakresie do zmian demograficznych. Raport z badań ilościowych i jakościowych”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

i równowagi („*choć ci starzy, zasiedziali mieszkańcy są takim autorytetem, fundamentem...*”).

Nasi rozmówcy z Milanówka również zwracali uwagę na duże zróżnicowanie miejscowej społeczności, w tym podział na „tubylców” i „ludność napływową” (wyniki badań jakościowych)¹⁰⁹. Uczestnicy badania dostrzegają wprawdzie szanse i potencjał rozwojowy, związany z osiedlaniem się nowych mieszkańców, jednak podczas dyskusji skupiali się głównie na zagrożeniach i barierach integracji społecznej. Podział na „starych” i „nowych” mieszkańców ma wymiar przestrzenny („*starzy mieszkają w centrum, nowi na obrzeżach...*”), ale przede wszystkim wiąże się z odmiennym stylem życia i potrzebami („*nowi mieszkańcy są zamknięci w swoich ogrodach, nie angażują się w życie miasta...*”, „*nie mają zaszczerpionej aktywności...*”). Na tle rozmówców z innych gmin respondenci z Milanówka najczęściej formułowali krytyczne opinie na temat nowych mieszkańców, którzy – zdaniem części badanych – „*nie czują*” lokalnej specyfiki, zatem mogą zmienić dotychczasowy charakter miasta. Ten wątek stał się przedmiotem ożywionej dyskusji, przy czym uczestnicy spotkania różnili się w swoich opiniach („*jeśli ktoś chce tu zamieszkać, powinien się dostosować...*”, „*chyba za bardzo chcemy, żeby oni przyjęli nasze zasady (...) ta asymilacja ma być na naszych warunkach...*”). Podczas rozmowy pojawiła się również kwestia elitarności Milanówka, który, zdaniem większości badanych, obecnie nieco zatracił swój tradycyjny charakter („*ta elitarność w dużej mierze jest legendą (...) Milanówek był elitarny przed wojną (...) potem to się zmieniło...*”).

Respondenci z Podkowy Leśnej w mniejszym stopniu byli skłonni interpretować zróżnicowanie struktury mieszkańców w kategoriach zagrożenia dla społecznej spójności i utrzymania specyficznego charakteru miasta¹¹⁰. Zjawisko dynamiki zmian

¹⁰⁹ Źródło: jak wyżej

¹¹⁰ Źródło: jak wyżej

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

demograficznych opisywano w sposób neutralny, analityczny. Podobnie jak w Milanówku, podczas dyskusji pojawił się wątek specyficznego charakteru Podkowy – jej elitarności, czy wręcz hermetyczności (*„jest podział na starą i nową Podkowę (...) one do dziś się nie porozumiały...”*, *„część nowych mieszkańców traktuje to miejsce jak sypialnię, pracuje w Warszawie, nie uczestniczy w życiu miasta (...) ale ten brak aktywności to chyba cecha dzisiejszych czasów...”*). Podkowa Leśna jest miastem właścicieli drogich nieruchomości, tradycyjne skupisko inteligencji i warszawskiej elity, przedstawiciele różnych zawodów, osób aktywnych w życiu publicznym i gospodarczym kraju (*„miasto prywatne w dobrym tego słowa znaczeniu...”*, *„to kryterium posiadania powoduje taką selekcję społeczną...”*, *„tu mieszkają ludzie, którzy dobrze żyją, orientują się w tym, co się dzieje, aktywni, aspirujący, o wysokich dochodach...”*). Większość rozmówców uważa, że można mówić o pewnych regułach, czy etosie bycia podkowianinem, do którego zalicza się między innymi kultura współpracy i potrzeba podejmowania aktywności społecznej i kulturalnej (*„etos współpracy...”*, *„starzy podkowianie mają swój regulamin przyzwoitego zachowania...”*, *„tu jest taka tradycja, że trzeba się angażować: społecznie, politycznie, kulturalnie...”*, *„u nas zawsze jest wysoka frekwencja wyborcza, dużo osób działa w organizacjach...”*).

W tym miejscu warto krótko podsumować kwestie związane z funkcjonowaniem „trzeciego sektora” na obszarze PTO. Z jednej strony przedstawiciele miejscowych organizacji i instytucji postrzegają swoje gminy jako miejsca społecznej aktywności (w badaniu jakościowym), z drugiej - liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na populację obszaru PTO jest relatywnie niska (pod tym względem pozytywnie wyróżnia się Podkowa Leśna), podobnie jak wskaźnik społecznego uczestnictwa w działalności „trzeciego sektora”. Ta różnica akcentów najprawdopodobniej wynika z odmiennej perspektywy i – co za tym idzie – poziomu wiedzy. W opinii miejscowych JST i NGO lokalne

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

inicjatywy pozarządowe są prężne, zaś organizacje postrzegane są jako istotny aktor społeczny. „Przeciętni” mieszkańcy często nie posiadają jednak wystarczającej wiedzy na ten temat, zatem ich sądy są nieco bardziej stonowane lub nie do końca skryształizowane. Najczęściej formułowanym oczekiwaniem względem „trzeciego sektora” jest usprawnienie komunikacji społecznej i bardziej skuteczna promocja inicjatyw pozarządowych. Prawdopodobnie oznacza to, że działalność lokalnych organizacji ma wymiar elitarny, zatem jest „uspołeczniona” w zbyt małym stopniu¹¹¹. Wydaje się, że zmiana tego stanu rzeczy i zwiększenie poziomu partycypacji społeczności lokalnych należą do istotnych wyzwań, stojących przed miejscowymi aktywistami. Również liczba organizacji w przeliczeniu na populację jest co najwyżej przeciętna (z wyłączeniem Podkowy Leśnej), choć w oczywisty sposób wskaźnik ten nie odzwierciedla jakości działań, podejmowanych przez miejscowe NGO.

Mimo odnotowanych ocen pozytywnych w uzyskanych wynikach można również odnaleźć pewne sygnały świadczące o tym, że **mieszkańcy oczekują większej otwartości władz na dialog z lokalną społecznością**. Tego rodzaju oczekiwania są obecnie dość powszechne i z pewnością ich źródłem nie są wyłącznie czynniki lokalne. W ostatnich latach w Polsce realizowanych jest wiele przedsięwzięć z zakresu kreowania tzw. partycypacji społecznej, a więc uczestnictwa obywateli w procesie decyzyjnym. Między innymi można tu wymienić stopniowe upowszechnianie takich mechanizmów, jak konsultacje społeczne, czy budżet obywatelski. Tego rodzaju przedsięwzięcia mogą przekładać się na coraz powszechniej formułowane oczekiwania, że władze samorządowe będą w większym stopniu odwoływać się do zasobów społecznych. W związku z powyższym rekomendowane

¹¹¹ Podobne konkluzje płyną z wielu badań sektora NGO w Polsce (w tym np. z serii badań realizowanych przez wykonawcę niniejszego opracowania, firmę LBS dla Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL w latach 2011-2014). Wspomniana elitarność społecznej działalności jest zjawiskiem typowym dla dzisiejszej Polski, zatem nie należy jej interpretować w kategoriach specyfiki lokalnej.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

jest podjęcie działań zmierzających do kreowania społecznej aktywności i obywatelskiej partycypacji, z wykorzystaniem lokalnych liderów i organizacji pozarządowych¹¹².

4. Analiza strategiczna z uwzględnieniem metody SWOT

Zaprezentowana powyżej część diagnostyczna Strategii jest powiązana z częścią operacyjną. Planowane działania, cele i wskaźniki wypływają z wniosków sformułowanych na podstawie badań opinii, przeprowadzonych wśród mieszkańców obszaru PTO, które pozwoliły na zdiagnozowanie głównych problemów społecznych.

W części operacyjnej Strategii podejmowane są zatem zagadnienia rozwarstwienia społecznego, zróżnicowanych dochodów mieszkańców, braku spójności społecznej, rosnącej liczby seniorów w populacji, czy problemów związanych z brakiem poczucia bezpieczeństwa. Operacjonalizacja działań w ramach niniejszego dokumentu dotyczy także lokalnych problemów, dotyczących dzieci, młodzieży, seniorów i grupy bezrobotnych. Wspomniane zjawiska społeczne analizowane są z wykorzystaniem metody SWOT, a więc z podziałem na szanse, zagrożenia, mocne i słabe strony. Strategia nawiązuje również do bezpośrednich działań na rzecz integracji i zwiększenia spójności społecznej, które zaproponowane zostały w „Planie marketingu społecznego obszaru PTO”¹¹³.

Realizacja prezentowanych poniżej działań powinno przyczynić się do zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych, minimalizacji niepożądanych strat w obszarach wsparcia społecznego oraz - co najważniejsze - do poprawy jakości życia mieszkańców gmin obszaru PTO.

¹¹² Źródło: jak wyżej

¹¹³ „Plan marketingu społecznego obszaru PTO”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

OBSZAR: BEZROBOCIE, UBÓSTWO

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia, w tym wśród kobiet - prowadzenie działań służących aktywizacji osób bezrobotnych w wieku 45 lat i starszych - przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia - upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach - pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) - przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa - niski poziom bezrobocia na terenie gmin obszaru PTO - wzrost poczucia, że wykształcenie jest wartością - profesjonalne przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi - szeroki zakres działań na rzecz osób bezrobotnych (m.in. staże, prace interwencyjne, społeczno-użyteczne, projekty aktywizacyjne) - stabilna sytuacja finansowa gmin obszaru PTO 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczone działania zachęcające inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy na obszarze PTO - niewystarczające działania na rzecz dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy - niewystarczające działania służące ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia - wysoki poziom bezrobocia długotrwałego - zróżnicowany poziom bezrobocia na terenie gmin obszaru PTO (znacznie wyższy na wsi) - występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia - brak organizacji pozarządowych, wspierających osoby bezrobotne - brak podmiotów ekonomii społecznej
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> - posiadanie przez osoby bezrobotne wystarczającej wiedzy o usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach - możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet - występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia - niewzrastająca liczba inwestorów tworzących

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- stabilny poziom bezrobocia w kraju
- bliskość chłonnego rynku pracy (Warszawa)
- rozwój infrastruktury drogowej (np. przebiegająca przez obszar PTO autostrada A2)
- wysoki potencjał gospodarczy obszaru PTO
- prowadzenie działań w kierunku zwiększenia atrakcyjności obszaru PTO dla potencjalnych inwestorów
- rozwój strefy przemysłowej w Parzniewie

- nowe miejsca w pracy
- ograniczone możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez młodzież po ukończeniu edukacji
- wzrost poziomu nielegalnego zatrudnienia
- rozwój zjawiska wykluczenia społecznego
- niewystarczająca współpraca władz lokalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych
- brak powiązania programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji
- zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem
- umiarkowana aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia

OBSZAR: SENIORZY

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - wiedza na temat liczby osób starszych w populacji - informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy - profesjonalne przygotowanie kadry do świadczenia pomocy osobom starszym - podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi - kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej - prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu życia osób starszych - uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych - podejmowanie współpracy z organizacjami 	<ul style="list-style-type: none"> - niezapewnianie osobom starszych wsparcia w ramach małych form pomocy (kluby seniora, dom dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej) - niewielka skala działań prozdrowotnych wśród osób starszych - niewystarczające możliwości kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej - nieodpowiednia do potrzeb osób starszych infrastruktura techniczna - ograniczony dostęp do kształcenia ustawicznego, np. UTW - niewystarczająca liczebność kadry zajmującej się problematyką osób starszych - niewystarczający obieg informacji o formach pomocy społecznej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

<p>pozarządowymi, działającymi na rzecz osób starszych</p> <ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie instytucji i grup wsparcia, działających na rzecz osób starszych - baza rehabilitacyjna - korzystanie ze wsparcia wolontariuszy na rzecz osób starszych - rozwinięty system usług opiekuńczych na obszarze PTO 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom życia osób starszych - relatywnie wysoka liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno- lub dwupokoleniową - wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gmin PTO
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby osób starszych korzystających z usług opiekuńczych - funkcjonowanie w gminach obszaru PTO grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób starszych - dostępność domów pomocy społecznej - brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób starszych - funkcjonowanie organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób starszych - szkolenie kadry realizującej pomoc osobom starszym - dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby osób starszych i samotnych - niski poziom życia osób starszych - niewzrastający udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych - niewielka liczba osób starszych aktywnych zawodowo - niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze w codziennym życiu - ograniczone możliwości uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny - niedocenianie wagi problemów i potrzeb osób starszych - bariery architektoniczne - brak koordynacji działań na rzecz osób starszych

OBSZAR: NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> - informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy - organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi - inicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób 	<ul style="list-style-type: none"> - brak szczegółowej wiedzy na temat liczby osób niepełnosprawnych - niewystarczające działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych - niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych - brak asystentów osób niepełnosprawnych - niewystarczająca liczba pracowników

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

<p>niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie współpracy z podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych - upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy dla osób niepełnosprawnych - tworzenie grup i klas integracyjnych w placówkach oświatowo-wychowawczych - uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych - prowadzenie działań na rzecz zwiększenia poziomu akceptacji osób niepełnosprawnych - podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych - efektywny przepływ informacji między ośrodkami pomocy społecznej gmin obszaru PTO - zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową 	<p>świadczących opiekę i wsparcie osobom niepełnosprawnym</p> <ul style="list-style-type: none"> - niewystarczający przepływ informacji pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze niepełnosprawności - niski poziom społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, zwłaszcza z rozpoznaniem choroby psychicznej
<p><i>Szanse</i></p>	<p><i>Zagrożenia</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - posiadanie przez osoby niepełnosprawne wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia - baza rehabilitacyjna na obszarze PTO - wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych - prowadzenie działań edukacyjnych na temat potrzeb osób niepełnosprawnych - współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w sferze pomocy osobom niepełnosprawnym 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych, wymagających opieki i wsparcia ze strony pracowników OPS-ów - brak grup wsparcia oraz ograniczona liczba instytucji wsparcia dla osób niepełnosprawnych - zwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagających wsparcia - niestabilna liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych - bariery architektoniczne - wzrost liczby dzieci wymagających umieszczenia w grupach i klasach integracyjnych - marginalizowanie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych - niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

OBSZAR: RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działań zapobiegających nieprawidłowemu funkcjonowaniu rodziny - zapewnianie rodzinom dostępu do poradnictwa specjalistycznego - rozwijanie opieki przedszkolnej - odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminach obszaru PTO - wystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży w gminach obszaru PTO, w tym świetlic socjoterapeutycznych - rozwój infrastruktury społecznej i usługowej - oferta spędzania czasu wolnego, dostosowywana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży - podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży - aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży - funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego na terenie gmin obszaru PTO - prowadzenie działań w zakresie upowszechniania idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> - niezadowalająca koordynacja działań podmiotów wspierających rodziny, dzieci i młodzieży - ograniczona działalność profilaktyczna w obszarze ochrony zdrowia - niedostateczny dostęp do opieki przedszkolnej - niezadowalająca dostępność opieki medycznej - nierównomierny poziom rozwoju infrastruktury społecznej - trudna sytuacja rodzin, dzieci i młodzieży z północnych rejonów obszaru PTO - niedostateczny poziom wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi - niedostateczna dostępność żłobków - niedostateczna baza lokalowa i techniczna instytucji działających na rzecz rodziny - brak oferty pomocowej ukierunkowanej na wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych - niedostateczna ilość środków finansowych - nieodpowiednie warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - profesjonalnie przygotowana kadra do prowadzenia pracy socjalnej - wystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży - możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji podejmowanych działań 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby rodzin z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą, wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego - niedostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży - brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- dostęp do opieki przedszkolnej
- odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych
- możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym
- zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych
- wzrastająca liczba dzieci i młodzieży, korzystającej z oferty spędzania wolnego czasu
- wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców
- niski poziom przestępczości w gminach obszaru PTO
- duża liczba organizacji pozarządowych, działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży w regionie
- wzrost zainteresowania wolontariatem wśród dzieci i młodzieży
- rozwój nowych form pomocy – streetworking, rodziny wspierające
- prowadzenie szkolnych programów profilaktycznych
- stabilne regulacje prawne w sferze pomocy społecznej, skierowane do dzieci i rodzin

- i osób samotnie wychowujących dzieci
- niewystarczająca liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży
- ograniczona dostępność opieki medycznej
- niski poziom koordynacji działań instytucji i organizacji, wspierających rodziny, dzieci i młodzież
- duże zróżnicowanie społeczne w gminach obszaru PTO
- brak środków inwestycyjnych na poprawę warunków pracy i poprawę bazy lokalowej instytucji wspierających rodzinę
- niska aktywność organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa
- niski poziom współpracy między szkołą a rodziną

OBSZAR: UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w dziedzinie uzależnień - zapewnianie dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom dotkniętym problemami uzależnień - kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe - współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze uzależnień - zapewnianie osobom dotkniętym przemocą 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna wiedza społeczności lokalnej na temat problemów uzależnień lub przemocy - odcinanie się społeczności lokalnej od problemów uzależnień lub przemocy w rodzinie, niechęć do współpracy z odpowiednimi instytucjami lub służbami - nieskuteczność wymiaru sprawiedliwości w zakresie zobowiązania do leczenia uzależnień - brak skutecznego egzekwowania prawa

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- realizowanie wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych działań edukacyjno szkoleniowych w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- wdrażanie w szkołach działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- podejmowanie działań w ramach zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- funkcjonowanie instytucji i grup wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych i dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym punktów informacyjno-konsultacyjnych, grup terapeutycznych i samopomocowych oraz świetlic socjoterapeutycznych
- odpowiednie przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu
- dobra współpraca z Kościołem

Szanse

- nawiązanie współpracy z placówkami leczenia odwykowego
- podejmowanie inicjatywy na rzecz organizacji cyklicznych spotkań, konferencji z zakresu profilaktyki uzależnień
- coraz lepsza diagnostyka zjawiska przemocy w rodzinie
- zwiększająca się świadomość społeczna,

- wobec osób stosujących przemoc
- nowe problemy społeczne: cyberprzemoc, uzależnienie od gier komputerowych i portali społecznościowych
- nieodpowiednio przygotowana baza lokalowa
- brak wymiany doświadczeń i informacji między instytucjami zajmującymi się uzależnieniami

Zagrożenia

- zwiększająca się liczba osób uzależnionych od alkoholu
- obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej
- zwiększająca się liczba rodzin wymagających interwencji z powodu przemocy w rodzinie
- rosnąca liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

w tym dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli na temat problemów uzależnień i przemocy

- funkcjonowanie organizacji pozarządowych, działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie w regionie
- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego
- dostęp do bazy leczenia odwykowego i miejsc pobytu dla ofiar przemocy na szczeblu powiatowym

interdyscyplinarnych

- wzrost liczby osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych
- trudności z rekrutacją uczestników grup wsparcia i samopomocowych ze względu na zagrożenie utratą anonimowości w niewielkich społecznościach
- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych

OBSZAR: POMOC SPOŁECZNA

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> - wykwalifikowana kadra pomocy społecznej - posiadanie wiedzy na temat problemów społecznych obszaru PTO - informowanie beneficjentów pomocy społecznej i mieszkańców o możliwościach uzyskania wsparcia - obszerna oferta pomocowa - odpowiednia jakość obsługi klientów pomocy społecznej - dostatecznie rozwinięta sieć instytucji pomocy społecznej na obszarze PTO - umiejętność pozyskiwania i wykorzystywania środków ze źródeł zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej - funkcjonowanie wolontariatu na obszarze PTO 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba pracowników socjalnych - nieodpowiednia do potrzeb baza lokalowa i techniczna - niedostateczny przepływ informacji między podmiotami działającymi na rzecz wsparcia osób w trudnej sytuacji życiowej
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> - świadomość roli i potrzeb sektora pomocy społecznej wśród władz i mieszkańców gmin obszaru PTO - coraz bardziej pozytywny wizerunek sektora pomocy społecznej - istnienie organizacji pozarządowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na jednego pracownika socjalnego - system finansowania pomocy społecznej, zabezpieczający realizację wyłącznie podstawowych obowiązków ustawowych

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

działających w obszarze pomocy społecznej na obszarze PTO

- rozbudowa infrastruktury pomocy społecznej
- umożliwienie dostępu do instytucji pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym
- modernizacja i poprawa funkcjonalności budynków użytkowanych przez instytucje pomocy społecznej

- przeciążenie pracowników pomocy społecznej liczbą i różnorodnością obowiązków

- rozbudowana biurokracja
- niespójne, niejasne, zbyt skomplikowane procedury i regulacje prawne

OBSZAR: KAPITAŁ SPOŁECZNY I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Mocne strony

- duży potencjał ludzki i organizacyjny w gminach obszaru PTO
- funkcjonowanie wolontariatu
- podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi
- odpowiednie uregulowania prawne lokalnej polityki społecznej
- zainteresowanie władz samorządowych rozwiązywaniem problemów społecznych
- trafne zdiagnozowanie niektórych obszarów społecznych
- stopniowy rozwój infrastruktury społecznej i usług

Słabe strony

- niski stopień integracji i niewystarczający przepływ informacji między podmiotami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów społecznych
- niewystarczająca współpraca z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych
- brak centrum informacji dla organizacji pozarządowych
- brak centrum wolontariatu
- niewystarczające środki finansowe na realizację programów związanych z aktywnością obywatelską i rozwojem kapitału społecznego
- niedostateczne wykorzystanie potencjału mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

Szanse

- zwiększająca się świadomość mieszkańców na temat ich wpływu na funkcjonowanie gmin obszaru PTO
- zwiększające się zaufanie mieszkańców do instytucji działających na terenie gmin obszaru PTO
- rosnąca liczba mieszkańców uczestniczących w wydarzeniach społecznych

Zagrożenia

- niski poziom aktywności mieszkańców na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych
- nakładanie wielu nowych zadań na samorządy przy niedostatecznym finansowaniu ze strony administracji centralnej
- brak koordynacji działań instytucji, służb

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- funkcjonowanie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych

i organizacji, m.in. z powodu niesprawnej komunikacji społecznej

OBSZAR: BEZDOMNOŚĆ

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> - diagnoza zjawiska bezdomności - zapobieganie bezdomności oraz prowadzenie działań na rzecz osób bezdomnych - informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy - zapewnianie schronienia osobom bezdomnym - udzielanie wsparcia osobom bezdomnym, przybywającym z innych gmin - zapewnianie wsparcia osobom wychodzącym z bezdomności - opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności - współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób bezdomnych - możliwość określenia liczby bezdomnych (ok. 30 osób) i posiadanie wiedzy o miejscach ich przebywania - dostateczne zaangażowanie służb społecznych w działania na rzecz osób bezdomnych - umiejętne komunikowanie się z mediami w sprawach bezdomności - brak problemu niedoszacowania zjawiska bezdomności w społecznościach lokalnych - współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób bezdomnych 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczona działalność w zakresie uwrażliwiania mieszkańców na problemy osób bezdomnych - niewystarczające działania na rzecz zwiększenia akceptacji społecznej osób bezdomnych - brak działań na rzecz reintegracji zawodowej osób bezdomnych - brak standaryzacji usług dla osób bezdomnych oraz odpowiedniej infrastruktury dla osób wychodzących z bezdomności na poziomie lokalnym - niewystarczająca aktywność organizacji pozarządowych, wspierających osoby bezdomne - zbyt mała liczba lokali komunalnych i socjalnych
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> - niezwiększająca się liczba osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych - posiadanie przez bezdomnych wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób bezdomnych - brak programów budownictwa socjalnego

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

formach wsparcia

- niewzrastająca liczba osób bezdomnych, wymagających schronienia
- odpowiednia jakość usług świadczonych dla osób bezdomnych
- niewzrastająca liczba osób bezdomnych, zmagających się z bezrobociem
- wzrost liczby osób wychodzących z bezdomności
- coraz większe możliwości realizacji indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności
- wzrost poziomu społecznej akceptacji osób bezdomnych
- postrzeganie bezdomności jako problemu społecznego
- dobra współpraca z podmiotami świadczącymi pomoc osobom bezdomnym (noclegowanie, stołówki, organizacje pozarządowe)

- przedstawianie zjawiska bezdomności w mediach w sposób negatywny
- istnienie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych
- niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych

5. Cele, kierunki działań oraz wskaźniki ich realizacji

Dla wszystkich celów zaplanowanych w niniejszym dokumencie wyznaczone zostały kierunki działań oraz wskaźniki, które posłużą do oceny poziomu ich wdrażania. Oszacowanie stopnia realizacji tych przedsięwzięć umożliwi wprowadzenie stosownych korekt, czy uzupełnień w kolejnych latach. Wskaźniki te zostaną wykorzystane przy opracowaniu rocznych sprawozdań z realizacji Strategii. Poniżej zamieszczone zostały propozycje wskaźników przyporządkowanych do obszarów, w ramach których zdefiniowane zostały cele strategiczne i operacyjne.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

OBSZAR: SENIORZY I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		
CEL STRATEGICZNY 1		
Budowa i rozwój systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia		
CELE OPERACYJNE		
1.1. Zapewnienie odpowiednich form opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych 1.2. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych 1.3. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym 1.4. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności 1.5. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych 1.6. Włączanie seniorów w życie społeczności lokalnej 1.7. Promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia		
Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
→ Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych → Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym → Likwidacja barier architektonicznych → Organizowanie imprez rekreacyjno-integracyjnych dla mieszkańców gmin obszaru PTO → Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi → Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób chorych i niepełnosprawnych → Włączenie seniorów w organizację wydarzeń kulturalnych, społecznych oraz	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób objętych pomocą finansową • liczba osób korzystających z usług opiekuńczych • liczba wolontariuszy • liczba osób objętych wsparciem wolontariuszy • liczba osób uczestniczących w różnych formach aktywizacji • liczba organizacji pozarządowych, działających w obszarze pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym • liczba inicjatyw skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych 	Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej, instytucji kulturalnych, powiatowych urzędów pracy, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS, organizacji pozarządowych, ośrodków zdrowia, policji, placówek oświatowych

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

<p>wspieranie ich aktywności obywatelskiej → Upowszechnianie informacji o prawach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy → Pomoc w organizacji sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych → Zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej → Organizacja wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych → Współpraca z kościołem w zakresie pomocy osobom starszym → Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych → Współpraca z radami seniorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba urzędów i instytucji użytku publicznego dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych • liczba projektów skierowanych do rodzin osób starszych i niepełnosprawnych • liczba osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy • liczba przeprowadzonych kampanii promujących aktywny i zdrowy styl życia dla osób starszych • liczba imprez integracyjnych • liczba uczestników programów promocyjnych, konkursów, akcji edukacyjnych • liczba ogólnopolskich kampanii z udziałem gmin obszaru PTO 	
---	--	--

OBSZAR: BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ

CEL STRATEGICZNY 2

Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

CELE OPERACYJNE

2.1. Rozwój aktywnych form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i długotrwale bezrobotnym

2.2. Działania ratunkowe na rzecz grup dotkniętych problemem ubóstwa i marginalizowanych

2.3. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym kobiet oraz długotrwale bezrobotnych

2.4. Pomoc dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
------------------	-----------------------------	--

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

→ Świadczenie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i zagrożonym ubóstwem
→ Zatrudnienie przy robotach publicznych, pracach interwencyjnych
→ Współpraca JST z obszaru PTO i instytucji lub organizacji wspierających osoby ubogie
→ Realizacja projektów na rzecz przeciwdziałania i eliminowania negatywnych skutków psychospołecznych ubóstwa
→ Rozwój poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego i prawnego)
→ Wsparcie osób i rodzin ubogich poprzez pracę socjalną
→ Wsparcie działań na rzecz powstania mieszkań chronionych
→ Rozpowszechnianie wśród bezrobotnych informacji na temat aktywnych metod przeciwdziałania bezrobociu, a także prawach osób bezrobotnych
→ Opracowanie i realizacja projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych
→ Zawieranie i realizacja kontraktów socjalnych

- liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami korzystającymi z pomocy społecznej z powodu ubóstwa
- liczba osób pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, korzystających z instrumentów i usług w ramach tzw. aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu
- liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
- liczba osób i rodzin, którym udzielono pomocy finansowej
- liczba osób i rodzin, którym udzielono pomocy rzeczowej
- liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia
- liczba osób korzystających ze wsparcia z tytułu bezdomności
- liczba miejsc przebywania osób bezdomnych, zgłoszonych przez mieszkańców PTO
- liczba osób posiadających zaległości w opłacaniu czynszu
- liczba programów wspierających wychodzenie z bezdomności

Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej, instytucji kulturalnych, powiatowych urzędów pracy, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS, organizacji pozarządowych, ośrodków zdrowia, policji, placówek oświatowych

OBSZAR: UZALEŻNIENIA, PRZEMOC W RODZINIE

CEL STRATEGICZNY 3

Wspieranie osób oraz rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy

CELE OPERACYJNE

3.1. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

3.2. Promocja zdrowego stylu życia		
3.3. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie		
Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> → Rozszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego dla rodzin → Wspieranie osób i rodzin w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i problemu przemocy → Wdrożenie programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminach PTO → Wdrażanie programów terapeutycznych, służących rozwojowi rodziny → Promocja modelu zdrowego stylu życia → Pomoc pracowników socjalnych w konstruktywnym rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie → Podwyższenie świadomości rodziców i dzieci na temat skutków alkoholizmu i używania środków psychoaktywnych → Rozszerzenie oferty punktów konsultacyjnych → Rozpowszechnianie ulotek, plakatów i broszur dotyczących zjawiska przemocy domowej → Wsparcie ofiar przemocy w rodzinie → Współpraca z Sądem i kuratorami → Współpraca z organizacjami pozarządowymi w realizacji działań na rzecz ofiar przemocy oraz osób uzależnionych 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba spraw podejmowanych przez zespoły interdyscyplinarne • liczba podjętych interwencji kryzysowych • liczba programów i kampanii na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie • liczba inicjatyw realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie • liczba grup wsparcia • liczba udzielonych porad psychologicznych • liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym • liczba przeprowadzonych kampanii promujących zdrowy styl życia • liczba uczestników programów promocyjnych, konkursów, akcji edukacyjnych • liczba zawartych kontraktów socjalnych i indywidualnych planów pomocy, związanych z problemem uzależnienia • liczba zorganizowanych warsztatów, wyjazdów z programem socjoterapeutycznym • liczba założonych Niebieskich Kart 	<p>Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej, instytucji kulturalnych, powiatowych urzędów pracy, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS, organizacji pozarządowych, ośrodków zdrowia, policji, placówek oświatowych</p>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

OBSZAR: RODZINA		
CEL STRATEGICZNY 4		
Wzmacnianie rodzin, wspieranie dzieci i młodzieży w kształceniu i rozwoju oraz podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego i publicznego na obszarze PTO		
CELE OPERACYJNE		
<p>4.1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania</p> <p>4.2. Pomoc rodzinom pozostającym w kryzysie</p> <p>4.3. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego</p> <p>4.4. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia</p> <p>4.5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami</p> <p>4.6. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie</p> <p>4.7. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich</p>		
Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
<p>→ Poszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego dla rodzin</p> <p>→ Usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami</p> <p>→ Zatrudnienie asystentów rodziny</p> <p>→ Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży</p> <p>→ Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>→ Upowszechnianie pozytywnych wzorców rodziny</p> <p>→ Wspieranie rodzin wykazujących</p>	<ul style="list-style-type: none"> • liczba programów wsparcia integracji rodziny • liczba uczestników zorganizowanych form spędzania czasu wolnego • liczba dzieci korzystających ze zorganizowanego wypoczynku • liczba rodzin objętych pomocą finansową • liczba udzielonych porad psychologicznych • liczba rodzin objętych wsparciem psychologa 	<p>Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej, instytucji kulturalnych, powiatowych urzędów pracy, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS, organizacji pozarządowych, ośrodków zdrowia, policji, placówek</p>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

bezradność opiekuńczo-wychowawczą
→ Organizacja zajęć pozalekcyjnych oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży
→ Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie zagospodarowania czasu wolnego
→ Promocja zdrowego stylu życia
→ Pomoc pracowników socjalnych w konstruktywnym rozwiązywaniu konfliktów i kryzysów w rodzinie
→ Poszerzenie oferty ulg w ramach Karty Rodziny

- liczba osób i rodzin objętych aktywnymi formami wsparcia
- liczba wdrożonych programów rozwiązywania problemów występujących w rodzinie, zwłaszcza bezradności społecznej i uzależnieniu od pomocy społecznej
- liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny
- liczba dzieci korzystających z zajęć w placówkach wsparcia dziennego
- liczba klubów i stowarzyszeń sportowych
- liczba uczestników lokalnych grup wsparcia
- liczba mieszkańców przypadających na 1 aptekę
- liczba mieszkańców przypadających na 1 placówkę medyczną
- liczba mieszkańców przypadających na 1 żłobek
- liczba mieszkańców przypadających na 1 przedszkole
- liczba mieszkańców przypadających na 1 placówkę oświatową
- liczba przestępstw kryminalnych ogółem
- liczba przestępstw kryminalnych popełnianych przez nieletnich
- liczba osób zakłócających porządek po spożyciu alkoholu, w tym osób nieletnich

oświatowych

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba projektów i inicjatyw, podejmowany w celu przeciwdziałania przestępczości nieletnich • liczba projektów i inicjatyw na rzecz poprawy bezpieczeństwa mieszkańców gmin obszaru PTO 	
--	--	--

OBSZAR: KAPITAŁ SPOŁECZNY I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA		
CEL STRATEGICZNY 5		
Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego		
CELE OPERACYJNE		
5.1. Wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców 5.2. Rozszerzanie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami rządowymi i samorządowymi 5.3. Wspieranie lokalnej aktywności i dbałość o rozwój społeczeństwa obywatelskiego		
Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
→ Wspieranie lokalnych liderów działających na rzecz rozwoju lokalnej społeczności → Organizowanie festynów, spotkań integracyjnych → Promocja działalności lokalnych artystów i sportowców → Tworzenie ścieżek rowerowych, tras turystycznych, wypożyczalni sprzętu sportowego → Zachęcanie mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów, wspieranie inicjatyw społecznych → Realizacja zadań z zakresu	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wprowadzonych zmian i usprawnień w kwestii rozwiązywania problemów społecznych • liczba organizacji pozarządowych, z którymi współpracują gminy obszaru PTO • średnia liczba odwiedzin oficjalnej strony PTO • liczba przeprowadzanych konsultacji społecznych • liczba działań podjętych wspólnie z organizacjami pozarządowymi • liczba nowych organizacji 	Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej, instytucji kulturalnych, powiatowych urzędów pracy, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS, organizacji pozarządowych, ośrodków zdrowia, policji, placówek oświatowych

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi	<p>pozarządowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba nowych grup samopomocowych • liczba podjętych projektów i umów partnerskich (partnerstwa na rzecz rozwoju lokalnego) • liczba imprez i wydarzeń lokalnych (kulturalnych, sportowych...) • liczba mieszkańców gmin obszaru PTO uczestniczących w tych wydarzeniach • liczba opracowań, programów i analiz problemów społecznych obszaru PTO • liczba spotkań „branżowych” - instytucji i organizacji działających na obszarze PTO • liczba projektów realizowanych w ramach inicjatywy lokalnej • wysokość środków przeznaczonych na realizację projektów w ramach budżetu partycypacyjnego • liczba głosujących na projekty w ramach budżetu partycypacyjnego 	
---	---	--

OBSZAR: POMOC SPOŁECZNA
CEL STRATEGICZNY 6
Usprawnienie systemu pomocy społecznej
CELE OPERACYJNE
6.1. Wzmacnianie lokalnego sektora pomocy społecznej
6.2. Systemowe podejście do polityki społecznej PTO w celu koordynacji działań na rzecz jej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

mieszkańców		
6.3. Systematyczne, kierunkowe szkolenia dla osób realizujących działania z zakresu polityki społecznej z obszaru PTO		
6.4. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego ze wskaźnikami określonymi w ustawie o pomocy społecznej		
6.5. Stworzenie i wprowadzenie zintegrowanego systemu informatycznego w pomocy społecznej w gminach PTO		
6.6. Działania promocyjne na rzecz zmiany wizerunku pomocy społecznej		
Kierunki działań	Wskaźnik realizacji działań	Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań/źródło weryfikacji
<ul style="list-style-type: none"> → Budowa lokali socjalnych → Doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej ze szczególnym naciskiem na pracę z tzw. „trudnym klientem” → Zwiększenie liczby pracowników socjalnych → Uczestnictwo pracowników OPS w konferencjach, szkoleniach, warsztatach → Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych na obszarze PTO 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba szkoleń zorganizowanych dla pracowników pomocy społecznej • liczba otrzymanych certyfikatów potwierdzających ukończenie szkoleń • liczba warsztatów zorganizowanych dla pracowników pomocy społecznej • liczba pracowników instytucji pomocy społecznej, realizujących gminne zadania z zakresu pomocy społecznej, podnoszących kwalifikacje poprzez różne formy kształcenia • liczba pozyskanych wolontariuszy • liczba dodatkowo współpracujących specjalistów • liczba zrealizowanych superwizji indywidualnych i grupowych • liczba pracowników objętych wsparciem na rzecz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu • liczba nowych lokali socjalnych 	<p>Dane pochodzące z: ośrodków pomocy społecznej z obszaru PTO, Urzędu Miasta Milanówka i Podkowy Leśnej, Urzędu Gminy Brwinów, GUS</p>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystająca z lokali socjalnych • liczba pracowników socjalnych • liczba nowych pracowników socjalnych • liczba spotkań roboczych zorganizowanych w celu stworzenia zintegrowanego systemu informatycznego pomocy społecznej • liczba organizacji zaangażowanych w powstanie zintegrowanego systemu informatycznego • liczba instytucji, w których zostanie wdrożony zintegrowany system informatyczny 	
--	--	--

Przewidywane korzyści

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to nie tylko obowiązek wynikający z obowiązujących regulacji prawnych, ale przede wszystkim dokument umożliwiający efektywne zarządzanie rozwojem społecznym gmin obszaru PTO. Przeprowadzona analiza potrzeb mieszkańców oraz diagnoza problemów społecznych w trzech gminach pozwoliła na wyłonienie rekomendowanych kierunków działań. Niniejsza Strategia pozwoli na skoordynowanie działań wszystkich podmiotów funkcjonujących na obszarze PTO, działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych (publicznych i niepublicznych). Korzyścią z realizacji Strategii będzie racjonalne wydatkowanie środków publicznych z budżetu gmin, przeznaczonych na realizację zadań z zakresu pomocy i polityki społecznej. „Zintegrowana strategia rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” została

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

opracowana na poziomie podstawowych wspólnot samorządowych, czyli trzech blisko współpracujących gmin. To właśnie w gminach możliwa jest prawidłowa diagnoza problemów społecznych, rozpoznanie konkretnych osób, czy środowisk wymagających wsparcia i – w konsekwencji - skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych na poziomie lokalnym.

6. Proponowane działania służące realizacji celów

„Zintegrowana strategia rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” została przygotowana w perspektywie czasowej do roku 2020. Niniejszy dokument jest powiązany z gminnymi dokumentami o charakterze strategicznym i programowym. W tym miejscu warto powtórzyć pewne założenia dotyczące współpracy partnerskiej gmin obszaru PTO, opublikowane w „Planie marketingu społecznego obszaru PTO”¹¹⁴.

Zgromadzony materiał badawczy uprawnia do stwierdzenia, że **dotychczasowe działania partnerskie gmin w ramach obszaru PTO miały charakter akcyjny, doraźny**, a ich mankamentem był brak ciągłości, kontynuacji, jak również wystarczającej koordynacji. Niezmiernie istotną barierą współpracy jest również **niesprawna komunikacja wewnętrzna**, zwłaszcza niewystarczający przepływ informacji między partnerami.

W związku z powyższym rekomendowane jest utworzenie **instytucjonalnych ram funkcjonowania partnerstwa** w dłuższej perspektywie czasowej i **powołanie organizacji pozarządowej pod nazwą Stowarzyszenie „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów”**, która skupiać będzie wszystkich partnerów obszaru PTO (gminę Brwinów oraz miasta: Milanówek i Podkowa Leśna). Rolą nowego podmiotu będzie wspieranie i koordynacja działań

¹¹⁴ „Plan marketingu społecznego obszaru PTO”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

partnerstwa w wybranych sferach życia, zaś jego szczegółowe kompetencje i zakres autonomii będą uzależnione od decyzji politycznych, podejmowanych przez władze poszczególnych gmin.

Z pewnością można założyć, że **nowa organizacja odpowiedzialna będzie za zarządzanie marką PTO**, w tym koordynowanie wspólnych działań z zakresu marketingu, promocji, komunikacji społecznej. Z pewnością można tu wymienić m.in. wspólne dla obszaru PTO przedsięwzięcia kulturalne lub sportowe, a także projekty wspierające i wzmacniające poczucie lokalnej tożsamości oraz bezpieczeństwa, jak również sprzyjające integracji i aktywności społecznej. Innymi słowy, nowy podmiot odpowiadać będzie za realizację szeroko rozumianych działań partnerskich. W ten sposób wypełniona zostanie istotna luka, zapewniona będzie ciągłość i kontynuacja różnych przedsięwzięć w ramach PTO.

Powstanie nowej organizacji nie musi być jednak równoznaczne z odebraniem części kompetencji już istniejącym podmiotom. Przeciwnie, chodzi raczej o uzupełnienie niż zastąpienie ich dotychczasowej działalności. Kwestie związane z polityką w poszczególnych gminach powinny być realizowane w podobny sposób, jak w latach ubiegłych, natomiast **nowy podmiot stanie się koordynatorem i inicjatorem przedsięwzięć partnerskich, a także gospodarzem marki PTO**. Jak już wspomniano, w latach ubiegłych tego rodzaju działania nie były realizowane w sposób systematyczny, ani efektywny, zatem nowe stowarzyszenie podejmie zadania, które dotychczas były silnie rozproszone, realizowane w sposób akcyjny lub w ogóle nie były wykonywane.

Ponadto **indywidualne działania poszczególnych gmin również mogą być realizowane pod marką Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów**, jeśli spełniać będą ustalone i zaakceptowane przez wszystkich partnerów warunki brzegowe (np. wzajemne informowanie się o planowanych wydarzeniach, komplementarność działań zamiast

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

niepotrzebnej konkurencji między partnerami, wzajemne korzystanie i używanie posiadanych zasobów, w przypadku wydarzeń kulturalnych lub sportowych - zapraszanie odbiorców z sąsiednich gmin). Słowem, chodzi o wypracowanie trwałego i skutecznego modelu współpracy, który sprzyjać będzie osiągnięciu efektu pozytywnej synergii i tym samym pełniejszemu wykorzystaniu potencjału gmin obszaru PTO.

Należy precyzyjnie określić komu, na jakich zasadach, w jakiej perspektywie czasowej i na potrzeby jakich przedsięwzięć może być używana marka PTO. Chodzi tu mianowicie o uregulowanie sposobów i możliwości korzystania z marki PTO przez podmioty zewnętrzne (niebędące stronami porozumienia). Należy założyć, że - w uzasadnionych przypadkach i po wypełnieniu pewnych kryteriów - prawo do jej wykorzystywania może być przyznane np. miejscowym organizacjom pozarządowym lub przedsiębiorcom.

Równoległe z pracami nad przygotowaniem niniejszego dokumentu **podjęte zostały wstępne ustalenia między przedstawicielami władz trzech gmin obszaru PTO o powołaniu Stowarzyszenia „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów”**. Między innymi stworzony został projekt statutu nowej organizacji, który stał się przedmiotem konsultacji między partnerami. W tym miejscu warto przytoczyć kilka istotnych zapisów wspomnianego dokumentu, tych, które - z punktu widzenia realizacji niniejszej Strategii - zasługują na szczególną uwagę. Przede wszystkim projekt statutu określa potencjalne obszary działań partnerskich: „*Stowarzyszenie (...) jest dobrowolnym zrzeszeniem gmin zawartym dla wspierania idei samorządu terytorialnego i obrony wspólnych interesów z zakresu gospodarki komunalnej, kultury, sportu, turystyki, oświaty, bezpieczeństwa publicznego, profilaktyki społecznej i ochrony środowiska naturalnego...*”¹¹⁵. Dalej czytamy, że do projektowanych celów nowej organizacji należą: „*...1) wspieranie i rozwijanie idei*

¹¹⁵ Statut Stowarzyszenia „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów”, projekt z 27.10.2015 r.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

samorządu terytorialnego oraz dążenie do rozwoju społeczno – gospodarczego gmin będących członkami Stowarzyszenia, 2) zajmowanie stanowisk w sprawach publicznych z zakresu gospodarki komunalnej, kultury, sportu, turystyki, oświaty, bezpieczeństwa publicznego, profilaktyki społecznej i ochrony środowiska naturalnego, 3) obrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia z zakresu gospodarki komunalnej, kultury, sportu, turystyki, oświaty, bezpieczeństwa publicznego, profilaktyki społecznej i ochrony środowiska naturalnego, 4) podniesienie jakości życia mieszkańców, 5) rozwój jakościowy i ilościowy infrastruktury technicznej i społecznej, w tym m.in. zwiększenie przestrzeni publicznych służących rekreacji mieszkańców lub zagospodarowywanie istniejących, poszerzenie bazy mieszkań socjalnych i komunalnych, modernizacja dróg lokalnych, zwiększenie dostępności tzw. szybkiego Internetu i innych nowoczesnych technologii teleinformatycznych, 6) podniesienie jakości świadczonych usług publicznych, 7) poprawa stanu bezpieczeństwa, 8) ochrona środowiska naturalnego, 9) promocja lokalnego potencjału kulturalnego, w tym dziedzictwa kulturowego, 10) rozwój przedsiębiorczości...”¹¹⁶. Jako potencjalne formy wspólnego działania w ramach obszaru PTO wymienia się: „...1) inicjowanie i organizowanie przedsięwzięć i projektów kulturalnych, edukacyjnych, gospodarczych, z zakresu poprawy bezpieczeństwa, rozwoju jakościowego i ilościowego infrastruktury technicznej, ochrony środowiska i rozwoju przedsiębiorczości, 2) prowadzenie działalności informacyjnej, wydawniczej i szkoleniowej o tematyce związanej z celami Stowarzyszenia, 3) współpracę z pozarządowymi organizacjami krajowymi i zagranicznymi, 4) współdziałanie (w tym zawieranie umów i porozumień) z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami zrzeszającymi gminy, powiaty lub województwa (związki i stowarzyszenia) i organami administracji publicznej,

¹¹⁶ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

5) *przyjmowanie i udzielanie grantów, dotacji oraz innych form pomocy finansowej w celu realizacji zadań statutowych, 6) aplikowanie o środki pochodzące z Unii Europejskiej, z regionalnych programów operacyjnych i z budżetu państwa na przedsięwzięcia i projekty zgodne z celami Stowarzyszenia...*¹¹⁷.

Wspomniany projekt statutu zawiera również propozycje uregulowania sposobu podejmowania decyzji, finansów, majątku i struktury organizacyjnej nowego podmiotu. Niezmiernie istotną kwestią jest sposób sprawowania przywództwa w nowopowstającym stowarzyszeniu. Aktualnie liderem projektu Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów, w ramach którego przygotowano zostało niniejsze opracowanie, jest gmina Brwinów. W projekcie statutu nowej organizacji założono, że jej siedziba mieścić się będzie w „mieście Brwinowie”. Autorzy Strategii rekomendują, aby – niezależnie od kwestii lokalizacji siedziby i uregulowania reprezentacji prawnej - nowy podmiot utworzony przez udziałowców partnerstwa **nie posiadał jednego lidera, zaś przewodnictwo było sprawowane w sposób rotacyjny** (np. w sposób kadencyjny, kolejno przez wszystkich partnerów). W ten sposób Stowarzyszenie zostanie zbudowane na zasadach autentycznego partnerstwa, odwołującego się do tradycyjnego rozumienia samorządności i demokracji lokalnej. Niezmiernie istotne jest również precyzyjne określenie prerogatyw nowej organizacji, zwłaszcza takie uregulowanie jej współpracy z poszczególnymi gminami i ich komórkami oraz jednostkami organizacyjnymi, aby uniknąć potencjalnych sporów kompetencyjnych. Aby móc skutecznie działać, Stowarzyszenie „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów” musi posiadać odpowiednią rangę i umocowanie w ramach istniejących struktur, a także budżet adekwatny do postawionych przed nim zadań.

¹¹⁷ Źródło: jak wyżej

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Jak wynika z bogatego dorobku nauk społecznych, ewentualny sukces instytucji demokratycznych należy mierzyć w dekadach, a nie w latach¹¹⁸. Z tego powodu budowa nowej organizacji powinna zostać zaplanowana w kilku etapach. Być może warto rozpocząć od mniej skomplikowanych i najłatwiejszych w realizacji przedsięwzięć (np. organizacja wspólnych wydarzeń kulturalnych lub sportowych), a potem stopniowo rozszerzać współpracę o bardziej zaawansowane formy. Autentyczne partnerstwo musi opierać się na pewnym obyczaju, czy nawyku wspólnego działania, którego ukształtowanie w oczywisty sposób wymaga czasu. Z pewnością warto promować tego rodzaju współpracę poprzez komunikowanie korzyści dla poszczególnych partnerów („*razem jesteśmy silniejsi, wspólnie możemy osiągnąć więcej*”). Wskazane jest również zaprojektowanie systematycznych działań z zakresu monitoringu i ewaluacji działalności stowarzyszenia (w tym badania ilościowe i jakościowe, analiza danych zastanych – m.in. ewaluacja pod kątem takich kryteriów ewaluacyjnych, jak trafność, skuteczność, efektywność, użyteczność i trwałość podejmowanych działań). W ten sposób możliwa będzie identyfikacja „dobrych” i „złych praktyk”, a także wprowadzenie stosownych korekt lub usprawnień. Innymi słowy, współpraca w ramach obszaru PTO powinna być stale monitorowana i ewaluowana, a wszelkie decyzje powinny być oparte o rzetelną i udokumentowaną wiedzę.

Należy założyć, że nowy podmiot będzie blisko współpracować z Lokalną Grupą Działania „Zielone Sąsiedztwo”. Ze względu na identyczny zasięg terytorialny, działalność obydwu tych organizacji powinna być wzajemnie komplementarna. Podobnie jak dotychczas, LGD skupiać się będzie na realizacji projektów związanych z rozwojem obszarów wiejskich (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020), natomiast zakres działań, i co za tym idzie, możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych przez

¹¹⁸ Patrz: np. A. de Tocqueville, Robert D. Putnam

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

nowe Stowarzyszenie „PTO” będą zdecydowanie szersze. Optymalną formułą współpracy byłaby realizacja części działań przez Lokalną Grupę Działania pod marką PTO (np. poprzez użyczenie Lokalnej Grupie Działania marki PTO przez nowy podmiot na potrzeby działań z zakresu promocji turystycznej lub tworzenia oferty/infrastruktury turystycznej).

Nowe stowarzyszenie będzie nie tylko gospodarzem i koordynatorem działań realizowanych pod marką PTO, ale również stanie się **użytecznym narzędziem na rzecz pozyskiwania środków zewnętrznych**. Przyjęta formuła jest zgodna z założeniami perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, w której promowane będą projekty partnerskie, w tym realizowane przez związki międzygminne. Kolejną cechą nowego podmiotu będzie otwartość na różne środowiska oraz stymulowanie współpracy międzysektorowej, a więc bliskie współdziałanie środowisk JST, NGO, miejscowych przedsiębiorców (w tym podmiotów ekonomii społecznej), a także lokalnych liderów i grup nieformalnych.

Jak pokazują wyniki przeprowadzonych badań, obszar PTO jest niejednorodny, a poszczególne gminy mają zróżnicowane atuty, problemy i szanse rozwojowe. Choć gminy obszaru PTO posiadają wiele cech wspólnych, to występują między nimi istotne różnice. To **wewnętrzne zróżnicowanie jest wartością i zarazem istotnym zasobem rozwojowym**. Innymi słowy, działania z zakresu marketingu społecznego nie powinny zmierzać do mechanicznego zniwelowania tych odmierności, a ich nadrzędnym celem będzie wypracowanie pewnego zakresu kierunków wspólnych działań, z zachowaniem autonomii i specyfiki wszystkich partnerów. **Wspólne przedsięwzięcia na obszarze PTO nie muszą być realizowane w sposób identyczny w każdej z gmin, natomiast mogą być wzajemnie powiązane i komplementarne**. Oznacza to m.in. wymianę usług społecznych między partnerami, a tam, gdzie to możliwe – realizację wspólnych przedsięwzięć.

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

W związku z tym warto również rozważyć **możliwość segmentacji gmin** należących do tego obszaru i zastosowania specyficznych, dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb instrumentów wsparcia (np. gminne specjalizacje w ramach obszaru PTO). Profilowanie niektórych działań sprzyjałoby ich skuteczności i – co za tym idzie – mogłoby generować szczególnie silne impulsy rozwojowe.

Do wspólnych kierunków działań, które mogą być realizowane w ramach partnerstwa i pod marką PTO należą m.in.:

- transport drogowy i komunikacja publiczna;
- promocja, komunikacja społeczna;
- gospodarka komunalna;
- sport;
- kultura;
- edukacja;
- turystyka;
- polityka społeczna;
- mieszkalnictwo komunalne i socjalne;
- ochrona środowiska naturalnego (w tym wspólne przedsięwzięcia w obszarze odnawialnych źródeł energii, a także efektywności energetycznej);
- ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego;
- podnoszenie jakości życia mieszkańców;
- poprawa standardu świadczonych usług publicznych;
- zagospodarowanie przestrzenne;

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- rozwój gospodarczy i wspieranie przedsiębiorczości;
- zwiększenie dostępu do technologii teleinformatycznych (w tym internetu);
- bezpieczeństwo publiczne.

W tym miejscu warto przywołać działania w ramach współpracy partnerskiej gmin obszaru PTO, zaproponowane w „Planie marketingu społecznego obszaru PTO”¹¹⁹. Ich realizacja planowana jest w perspektywie do roku 2020, z podziałem na 3 osobne, choć wzajemnie powiązane kategorie/sfery życia:

Integracja, zwiększenie spójności społecznej

Tabela 53. Proponowane działania na rzecz integracji i zwiększenia spójności społecznej

Działanie	Grupy docelowe	Potencjalni realizatorzy
działania integrujące „starych” i „nowych” mieszkańców, np. otwarte wydarzenia kulturalne, rozrywkowe, sportowe; rozwiązania przestrzenne, sprzyjające tworzeniu relacji międzyludzkich – miejsca spotkań: skwery, place zabaw, miejsca odpoczynku i rekreacji; konkursy dla dzieci i młodzieży na tematy związane z lokalną historią i dziedzictwem kulturowym	„starzy” i „nowi” mieszkańcy, dzieci i młodzież	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe
działania na rzecz integracji międzypokoleniowej i włączenia seniorów do głównego nurtu życia, np. tworzenie klubów seniora, miejsc dziennego pobytu dla osób starszych, rozwój UTW, podnoszenie jakości usług opiekuńczych, skierowanych do osób starszych (w tym wykorzystanie usług sąsiedzkich i wolontariatu); projekty międzypokoleniowe, edukacja na rzecz zmiany sposobu postrzegania osób starszych	seniorzy, dzieci i młodzież	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie), przedsiębiorcy...

¹¹⁹ „Plan marketingu społecznego obszaru PTO”, Lokalne Badania Społeczne, 2015

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

poprawa jakości i dostępności oferty lokalnych usług publicznych (np. edukacja, kultura, sport), bardziej skuteczna komunikacja tej oferty mieszkańcom, stworzenie nawyku korzystania z oferty lokalnej	mieszkańcy obszaru PTO	gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe
tworzenie wspólnych lub wzajemnie komplementarnych usług publicznych w trzech gminach obszaru PTO, np. transport i komunikacja, kultura, sport, rozrywka, polityka społeczna (np. utworzenie Centrum Integracji Społecznej dla obszaru PTO), opieka medyczna, budowa wspólnego cmentarza, wspólne inwestycje w odnawialne źródła energii (np. instalacje fotowoltaiczne)	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy...
utworzenie „Karty Mieszkańca PTO”, uprawniającej do zniżek podczas korzystania z miejscowej oferty usług publicznych (np. sportowych, kulturalnych...) i niepublicznych (np. punkty gastronomiczne) → ukazanie mieszkańcom twardych korzyści z zamieszkiwania na obszarze PTO i współpracy partnerskiej, tworzenie poczucia wyjątkowości i elitarności	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy...
tworzenie wspólnych wydarzeń dla obszaru PTO, np. imprez kulturalnych lub sportowych pod marką PTO, o lokalnym i ponadlokalnym zasięgu (np. cykle koncertów muzyki klasycznej lub rozrywkowej, cyklicznie odbywające się w ośrodkach kultury, właściwych dla 3 gmin partnerskich, wspólne imprezy sportowe, np. turnieje o mistrzostwo PTO w różnych dyscyplinach sportu)	mieszkańcy obszaru PTO, w tym np. dzieci i młodzież, seniorzy...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie), przedsiębiorcy...
prowadzenie kampanii społecznych i wizerunkowych obszaru PTO, np. promujących lokalną historię i dziedzictwo kulturowe, proekologicznych, wspierających zdrowy styl życia, promujących aktywność społeczną i współpracę między ludźmi, tworzących poczucie przynależności	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy...

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

i dumy z bycia mieszkańcem PTO...		
działania edukacyjne, w ramach systemu i poza systemem edukacji: wychowywanie młodych i zachęcanie starszych mieszkańców do współpracy, tolerancji, kultury kompromisu, myślenia w kategoriach dobra wspólnego, przełamywania wzajemnych stereotypów (przedsięwzięcia polegające na pracy grupowej, zbiorowej realizacji zadań)...	„starzy” i „nowi” mieszkańcy, dzieci i młodzież, seniorzy...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie)...
promowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego obszaru PTO, np. wspólne wydawnictwa, mapy, foldery, imprezy tematyczne, konkursy...	„starzy” i „nowi” mieszkańcy, dzieci i młodzież, seniorzy...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie)...
wspólna oferta, promocja i infrastruktura turystyczna (we współpracy z LGD „Zielone Sąsiedztwo”), np. inwestycje w nowe obiekty noclegowe lub gastronomiczne, podniesienie standardu dotychczasowych usług, oznakowanie szlaków, ścieżek rowerowych i atrakcji turystycznych, tworzenie wspólnych, innowacyjnych produktów turystycznych...	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie), przedsiębiorcy...
promowanie ciekawych ludzi i ich inicjatyw („ambasadorowie”, wizytówka obszaru PTO), np. konkursy, przyznawanie odznaczeń za wybitne osiągnięcia w różnych sferach życia, przyciąganie znanych osób zamieszkujących na obszarze PTO do współpracy na rzecz lokalnej społeczności, cykliczne spotkania z ciekawymi ludźmi we wszystkich gminach obszaru PTO...	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie), przedsiębiorcy...
promocja społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR): konkursy („dobry pracodawca”, „firma odpowiedzialna społecznie”), rankingi, wydarzenia integrujące środowisko przedsiębiorców, sponsoring istotnych społecznie działań przez miejscowy biznes...	przedsiębiorcy	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe...

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

tworzenie wspólnych mediów i systemu komunikacji dla obszaru PTO, m.in. wspólny portal internetowy PTO, profile na portalach społecznościowych, zakładki PTO na stronach gminnych (tę kwestię szerzej opisano w jednym z poprzednich rozdziałów)	mieszkańcy obszaru PTO, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO...
tworzenie forów tematycznych w różnych sferach życia, stała współpraca między odpowiednimi instytucjami, ich komórkami lub jednostkami podległymi, jak również pracownikami, łączenie organizacji pozarządowych i środowisk biznesowych z trzech gmin obszaru PTO, np. ośrodków kultury, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, NGO, przedsiębiorców → cykliczne spotkania, wymiana informacji i doświadczeń, kreowanie wspólnych przedsięwzięć, integracja w ujęciu horyzontalnym i wertykalnym...	instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy...

Zwiększenie poziomu aktywności i partycypacji społecznej

Tabela 54. Proponowane działania na rzecz zwiększenia poziomu aktywności i partycypacji społecznej

Działanie	Grupy docelowe	Potencjalni realizatorzy
edukacja obywatelska, upowszechnianie wiedzy obywatelskiej (w miejscowych placówkach oświatowych i poza nimi), np. konkursy, szkolenia, kampanie społeczne (na rzecz wiedzy i aktywności obywatelskiej, promujące udział w wyborach, działalność w organizacjach pozarządowych, wolontariat, pomaganie innym...), promowanie roli samorządów szkolnych, upowszechnianie takich rozwiązań, jak młodzieżowe rady gmin	dzieci i młodzież, seniorzy, inne grupy mieszkańców...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe
stworzenie partycypacyjnego modelu zarządzania gminami obszaru PTO, włączanie mieszkańców w proces podejmowania ważnych decyzji, np. coroczny budżet partycypacyjny w każdej gminie, zwiększenie	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

<p>puli środków w ramach funduszu sołectkiego na obszarach wiejskich gminy Brwinów, upowszechnienie społecznych konsultacji w ważnych sprawach publicznych, partycypacyjny model wypracowywania lokalnych dokumentów strategicznych, spotkania z mieszkańcami, wzmocnienie kanałów komunikacji bezpośredniej z mieszkańcami (np. media społecznościowe, fora i grupy dyskusyjne, możliwość zadawania pytań burmistrzom i radnym...)</p>		
<p>zwiększenie stopnia wykorzystania finansowych i niefinansowych mechanizmów współpracy JST i NGO (np. zwiększenie puli środków i zakresu zadań powierzanych lub wspieranych ze środków publicznych, realizowanych przez NGO, korzystanie z takich instrumentów, jak np. inicjatywa lokalna, przeznaczona dla grup nieformalnych)</p>	<p>gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne</p>	<p>gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe</p>

Poprawa poczucia bezpieczeństwa mieszkańców

Tabela 55. Proponowane działania na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa mieszkańców

Działanie	Grupy docelowe	Potencjalni realizatorzy
<p>zwiększenie stopnia integracji, aktywności społecznej i poczucia dobra wspólnego jako działania sprzyjające m.in. podniesieniu poczucia bezpieczeństwa; rozwój pomocy sąsiedzkiej, zmiana zachowań mieszkańców w obszarze współpracy z policją, zwłaszcza informowania o zaobserwowanych zagrożeniach</p>	<p>mieszkańcy obszaru PTO</p>	<p>Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np. sąsiedzkie)...</p>
<p>zacieśnienie współpracy między partnerami, wzajemne wspieranie się (np. wspólny lobbying, zajmowanie stanowisk w kwestiach bezpieczeństwa),</p>	<p>mieszkańcy obszaru PTO</p>	<p>Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne (np.</p>

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

budowanie koalicji wokół problemu, wspólne przedsięwzięcia, wymiana informacji...		sąsiedzkie)...
rozbudowa i poprawa jakości sieci monitoringu wizyjnego w gminach obszaru PTO (zwłaszcza w miejscach postrzeganych jako najbardziej niebezpieczne), zwiększenie liczby patroli policyjnych (zwłaszcza w Podkowie Leśnej)	mieszkańcy obszaru PTO	gminy obszaru PTO, policja
edukacja z zakresu przeciwdziałania różnym zagrożeniom, np. kampanie społeczne skierowane do różnych grup odbiorców, w tym dzieci i młodzieży (zapobieganie przemocy rówieśniczej, rozwiązywanie konfliktów, promocja aktywnego spędzania wolnego czasu, ostrzeżenie przed niebezpieczeństwami, jak używanie alkoholu, narkotyków, dopalaczy...), do seniorów (ostrzeżenie przed niebezpieczeństwami, jak kradzieże metodą „na wnuczka”)...	dzieci i młodzież, seniorzy, inne grupy mieszkańców...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe
poprawa jakości i dostępności oferty z zakresu zagospodarowania czasu wolnego oraz profilaktyki uzależnień: zajęcia pozalekcyjne, zwiększenie liczby konkursów na organizację tego rodzaju zajęć i puli środków przeznaczonych na ich realizację, wspieranie świetlic i klubów młodzieżowych, oferta kulturalna, rozrywkowa i sportowa, aktywne działania z zakresu pedagogiki ulicy, streetworkingu, wykorzystanie rozwiązań opartych na wolontariacie...	dzieci i młodzież...	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe
działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa drogowego: poprawa jakości infrastruktury drogowej z uwzględnieniem rozwiązań sprzyjających bezpieczeństwu (np. na przejazdach przez linię WKD, na	mieszkańcy obszaru PTO	Stowarzyszenie „PTO”, gminy obszaru PTO, organizacje pozarządowe

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

<p>najbardziej niebezpiecznych skrzyżowaniach i uczęszczanych ciągach komunikacyjnych), spowalnianie ruchu, rozbudowa ścieżek rowerowych, kampanie na rzecz bezpieczeństwa drogowego (np. skierowane do dzieci i młodzieży, promujące bezpieczne zachowania na drogach, przeciwdziałające piractwu drogowemu, czy prowadzeniu pojazdów pod wpływem alkoholu...)</p>		
---	--	--

7. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu i województwa

Niniejsza Strategia jest powiązana z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym i regionalnym, a także ze „Strategią Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do roku 2030” oraz „Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+”. Ze względu na fakt, że dwa ostatnie z wymienionych dokumentów są w trakcie konsultacji, uwzględnione zostały ich najbardziej aktualne wersje na etapie tworzenia Strategii (w grudniu roku 2015).

„Strategia Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do roku 2030” zakłada realizację następujących celów strategicznych:

- Warszawa wraz ze swoim obszarem metropolitalnym jako znacząca metropolia europejska;
- Inteligentna, zintegrowana sieć transportu publicznego dla OMW;
- Ład przestrzenny, oparty na kompleksowym planowaniu, zapewniającym komplementarność funkcji, estetykę, wykorzystanie istniejących potencjałów, oraz uwzględniającym zrównoważony rozwój;

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogródów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogródów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- Zintegrowana, atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego, wykorzystująca potencjał przyrodniczy, kulturalny i historyczny OMW;
- Atrakcyjne warunki do rozwijania przedsiębiorczości oraz lokowania inwestycji w ramach sieci gospodarek miejskich;
- Wysoki poziom kapitału ludzkiego i społecznego, udział mieszkańców OMW w kształtowaniu zrównoważonej metropolii opartej na idei społeczeństwa obywatelskiego.

Z kolei „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+” zawiera m.in. następujące cele i kierunki działań:

Cel 1. Zwiększenie dostępności usług publicznych

- 1.1. Usługi informacyjne;
- 1.2. Usługi edukacyjne;
- 1.3. Usługi na rzecz aktywności mieszkańców.

Cel 2. Rozwój sieci powiązań gospodarczych

- 2.1. Promocja gospodarcza;
- 2.2. Tereny inwestycyjne;
- 2.3. Kapitał ludzki.

Cel 3. Poprawa jakości przestrzeni

- 3.1. Powiązania komunikacyjne;
- 3.2. Środowisko przyrodnicze i kulturowe.

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

8. Wdrażanie i monitoring, szacowany budżet i potencjalne źródła finansowania

8.1. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja Strategii

Warunkiem sprawnej oraz efektywnej realizacji „Zintegrowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” jest opracowanie skutecznego systemu monitorowania i oceny dokumentu wraz z towarzyszącymi mu programami (m.in. „Planu marketingu społecznego obszaru PTO”). Sama Strategia nie jest jednak wystarczającą receptą na sukces. Aby mogła przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest jej sukcesywne wdrażanie i monitoring jej realizacji.

Skuteczna i efektywna realizacja założeń strategicznych wymaga zaangażowania i pracy wielu różnych podmiotów oraz koordynacji i monitoringu ich działań przy poparciu społecznym mieszkańców wszystkich gmin obszaru PTO. Zaproponowane poniżej założenia systemu wdrażania, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii tworzą pewien model zarządzania strategicznego w zakresie polityki społecznej obszaru PTO.

Wdrażanie

Realizacja celów niniejszej Strategii oraz wymienionych w niej zadań zależeć będzie od sprawności instytucji samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych. Wskazane cele główne i szczegółowe oraz proponowane działania będą możliwe do osiągnięcia nie tylko przy zaangażowaniu władz i instytucji samorządowych, ale także dzięki

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

udziałowi przedstawiciele innych sektorów (np. organizacji pozarządowych, przedsiębiorców).

Wobec obszernego i różnorodnego zakresu problemów społecznych, wskazanych w diagnozie, rekomendowane jest zawiązanie trwałego partnerstwa strategicznego na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Ważną rolę powinna wypełniać nowa organizacja pozarządowa pod nazwą Stowarzyszenie „Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów”, którego założenia zostały szerzej opisane w jednym z poprzednich rozdziałów. W skład partnerstwa powinny wchodzić samorządy wszystkich trzech gmin obszaru PTO, ale również organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, przedstawiciele różnych środowisk społecznych (interesariusze poszczególnych problemów). Ważną rolę w procesach wdrożeniowych dokumentu powinien odgrywać Koordynator Strategii, który będzie osobą bezpośrednio nadzorującą realizację wyznaczonych zadań. Główne zadania koordynatora polegać będą na bieżącej analizie stanu realizacji Strategii, obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających lub mogących wpłynąć na wykonywanie poszczególnych zadań, wreszcie - aktywnym poszukiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Do usprawnienia prac nad rozwiązywaniem ewentualnych problemów w zidentyfikowanych obszarach tematycznych rekomendowane jest powołanie Zespołów Roboczych, przypisanych do poszczególnych dziedzin, w skład których wejdą urzędnicy, lokalni eksperci, działacze społeczni i inne zainteresowane osoby, kompetentne w danej sferze życia. Liczba i skład zespołów mogą się zmieniać, w zależności od obszaru tematycznego. Spotkania powołanych zespołów, oparte na wypracowanych standardach współpracy, powinny mieć charakter cykliczny. Rekomendowane jest, aby odbywały się one nie rzadziej niż raz na 3 miesiące. Do zadań Zespołów Roboczych należeć będzie m.in. realizacja podjętych już wspólnych przedsięwzięć, monitoring stopnia realizacji

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

poszczególnych zadań, inicjowanie nowych działań, umożliwiających realizację celów strategicznych, przekazywanie wniosków i sugestii Koordynatorowi Strategii.

Komunikacja społeczna

Co najmniej raz na rok powinna spotykać się Rada Partnerstwa, która będzie odpowiedzialna za realizację Strategii i - jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza – podejmie takie zadania, jak np.: ocena sprawozdań z realizacji Strategii, czy analiza i zatwierdzanie wniosków o zmianę zapisów Strategii. Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane wszystkim zainteresowanym osobom i podmiotom m.in. poprzez stronę internetową PTO, a także podczas bezpośrednich spotkań z przedstawicielami różnych grup społecznych, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, działaczami organizacji pozarządowych.

Monitoring

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na identyfikację ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt, umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń. Opracowanie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych, dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu zaplanowanych w Strategii celów. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a - w razie potrzeby - na wprowadzenie niezbędnych aktualizacji oraz korekt. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, kierunki działań oraz zaplanowane przedsięwzięcia.

Dla skutecznego prowadzenia monitoringu konieczne jest gromadzenie i analizowanie odpowiednich danych. Są to m.in.: trendy rozwojowe, wskaźniki

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

ekonomiczne, czy budżety gmin obszaru PTO. Stworzenie kompleksowej bazy danych zapewni przepływ informacji pomiędzy wszystkimi osobami i podmiotami, odpowiedzialnymi za wdrażanie Strategii.

Zakłada się, iż dane na potrzeby monitoringu będą zbierane na bieżąco. Podmioty zaangażowane w realizację poszczególnych zadań Strategii będą zobowiązane do przekazywania Koordynatorowi danych za rok poprzedni do końca lutego każdego roku. Pozyskiwane będą również informacje pochodzące ze źródeł zewnętrznych (np. GUS). Na tej podstawie opracowywany będzie coroczny Raport z monitoringu Strategii, zawierający m.in. analizę wskaźników odzwierciedlających poziom realizacji założonych celów i zadań, jak również opis najważniejszych działań, podjętych w ramach Strategii.

Najważniejsze wymagania efektywnego monitoringu to:

- jasne i przejrzyste kryteria, pozwalające na obiektywną ocenę przebiegu procesu realizacji Strategii;
- dostarczanie podstaw do podejmowania decyzji, zarówno w kwestiach szczegółowych, jak i strategicznych.

Skuteczny monitoring musi obejmować ocenę przebiegu realizacji Strategii, tj. jej celów i zadań oraz uzyskiwanych efektów. Monitoring wypełnia zatem dwie podstawowe funkcje: sprawdzającą i korygującą. Funkcja sprawdzająca polega na zestawieniu wykonanych przedsięwzięć w relacji do zapisanych celów i zadań. W przypadku zadań niewykonanych należy ustalić przyczyny opóźnień lub innych odstępstw od przyjętych w Strategii założeń. Z kolei funkcja korygująca sprowadza się do dokonywania stosownych zmian zapisów Strategii, wynikających ze szczególnie istotnych okoliczności, których nie

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

dało się przewidzieć w fazie tworzenia dokumentu lub w przypadku których ustalono, iż przyjęte założenia są niewłaściwe.

Ewaluacja

Celem ewaluacji jest dostarczenie nie tylko bieżących informacji na temat stanu realizacji Strategii, lecz przede wszystkim ocena rzeczywistych efektów podejmowanych działań. Badania ewaluacyjne prowadzone będą na wstępnym etapie realizacji Strategii (ewaluacja ex-ante), w trakcie jej realizacji (ewaluacja on-going) oraz po jej zakończeniu (ewaluacja ex-post). Działania ewaluacyjne będą mieć charakter ustawiczny, a więc będą realizowane przez cały okres wdrażania dokumentu. Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do wprowadzenia niezbędnych korekt w tym procesie. Zaplanowano partycypacyjny model ewaluacji, polegający na włączeniu przedstawicieli różnych środowisk, grup społecznych i sektorów: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, lokalnych liderów, reprezentantów grup nieformalnych, czy wreszcie niezaangażowanych społecznie mieszkańców obszaru PTO.

Kryteria ewaluacyjne:

Ewaluacja Strategii zostanie przeprowadzona w oparciu o następujące kryteria:

- **Adekwatność/trafność** – rozumiana jako ocena sposobu doboru zastosowanych instrumentów pod kątem realizacji celów Strategii (głównego i szczegółowych), a także ocena związku między zdefiniowanymi w celami a **realnymi potrzebami**, które mają zostać rozwiązane dzięki interwencji publicznej,

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

- **Użyteczność** - rozumiana jako ocena stopnia dostosowania działań w ramach Strategii do potrzeb odbiorców (czy przedsięwzięcia te odpowiadają realnym potrzebom grup docelowych),
- **Efektywność** - rozumiana jako relacja poniesionych nakładów do uzyskanych efektów (czy Strategia przynosi pożądane efekty przy zakładanych kosztach, czy koszty te nie mogłyby być niższe, dając porównywalne efekty?),
- **Skuteczność** - rozumiana jako stopień realizacji założonych celów (głównych i szczegółowych),
- **Oddziaływanie/wpływ** - rozumiane jako ocena związku między podejmowanymi działaniami a osiągnięciem założonych w Strategii celów (w tym oddziaływania dokumentu w szerszym ujęciu, tj. zmiany społecznej),
- **Trwałość efektów** - rozumiana jako ocena, w jakim stopniu uzyskane rezultaty będą widoczne w dłuższej perspektywie czasowej (czy jest prawdopodobne ich funkcjonowanie po zakończeniu finansowania, od czego zależy trwałość uzyskanych efektów - czynniki sprzyjające i niesprzyjające trwałości),
- **Spójność zarządzania** - rozumiana jako ocena sposobu zarządzania Strategią, w tym struktury organizacyjnej, komunikacji wewnętrznej, sposobu podejmowania decyzji, współpracy między partnerami itp.,
- **Wartość dodana** - rozumiana jako wystąpienie innych niż założone efektów wynikających z realizacji Strategii (pozytywnych lub negatywnych).

Ewaluacja będzie realizowana przez cały okres wdrażania Strategii, z wykorzystaniem różnych instrumentów. Przedsięwzięcia te realizowane będą w sposób etapowy. Do przeprowadzenia ewaluacji niezbędne są takie informacje: dane statystyczne, raporty z monitoringu, raporty z kontroli, dane z badań społecznych.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

8.2. Szacowany budżet

Podstawowym źródłem finansowania Strategii będą środki pochodzące z budżetu gmin obszaru PTO. Pełna realizacja założonych celów uzależniona będzie jednak od pozyskania środków zewnętrznych: dotacji z budżetu państwa, środków z budżetu Unii Europejskiej, czy funduszy partnerów uczestniczących w realizacji poszczególnych działań.

Szczegółowe określenie wysokości budżetu na realizację celów Strategii nie jest możliwe - ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długoterminowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych, określających planowane wydatki JST. Władze gmin obszaru PTO powinny uwzględniać w swoich budżetach środki przeznaczone na cele i działania określone w niniejszym dokumencie. Główne kierunki polityki społecznej, wyznaczone w ramach Strategii powinny być podstawą do ubiegania się o środki zewnętrzne na sfinansowanie poszczególnych przedsięwzięć.

W poniższej tabeli zaprezentowane zostały wybrane propozycje działań, które mogą zostać zrealizowane w ramach niniejszej Strategii. Między innymi są to przykłady kampanii społecznych lub programów profilaktycznych. Podane koszty należy traktować jako szacunkowe, ponieważ ich ostateczna wycena uzależniona jest od doprecyzowania konkretnych założeń, takich jak np. zakres i rodzaj podejmowanych działań, czas ich trwania, sposób realizacji, dobór grup docelowych, czy liczba beneficjentów.

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Tabela 56. Propozycje programów i kampanii społecznych dla gmin obszaru PTO wraz z szacowanym kosztem¹²⁰

Nazwa programu/kampanii	Opis	Szacunkowy koszt
Organizacja wydarzeń popularyzujących zagadnienia ekologiczne i zdrowy tryb życia	Działania polegające na promocji zdrowego stylu życia poprzez organizację imprez plenerowych, organizację różnego rodzaju form aktywności fizycznej dla mieszkańców, wydawanie materiałów promocyjnych, opracowanie programu promocji	630 000 zł
Uruchomienie przedszkola dla dzieci w wieku od 3 do 5 lat terenie gmin obszaru PTO	Utworzenie dodatkowych przedszkoli pozwoli na zapewnienie miejsc opieki dla dzieci oraz będzie sprzyjać aktywności zawodowej rodziców.	100 000 zł (rocznie na gminę)
Zatrudnienie dodatkowych psychologów i pedagogów szkolnych	Dodatkowe etaty dla specjalistów w celu wcześniejszego rozpoznawania problemów dzieci i młodzieży.	80 000 zł (rocznie na gminę)
Organizacja dodatkowych zajęć dla dzieci, młodzieży i osób starszych w placówkach kultury	Poszerzenie istniejącej oferty zajęć dla dzieci, młodzieży i osób starszych	75 000 zł (rocznie na gminę)
Utworzenie punktu rehabilitacji osób niepełnosprawnych i starszych	W związku ze wzrostem liczby osób starszych w populacji gmin obszaru PTO konieczne jest zapewnienie im odpowiedniej rehabilitacji w celu usprawniania osób starszych i niepełnosprawnych	300 000 zł (rocznie na gminę)
Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	Zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia osobom niepełnosprawnym, podwyższenie kwalifikacji zawodowych poprzez przygotowanie tych osób do wejścia na rynek pracy.	1 000 000 zł

¹²⁰ Źródło: opracowanie własne

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Dom Dziennego Pobytu	Ośrodek wsparcia dla osób, które ze względu na wiek, chorobę, niepełnosprawność mają trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego i potrzebują pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych.	360 000 zł (rocznie na placówkę)
Warsztaty psychologiczne dla starszych i niepełnosprawnych mieszkańców gmin obszaru PTO	Pomoc psychologiczna dla osób starszych i niepełnosprawnych	12 000 zł (koszt warsztatów dla 50 osób)
Warsztaty psychologiczne dla ofiar przemocy	Pomoc psychologiczna dla ofiar przemocy w rodzinie	6 000 zł (koszt warsztatów dla 20 osób)
Organizacja kolonii letnich dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	Wypoczynek wyjazdowy z programem profilaktycznym, połączony z ofertą zajęć sportowych, plastycznych i muzycznych.	35 000 zł (koszt organizacji dla 30 dzieci)

8.3. Źródła finansowania

Realizacja działań wynikających ze „Zintegrowanej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów” finansowana będzie głównie z budżetów gmin obszaru PTO: gminy Brwinów oraz miast: Milanówek i Podkowa Leśna. Przewiduje się również możliwość finansowania ze źródeł zewnętrznych:

1) krajowych:

- a) środki rządowe;
- b) środki samorządowe;
- c) środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Planu;

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

d) sponsorzy;

e) inne.

2) ponadnarodowych:

a) środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;

b) środki pochodzące z budżetów krajów europejskich, niewchodzących w skład UE;

c) programów wynikających ze współpracy bilateralnej.

Głównymi źródłami finansowania z zewnątrz będą środki z budżetu Unii Europejskiej – przede wszystkim Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. EFS może być głównym źródłem finansowania zadań z zakresu rozwoju zasobów ludzkich (Kapitał Ludzki), a EFRR będzie źródłem dofinansowania projektów inwestycyjnych.

Poniżej wymienione zostały wybrane programy, z których będą mogły skorzystać jednostki samorządu terytorialnego w okresie najbliższych kilku lat¹²¹:

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER):

1. Osoby młode na rynku pracy;
2. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji;
3. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju;
4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa;
5. Wsparcie dla obszaru zdrowia.

¹²¹ Źródło: www.funduszeuropejskie.gov.pl

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Na realizację przedsięwzięć w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój przeznaczona zostanie kwota 4,4 mld EUR.

Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020

- Os priorytetowa 1. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu;
- Os priorytetowa 2. E-administracja i otwarty rząd;
- Os priorytetowa 3. Cyfrowe kompetencje społeczeństwa.

Na realizację przedsięwzięć w PO Polska Cyfrowa przeznaczonych zostanie ponad 2 255 mln EUR. Największa część wykorzystywana będzie na działania związane z zapewnieniem dostępu do szybkiego internetu oraz w ramach rozwoju e-administracji.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko:

1. Zmniejszenie emisyjności gospodarki;
2. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu;
3. Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego;
4. Infrastruktura drogowa dla miast;
5. Rozwój transportu kolejowego w Polsce;
6. Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach;
7. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego;
8. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury;
9. Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia.

Na realizację przedsięwzięć w Programie Infrastruktura i Środowisko przeznaczonych zostanie 32 387,2 mln EUR.

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego:

1. Wykorzystywanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce;
2. Wzrost e-potencjału Mazowsza;
3. Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości;
4. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną;
5. Gospodarka przyjazna środowisku;
6. Jakość życia;
7. Rozwój regionalnego systemu transportowego;
8. Rozwój rynku pracy;
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem;
10. Edukacja dla rozwoju regionu.

Na realizację przedsięwzięć w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego przeznaczono kwotę 2 089,8mln EUR.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020¹²²:

„Celem głównym PROW 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

¹²² Źródło: strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, <http://www.minrol.gov.pl/>

Projekt: **„Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji”** w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą **13 513 295 000 euro**, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego...”.

Środki pochodzące z budżetów krajów spoza Unii Europejskiej:

Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego¹²³

„Tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (UE + Islandia, Liechtenstein,

¹²³ Źródło: www.eog.gov.pl

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Norwegia). W zamian za pomoc finansową, państwa-darczyńcy korzystają z dostępu do rynku wewnętrznego Unii Europejskiej (choć nie są jej członkami)...”.

Obszary wsparcia:

- Bioróżnorodność i monitoring środowiska;
- Oszczędzanie energii, odnawialne źródła;
- Społeczeństwo obywatelskie;
- Rozwój społeczny i regionalny;
- Kulturowe dziedzictwo;
- Badania naukowe i stypendia;
- Schengen i sprawy wewnętrzne;
- Godna praca i dialog trójstronny;
- Innowacje w zakresie zielonych technologii.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy¹²⁴

„Tzw. Fundusz Szwajcarski, jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce w ramach szwajcarskiej pomocy dla 10 państw członkowskich Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1 maja 2004 r. Na mocy umów międzynarodowych, rozdysponowano ponad 1 mld franków szwajcarskich. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków (ok. 489 mln CHF). W 2010 r. do Programu przystąpiły także Rumunia i Bułgaria...”.

¹²⁴ Źródło: www.programszwajcarski.gov.pl

Projekt: „**Podwarszawskie Trójmiasto Ogrodów - poprawa spójności obszaru Podwarszawskiego Trójmiasta Ogrodów poprzez współpracę w zakresie polityki społecznej, kształtowania przestrzeni publicznej, gospodarki wodnej i komunikacji**” w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Programu Regionalnego „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, dofinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i środków krajowych.

Obszary wsparcia:

- Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform;
- Środowisko i infrastruktura;
- Sektor prywatny;
- Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.